

1654 12

MEMORIE VAN ANTWOORD
(Ingezonden bij brief van 12 Juli 1950)

ALGEMENE BESCHOUWINGEN OVER HOOFDSTUK XIII A

Noodzaak van departementale reorganisatie

De Regering kan de gedachte onderschrijven van de vele leden, die vooropstelden, dat sedert en tengevolge van de soevereiniteitsoverdracht de positie van Regering en Parlement ten opzichte van onderwerpen, welke direct of indirect met Indonesië samenhangen, een andere inhoud heeft gekregen dan tevoren. Dat zulks te gelegener tijd zal dienen te leiden tot een verdergaande reorganisatie van het Ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen, dan reeds thans heeft plaatsgevonden, en wellicht tot een wijziging in de departementale indeling op basis van de zich voordoende verantwoordelijkheidsverdeling, kan de Regering eveneens onderschrijven. Zij moet echter met klem waarschuwen tegen een overhaasting ten aanzien van deze uiterst moeilijke materie, omdat daardoor in de thans bestaande overgangstijd het gevaar zou kunnen ontstaan van een onvoldoende coördinatie en van een onevenwichtige behandeling en afwikkeling van tal van zeer belangrijke vraagstukken.

In het verband van het bovenstaande moge Zij er nog op wijzen, dat in de opzet van evengoemd Ministerie reeds een vergaande reorganisatie heeft plaatsgevonden, waardoor een Departement is ontstaan, dat in tal van opzichten afwijkt van het voormalige Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen. Bij deze reorganisatie is mede rekening gehouden met de binnen niet te lange tijd te verwachten nieuwe rechtsorde ten aanzien van Suriname en de Nederlandse Antillen, zodat v.z.v. thans beoordeeld kan worden niet valt te voorzien, dat de totstandkoming van deze nieuwe rechtsorde op zichzelf weder tot ingrijpende wijzigingen in de administratieve bouw van het Departement zou voeren. In ieder geval acht de Regering het raadzaam de ontwikkeling in de praktijk nauwkeurig gade te slaan, alvorens te overwegen of verdere wijzigingen nodig zullen zijn.

Dat de topbezetting van het Departement wel wat erg zwaar zou zijn kan de Regering niet erkennen. Hoezeer ook Zij bedacht is op wat de hier aan het woord zijnde leden een meer normale bezetting noemden, eist het aantal vraagstukken op het terrein, dat in het bijzonder aan de Minister zonder Portefeuille is toegewezen, zowel naar aard als naar omvang nog immer de medewerking van een gezagsdrager op Ministersniveau naast de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen. Wat de uitbreiding van het personeel met 50 personen betreft, zij erop gewezen, dat een vergelijking van de taak en van de bezetting van het Departement met die van het voormalige Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen niet zonder meer kan worden getrokken. Intussen moge nog de aandacht worden gevestigd op de volgende feiten. Een afdeling Militaire Personeelszaken moest worden opgericht voor de afwikkeling van het K.N.I.L. en de verzorging van militaire zaken in de Overzeese Rijksdelen. Deze afdeling, die zeer veel werk heeft te verrichten, telt 11 man personeel. Voorts moesten worden ingesteld de afdeling Nieuw-Guinea met 8 en de afdeling Sociale en Ambtenarenzaken met 21 personen. Voor medische aangelegenheden moest een medicus met twee verpleegsters van het Commissariaat voor Indonesische Zaken worden overgenomen. De afdeling Kabinet moest worden aangevuld met een zestal personen voor het Bureau Veiligheidsdienst, dat in een sterk gevoelde behoefte blijkt te voorzien. De bezetting van dit bureau, dat vóór de reorganisatie van het Departement onder het Commissariaat voor Indonesische Zaken ressorteerde, is bij de overgang tot een minimum beperkt. Over de uitbreiding van de afdeling Comptabiliteit met 8

personen is reeds in de Memorie van Toelichting het een en ander opgemerkt, evenals over de uitbreiding van de afdeling Economische Zaken, welke reeds geruime tijd feitelijk onderbezet was, hetgeen op den duur een te zware druk op de daarbij betrokken ambtenaren legde.

Kan dus van inkrimping van het — uiterst sober opgezette — apparaat vooralsnog geen sprake zijn, dit doet niets af aan het feit, dat de Regering bij voortduring bedacht blijft op de mogelijkheid, dat veranderingen als gevolg van de ontwikkeling van zaken nodig zullen blijken. De Regering is echter van oordeel, zoals uit het bovenstaande reeds blijkt, dat zeker voor deze periode na de soevereiniteitsoverdracht een speciaal Departement voor Uniezaken niet kan worden gemist. Wat betreft de onderbrenging van het Hoge Commissariaat, moet onderscheid worden gemaakt tussen de administratieve verzorging van het personeel en de organisatie van deze vertegenwoordiging en de hiërarchische verhouding van de Hoge Commissaris tot de Regering. In beide opzichten is aan het Departement voor Uniezaken en dat van Buitenlandse Zaken een taak toegevoegd.

Inzake de administratie van het Hoge Commissariaat is een regeling getroffen, krachtens welke het personeel in Rijksdienst, dat in Indonesië aan de Nederlandse vertegenwoordiging aldaar wordt werkzaam gesteld, in administratie zal zijn bij het Departement van Buitenlandse Zaken, op dezelfde wijze als zulks het geval is met het personeel van de Nederlandse posten in andere landen. Echter doet zich in Indonesië de bijzondere omstandigheid voor, dat een tamelijk groot aantal ambtenaren uit Nederlands-Indonesische dienst voor het Hoge Commissariaat en de Commissariaten is overgenomen. Voor dit personeel, hetwelk tot dusver niet in Rijksdienst was, wordt thans een bijzondere regeling getroffen, waarvan de uitvoering zal berusten bij het Ministerie voor Uniezaken. Voor wat verder de rechtspositie van het aan het Hoge Commissariaat verbonden personeel aangaat, moge worden verwezen naar wat daaromtrent is medegedeeld in de paragraaf „Hoge Commissariaat“.

Wat betreft de hiërarchische verhouding van de Hoge Commissaris, is de situatie deze, dat terwijl het beleid in politieke zin in nauw overleg tussen de Minister voor Uniezaken en de Minister van Buitenlandse Zaken zal worden gevoerd, welke laatste deze taak goeddeels aan de Staatssecretaris heeft opgedragen, ook nauw contact met het gehele Kabinet, en in het bijzonder met de meest betrokken Ministers noodzakelijk is. In verband hiermede is uit de Ministerraad een college gevormd, de Raad voor Aangelegenheden van Indonesië (R.A.V.I.), die deze samenwerking waarborgt, terwijl een interdepartementale Commissie voor Aangelegenheden van Indonesië (de C.A.V.I.) als voorbereidende instantie op ambtelijk niveau fungeert. De praktijk heeft het nut van deze organen bewezen.

Uit het bovenstaande moge tevens zijn gebleken, dat de door verschillende andere leden geuite gedachten inzake tijdstip en omvang van een vereenvoudiging van de Departementsleiding naar het oordeel der Regering vooralsnog niet aan de orde gesteld kunnen worden. Dit geldt derhalve ook voor een eventuele benutting van een gedeelte van het departementsgebouw voor andere doeleinden. Wat de aanschaffing van een automobiel betreft moge worden opgemerkt, dat het hier in wezen geen nieuwe uitgave betreft, doch de overname van een wagen van de Rijks Automobiel Centrale.

Karakter van het ontwerp

Naar het ondergetekenden wil voorkomen moet — in overeenstemming met het gevoelen daaromtrent van vele leden — voor een juiste verdeling van de uitgaven over de Hoofdstukken XIII A en XIII B onderscheid worden gemaakt tussen uitgaven, welke rechtstreeks voortvloeien uit het deelgenootschap in de Nederlands-Indonesische Unie en die welke een gevolg zijn van de soevereiniteitsoverdracht als zodanig, zoals bijv. uitgaven krachtens de Garantiewet, voorzieningen ten behoeve van het na-oorlogs K.N.I.L.-personeel e.d., kortom uitgaven, welke ook zouden moeten worden gedaan wanneer de Unie niet tot stand zou zijn gekomen. Toegegeven wordt, dat deze laatste categorie van uitgaven in de te dezer plaatse in het Voorlopig Verslag aangehaalde Memorie van Antwoord onvoldoende tot uiting komt, hetgeen evenwel, naar het voorkomt, niet al te veel verwondering mag wekken, daar men de materie in haar geheel op het tijdstip, dat die Memorie werd opgesteld (einde Januari 1950) nog slechts zeer moeilijk kon overzien.

Zoals verschillende leden terecht naar voren brachten, behoort Hoofdstuk XIII A der Rijksbegroting niet verward te worden met de Unie-begroting. Hierboven werd reeds opgemerkt, dat eerstgenoemde bevat alle uitgaven, welke een gevolg zijn van de met de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië gesloten Unie, waaronder dus ook valt het aandeel van Nederland in de kosten van die Unie. Deze

kosten vinden hun volledige uitwerking en omschrijving in de gezamenlijk vast te stellen Uniebegroting. Op de in Maart/April van dit jaar gehouden conferentie van Ministers van de Ned. Indon. Unie was het niet mogelijk reeds de Unie-begroting voor 1950 vast te stellen, aangezien daartoe de nodige tijd van voorbereiding heeft ontbroken. Uit artikel 13, lid 2, van de op genoemde Conferentie vastgestelde Instructie voor het Unie-Secretariaat blijkt intussen, dat aan dat Secretariaat is opgedragen zo spoedig mogelijk een ontwerp-begroting voor het eerste dienstjaar samen te stellen, terwijl blijkens lid 1 van dat artikel als algemene regel is gesteld, dat de ontwerp-Uniebegroting in de maand Mei voorafgaande aan het betrokken dienstjaar wordt opgesteld. In de toekomst zal het dus zo zijn, dat op het tijdstip, dat de Staten-Generaal over de grootte van het op Hoofdstuk XIII A uitgetrokken Nederlandse kostenaandeel moeten oordelen, zij de beschikking hebben over de hun ter kennisneming toegezonden Uniebegroting waarop het onderwerpelijke kostenaandeel berust.

De in het Voorlopig Verslag geuite veronderstelling, dat de totstandkoming van de Uniebegroting zonder medewerking van de wederzijdse parlementen der deelgenoten geschiedt, is juist. Immers, artikel 12, lid 3, van het Uniestatuut verbindt die medewerking slechts aan besluiten tot het uitvaardigen van gemeenschappelijke regelingen. Ondergetekenden kunnen de tegen deze begrotingsprocedure geopperde bezwaren evenwel niet beamen. In de eerste plaats moge worden opgemerkt, dat de Uniebegroting van beperkte omvang zal zijn, daar zij praktisch niet veel meer zal bevatten dan apparaatskosten, waarvan het in het belang van beide Unie-genoten is deze zo beperkt mogelijk te houden. Mocht die begroting ook bevatten kosten van evenbedoelde gemeenschappelijk getroffen regelingen, dan behoeven die regelingen zelve de goedkeuring der beide parlementen. Hierbij zal ongetwijfeld mede aan de aan die regelingen verbonden financiële consequenties de nodige aandacht worden gewijd. Vervolgens mag niet uit het oog worden verloren, dat bij de jaarlijkse behandeling van Hoofdstuk XIII A, waarbij de Regering o.m. de gelden aanvraagt, benodigd voor de dekking van het Nederlandse aandeel in de kosten van de Unie, voor de volksvertegenwoordiging ruimschoots gelegenheid bestaat het Regeringsbeleid te dezen opzichte in beschouwing te nemen. In dit verband is tenslotte ook van belang artikel 8 van het Uniestatuut, krachtens welke bepaling de ministers ter conferentie verantwoordelijk blijven aan de eigen organen der deelgenoten op de voet van de eigen staatsinstellingen der deelgenoten.

De verscheidene leden die hun misnoegen uitten over de late indiening der onderhavige ontwerpen, zien naar het voorkomt over het hoofd, dat eerst op 21 December 1949, toen de Eerste Kamer der Staten-Generaal haar goedkeuring had gehecht aan het wetsontwerp Souvereiniteitsoverdracht over Indonesië en dat ontwerp door H.M. de Koningin was bekrachtigd, vast stond, dat die overdracht op 27 December d.a.v. een feit zou worden. Gezien de ingrijpende veranderingen, welke in het oorspronkelijk ontwerp van Hoofdstuk XIII moesten worden aangebracht en het interdepartementaal overleg, dat daarover gepleegd moest worden, alsmede de gewone behandeling van het ontwerp door Ministerraad en Raad van State, kan, waar de ontwerpen bij Koninklijke Boodschap van 20 Mei j.l. bij de Kamer werden ingezonden, naar de mening van ondergetekenden bezwaarlijk van een „zeer late indiening” worden gesproken.

Uit de aan deze Memorie toegevoegde Nota van Wijziging moge aan de Kamer intussen blijken, dat ten aanzien van de voornaamste punten van Hoofdstuk XIII A, t.w. het Hoge Commissariaat en het aandeel in de kosten van de Nederlands-Indonesische Unie, thans verbeterde en op meer reële basis steunende ramingen worden verstrekt.

Ook de kosten van het Unie-Hof zijn in de herziene raming begrepen.

UNIE-ORGANEN

I. Unie-Ministersconferenties

Resultaten van de eerste conferentie. De Regering stemt in met het betoog van de vele leden, die onder verwijzing naar de desbetreffende passage in de slotrede van Minister-President Hatta, als voorzitter van de Eerste Conferentie van Ministers der Unie, de hoop uitspraken dat ruimere coördinatie in de samenwerking der deelgenoten niet louter en alleen tot het economisch vlak beperkt zou worden. Zodanige ruimere coördinatie wordt door de Regering waar mogelijk ook op ander terrein nagestreefd. Zij is de overtuiging toegedaan, dat ook de Minister-President der R.V.S.I. in bedoelde passage zijner rede, niet beoogde te kennen te geven dat coördinatie op enig ander dan het economisch terrein zou zijn uitgesloten.

Rechtskarakter der beslissingen. De door deze en verscheidene andere leden gestelde vragen en gehouden beschouwingen aangaande het rechtskarakter van ter Conferentie van Ministers genomen en te nemen beslissingen, menen ondergetekenden, voor het verkrijgen van een juist beeld, op geen betere wijze te kunnen behandelen dan door een uiteenzetting te geven van het standpunt hetwelk door de Regering met betrekking tot dit rechtskarakter wordt ingenomen.

De Unie verwezenlijkt de georganiseerde samenwerking tussen de deelgenoten. Deze samenwerking, voor zover zij door de door ieder der deelgenoten daartoe aangewezen Ministers wordt verwezenlijkt, wordt o.m. gerealiseerd door middel van Conferenties van Ministers. De Conferentie van Ministers kan beslissingen nemen, welke blijkens artikel 12 van het Uniestatuut „besluiten” worden genoemd. Ditzelfde artikel bepaalt, dat er twee categorieën van besluiten zijn, n.l. besluiten tot het uitvaardigen van gemeenschappelijke regelingen (lid 3) en andere besluiten (lid 4).

Mede wordt in dit artikel bepaald, dat besluiten tot het uitvaardigen van gemeenschappelijke regelingen goedkeuring van de wederzijdse Parlementen behoeven, ten aanzien van andere besluiten wordt daaromtrent niets bepaald.

Uit het karakter van de Unie, zoals dit in artikel 1 van het Statuut is omschreven, en het feit dat de Unie niet over een eigen, uit haar structuur voortkomend gezag beschikt, vloeit voort, dat de door de Conferentie van Ministers bereikte overeenstemming wezenlijk een overeenkomst tussen de vertegenwoordigers der beide deelgenoten belichaamt. Deze overeenkomsten zullen als resultaat van verkregen wilsovereenstemming in besluiten worden verrat. Andere rechtsvormen, waarin de Conferentie van Ministers zich kan uitspreken, kent het Uniestatuut niet.

Wat betreft de rechtskracht van besluiten der Conferentie van Ministers, bepaalt artikel 12, lid 3, van het Uniestatuut, dat besluiten tot het uitvaardigen van gemeenschappelijke regelingen rechtskracht verkrijgen langs de weg van de in dat artikellid aangegeven procedure, welke o.m. goedkeuring door de wederzijdse Parlementen omvat. Wat de andere besluiten, bedoeld in het 4e lid van artikel 12, betreft, lijdt het — naar der Regering voorkomt — geen twijfel, dat deze voor ieder der deelgenoten terstond rechtskracht verkrijgen, behoudens hetgeen hieronder zal worden gezegd met betrekking tot het maken van voorbehouden door een of beide deelgenoten.

Uit de omstandigheid, dat voor gequalificeerde besluiten, namelijk die tot het uitvaardigen van gemeenschappelijke regelingen, in artikel 12 van het Uniestatuut een bijzondere procedure voor het erlangen van rechtskracht is voorgeschreven, mag a contrario worden besloten, dat andere besluiten zonder nadere goedkeuring rechtskracht bezitten.

Indien een besluit strekt tot het uitvaardigen van een gemeenschappelijke regeling moet zulks uit de tekst van het besluit blijken. Hiertoe is te meer reden op grond van de formulering van artikel 12, lid 3, hetwelk spreekt van „besluiten tot het uitvaardigen van gemeenschappelijke regelingen”. Daardoor toch wordt tot uitdrukking gebracht, dat niet slechts ten aanzien van de materiele inhoud van het besluit overeenstemming tussen de vertegenwoordigers ter Conferentie is verkregen, maar dat het besluit mede uiting geeft aan de daarin vervatte wilsovereenstemming om op specifieke wijze daaraan rechtskracht voor de deelgenoten te verlenen, n.l. uitvaardiging bij gemeenschappelijke regeling. Uit zodanig besluit blijkt dus, dat de speciale vorm van de gemeenschappelijke regeling door de Conferentie gewild is.

Blijkt dat uit de tekst van het besluit niet, dan behoort dit tot de categorie der andere besluiten, voor de rechtskracht waarvan goedkeuring door de wederzijdse Parlementen niet is vereist.

De Nederlandse en de R.V.S.I.-Ministers, die ter Conferentie de keuze tussen de twee soorten besluiten doen, zullen daarvoor — zoals artikel 8 van het Uniestatuut bepaalt —, onderscheidenlijk tegenover het Koninkrijk en de R.V.S.I. eigen verantwoordelijkheid dragen. Deze interpretatie schijnt de enig juiste, wil niet de besluitvaardigheid van de Conferentie van Ministers illusoir en daarmee dit Unie-orgaan en de Unie zelve tot een instituut worden gemaakt waarmede niet te werken is.

Tegen de hierboven uiteengezette gedachtengang kunnen de bezwaren worden ingebracht, dat deze een formeel karakter heeft en de beslissing over de vraag of de Parlementen in enig besluit zullen gehoord worden, uitsluitend bij de Conferentie van Ministers legt. Deze bezwaren kunnen — ook naar het oordeel der Regering — niet worden ontkend. Hieraan zou echter slechts tegemoet kunnen worden gekomen ten koste van de rechtszekerheid, omdat bij het verlaten van deze opvatting de rechtskracht van de besluiten bedoeld in het vierde lid van artikel 12 van het Statuut, telkens opnieuw discutabel zou blijken.

Voor wat betreft de noodzakelijkheid tot het aanleggen van een formeel criterium bij de onderscheiding van besluiten der Conferentie van Ministers worde voorts per analogie gewezen op de practijk t.a.v. artikel 60 der Grondwet. Bij de vraag of een overeenkomst tussen twee staten al dan niet door het Parlement moet worden goedgekeurd, wordt in dat artikel eveneens een formeel criterium aangelegd. Indien zulk een overeenkomst in de officiële verdragsvorm is gesloten, behoort zij door het Parlement te worden goedgekeurd. Andere overeenkomsten met vreemde mogendheden worden aan de Staten-Generaal medegedeeld. Deze regeling dankt haar oorsprong aan het feit, dat het niet mogelijk is gebleken een scherpe materiële scheiding te maken tussen internationale overeenkomsten, die wel en die niet door het Parlement zouden moeten worden goedgekeurd, bovendien aan de omstandigheid, dat de eis van bekrachtiging van alle internationale overeenkomsten door het Parlement tot verlamming van het buitenlands beleid zou voeren. Aangezien artikel 12 van het Uniestatuut, evenmin als artikel 60 van de Grondwet materiële criteria aangeeft en bij de totstandkoming van eerstgenoemd artikel ook niet van zodanige criteria is gebleken, schijnt de analogie met het Grondwetsartikel gerechtvaardigd. Hieruit volgt tevens, dat overeenkomstig hetgeen t.a.v. andere overeenkomsten met vreemde mogendheden het geval is, van de andere besluiten, bedoeld in het 4de lid van artikel 12 van het Uniestatuut, mededeling aan de Staten-Generaal ware te doen.

Voorts blijft het steeds mogelijk, dat in de „andere besluiten” bedoeld in artikel 12, lid 4, het voorbehoud wordt opgenomen, dat het besluit eerst zal werken, wanneer het bij de Wet is goedgekeurd. Dit voorbehoud kan worden gemaakt hetzij door de Ministers van beide deelgenoten, hetzij door de Ministers van een der deelgenoten, indien zij van mening zijn, dat zij de Parlementaire goedkeuring op het genomen besluit in het kader van hun eigen staatsinstelling niet kunnen ontberen.

Tenslotte dient te worden bedacht, dat t.a.v. de vraag of de Parlementen behoren te worden ingeschakeld, zich geleidelijk een practijk zal vormen, waardoor de Ministers ter Conferentie zich zullen laten leiden. Bij het doen van de keuze waarvan hierboven sprake was, zullen de Nederlandse Ministers zich uiteraard richten naar een materieel criterium, waarvoor zeer wel bruikbaar lijkt het in het Voorlopig Verslag gegevene, voorzover dit melding maakt van voorschriften, welke regels van algemene strekking inhouden en naar buiten werken. Uit de verdere omschrijving daar ter plaatse blijkt naar het oordeel der Regering reeds, hoe moeilijk het is een voor concrete gevallen terstond passend onderscheid te formuleren. Voorts worde niet voorbijgezien, dat ook omtrent het kiezen van de vorm van een besluit der Conferentie overeenstemming tussen de deelgenoten noodzakelijk is. Slechts voor het eenzijdig voorbehoud van goedkeuring bij de wet is zulke overeenstemming niet vereist.

De Regering wil voorts in aansluiting aan het vorenstaande, hier ter plaatse nog ingaan op de door verscheidene andere leden in hun beschouwingen onder dit hoofd tot uitdrukking gebrachte opvatting als zoude het Uniestatuut als vormen van gemeenschappelijk handelen niet slechts kennen besluiten, te weten:

1. besluiten, strekkende tot het uitvoeren van gemeenschappelijke regelingen en 2. de andere besluiten, maar ook 3. overeenkomsten en 4. elke andere vorm van samenwerking gelijk bedoeld in de vierde alinea van de aanhef van het Statuut. Met deze laatste zou, volgens deze leden, het Uniestatuut o.a. de volkenrechtelijke verdragen kunnen hebben bedoeld.

Inderdaad bestaat naar het oordeel der Regering de mogelijkheid, dat ook buiten het Unie-apparaat om overeenkomsten tussen de Unie-partners tot stand komen. Deze worden voor wat Nederland betreft behandeld op de voet van het bepaalde in artikel 60 der Grondwet, hoewel zij nimmer geheel uit het Unieverband kunnen worden gerukt: zij behoren bijvoorbeeld — zults in tegenstelling tot overeenkomsten met derde mogendheden — tot de competentie van het Uniehof. Ook is het denkbaar, dat formele verdragsbetrekkingen tussen de Unie-partners tot standkomen; b.v. zal dat het geval zijn, wanneer de V.S.I. en Nederland beide tot een collectief verdrag toetreden. In dergelijke gevallen is uiteraard de medewerking van de Staten-Generaal verzekerd door artikel 60, lid 2, der Grondwet.

Het komt der Regering voorts niet juist voor met verwijzing o.a. naar de artikelen 13 en 18 van het Statuut, nog te onderscheiden tussen de „andere besluiten” bedoeld in het vierde lid van artikel 12 en overeenkomsten tussen de deelgenoten, tenminste wanneer die overeenkomsten plaatsvinden in de vorm van een besluit der Unieconferentie. Gegeven het rechtskarakter van besluiten der Conferentie van Ministers, behelzende overeenkomsten tussen de deelgenoten, moge het noemen van „enige overeenkomst tussen de deelgenoten” naast „gemeenschappelijke regelingen” enerzijds wel tot

uitdrukking brengen het bijzonder karakter van de in gemeenschappelijke regelingen belichaamde gequalificeerde overeenkomsten, anderzijds mag, naar de Regering meent, daaruit niet de conclusie worden getrokken als zouden onder „enige overeenkomst tussen de deelgenoten” niet zijn te begrijpen de overeenkomsten vervat in andere besluiten, bedoeld in het vierde lid van artikel 12.

In vorenstaande beschouwing zullen de vele leden, die de vraag stelden of de andere besluiten, bedoeld in artikel 12, lid 4, van het Uniestatuut onder de competentie vallen van het Uniehof van Arbitrage, omschreven in het tweede lid van artikel 13, een — naar de Regering veronderstelt — bevredigend antwoord hebben aangetroffen. Rechtsgeschillen, welke hun grondslag vinden in overeenkomsten vervat in besluiten bedoeld in het vierde lid van artikel 12, zullen, in de door de Regering voorgestane opvatting, inderdaad niet van de competentie van het Uniehof van Arbitrage zijn uitgesloten.

Deze leden zullen uit de gehouden beschouwingen inmiddels tevens terecht hebben opgemerkt, dat de door hen gestelde vraag of met name het besluit omtrent de pensioenbetalingen, genomen ter eerste Conferentie van Ministers, in materiële zin een gemeenschappelijke regeling is te achten, in de door de Regering voorgestane opvatting neerkomt op de vraag of niet dit besluit had dienen te strekken tot het uitvoeren van een die materie betreffende gemeenschappelijke regeling, dan wel het besluit — nu dit is een ander besluit als bedoeld in het vierde lid van artikel 12 — het voorbehoud van goedkeuring door de Staten-Generaal had behoren te bevatten, zoals — op andere wijze — ook geschied is bij het besluit (C III/5) inzake de leningsovereenkomst.

Het moge deze leden intussen niet verwonderen dat de Regering zich op het standpunt stelt, dat het bedoelde besluit zo als het ter eerste Conferentie van Ministers is genomen, rechtskracht bezit, al geeft zij gaarne toe, dat de opvatting, dat een gemeenschappelijke regeling c.q. het voorbehoud waarvan hierboven sprake was — de materie welke het besluit regelt in aanmerking genomen — meer aangewezen zou zijn geweest, zeer wel verdedigbaar is.

Hierboven was reeds zijdelings sprake van het besluit betreffende de leningsovereenkomst (C III/5), ten aanzien waarvan verscheidene andere leden opmerkten, dat een verwrongen figuur zou ontstaan, wanneer daarin een „besluit wordt genomen”, dat een „overeenkomst zal worden aangegaan”. De Regering zou er mede kunnen instemmen, indien men dit besluit zou willen kenschetsen als een besluit, bedoeld in het vierde lid van artikel 12, dat in het onderhavige geval eenzijdig bij de wet bekrachtigd moet worden. In feite immers is hier van een zodanig besluit sprake, waarin goedkeuring bij de wet aan Nederlandse zijde is voorbehouden. Dat evenwel — zoals deze leden betoogden — dit besluit en het besluit betreffende de pensioenbetalingen beter overeenkomsten zouden kunnen worden genoemd, kan door de Regering niet worden beaamd, al ontkent zij uiteraard niet dat beide besluiten materieel een overeenkomst tussen de deelgenoten bevatten. In het eerste geval echter is er sprake van een formeel besluit, bedoeld in het vierde lid van artikel 12 met voorbehoud van parlementaire goedkeuring aan Nederlandse zijde, in het tweede geval van zodanig besluit, zonder dat daarbij parlementaire goedkeuring is voorbehouden.

Vele leden hebben voorts — naar het oordeel der Regering terecht — de aandacht gevestigd op de gevolgen van enige opvatting aangaande het rechtskarakter van Uniebesluiten ten aanzien van de positie van de Staten-Generaal inzake het Uniebeleid en daarbij analogie gegeven op de bezwaren tegen de positie der Volksvertegenwoordiging inzake het buitenlands beleid, thans in onderzoek bij de zgn. Commissie-van Eysinga. Zij verbonden daaraan o.m. de vraag, of niet het interparlementair contact waarvan artikel 10 van het Statuut spreekt, daarbij een rol zou kunnen vervullen.

De Regering, die bij de overweging van het rechtskarakter der Uniebesluiten bijzonderlijk en bij voortdurend de verhouding met de Volksvertegenwoordiging in het oog heeft gehouden, is met deze leden van gevoelen, dat inderdaad de uitkomsten der zgn. Commissie-van Eysinga analogie waardevolle indicaties zullen kunnen inhouden, ook ten aanzien van de verhouding tussen Regering en Parlement op het terrein van het beleid inzake Unie-aangelegenheden. In afwachting daarvan stelt Zij zich voor met het oog op te houden Conferenties van Ministers gelijk reeds ter gelegenheid van de eerste Ministersconferentie geschiedde, met de Commissie voor Uniezaken van de Tweede Kamer overleg te plegen. Op deze wijze kan — naar de Regering meent — de Tweede Kamer der Staten-Generaal niet slechts met de gang van zaken de Unie betreffende op de hoogte worden gehouden, maar deze tevens in het ter Conferentie van Ministers te voeren beleid worden betrokken, uiteraard met volledig behoud van de verantwoordelijkheid der Regering.

De Regering stemt gaarne in met de gedachte, dat het interparlementair contact, bedoeld in artikel 10 van het Uniestatuut, afgezien van zijn belang op ander terrein, ook met betrekking tot de verhouding tussen Regering en Parlement inzake Uniebeleid een nuttige functie zal kunnen vervullen. Evenzeer als de grenzen tussen "gemeenschappelijke regelingen" en "andere besluiten" een voorwerp van nader overleg ter Conferentie van Ministers zullen moeten vormen, bestaat er voor de Parlementen aanleiding om hierover onderling contact op te nemen. Ook over andere aangelegenheden, die de wederzijdse verhoudingen van Nederland en Indonesië raken, zou interparlementair overleg vruchtbaar kunnen zijn; een overleg, dat zich beperkt tot de Regeringen der Uniegenoten alleen, is van eenzijdigheid niet vrij te pleiten. Het betreft hier overigens naar het inzicht der Regering een kwestie, waarbij bij voorkeur aan de wederzijdse parlementen zelve initiatief moge worden toegedacht. Dit neemt niet weg, dat ook de Regering Harezijs aan dit aspect van de samenwerking in Unieverband aandacht zal blijven schenken en dat op Haar in dit verband een positieve taak rust.

II. Unie-secretariaat

Krachtens de „Instructie voor het permanent Secretariaat en voor de Secretarissen-Generaal van de Nederlands-Indonesische Unie" (art. 17), vastgesteld bij besluit MCI/C1/ScA/2/G.T. van de eerste Conferentie van Ministers, berust de leiding van het Secretariaat voor het tijdvak van 27 December 1949 tot en met 31 December 1950 bij mr. Pringgodigdo en zal die leiding ingevolge het bepaalde in even aangehaald artikel 11 van het Statuut voor het jaar 1951 aan dr. Idenburg toevallen.

Wat betreft de opzet van de organisatie van het secretariaat, waarnaar vele leden informeerden, moge worden verwezen naar de hierboven vermelde, ter eerste Ministersconferentie vastgestelde Instructie, waarin de grondlijnen dier organisatie mede zijn vastgelegd. In het bijzonder wordt daarbij, voor wat de technische organisatie betreft, de aandacht gevestigd op het bepaalde in de artikelen 2, 5, 6 en 15. Ten aanzien van het bepaalde in artikel 5, lid 1, moge bijzonderlijk worden vermeld dat het in de bedoeling ligt op elk van de beide in artikel 2 vermelde kantoren van het Secretariaat, n.l. dat te 's-Gravenhage en dat te Djakarta, naast en met elkander Nederlanders en Indonesiërs werkzaam te doen zijn. Tot dusverre heeft dit nog slechts incidenteel en voor beperkte tijd toepassing kunnen vinden.

In artikel 2 van meergenoemde Instructie ligt tevens het antwoord op de vraag, door een lid gesteld, of het de bedoeling is thans 2 secretariaten in het leven te roepen, één te Den Haag en één te Djakarta. De organisaties te Den Haag en die te Djakarta zijn geen afzonderlijke secretariaten, maar twee kantoren van een en hetzelfde permanente secretariaat der Unie, die uit hoofde van het karakter der Unie en de daarin te verwezenlijken georganiseerde samenwerking, gevorderd en door een nauw contact met elkander verbonden zijn. Voor wat de begrotings-technische kant daarvan betreft, moge dit lid kortheidshalve worden gewezen op het bepaalde ten aanzien van de kosten der Unie in artikel 26 van het Uniestatuut en voorts naar de artikelen 13 en 14 van meergemelde Instructie voor het Secretariaat.

III. Uniehof

Naar aanleiding van de bij sommige leden gerezen vraag of de benoeming van dr. Prinsen, secretaris-generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, tot lid van het Uniehof van Arbitrage, zich wel met gezonde constitutionele beginselen verdraagt, moge de Regering als haar mening te kennen geven dat deze benoeming niet strijdig met enig constitutioneel beginsel kan worden geacht. Te bedenken valt hierbij dat de functie van dr. Prinsen als lid van het Hof op een volkomen ander, n.l. het Unie-niveau, is gelegen, dan de functie welke hij bekleedt als secretaris-generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken in het kader van het Nederlandse staatsbestel. Dit neemt niet weg, dat de Regering bij de voordracht tot zijn benoeming met de persoonlijke kwaliteiten van dr. Prinsen uit hoofde van langdurige ervaring in laatstgenoemde functie, gaarne rekening heeft gehouden in zoverre zij de wenselijkheid overwoog naast de beide andere aan Nederlandse zijde benoemde leden, in de persoon van dr. Prinsen mede het bestuurlijk element te doen vertegenwoordigen. Het is tevens de persoonlijkheid van dr. Prinsen, waarin, naar het oordeel der Regering, de waarborgen zijn gelegen voor de zelfstandigheid, waarvan dezelfde leden te dezer plaatse gewaagden. Overigens zij aangetekend, dat ook een van de Indonesische leden, mr. Maramis, Ambassadeur te Manilla, niet in een van de Regering onafhankelijke positie verkeert.

Hoge Commissariaat van het Koninkrijk der Nederlanden in Indonesië

Verschillende in deze paragraaf gestelde vragen of gemaakte opmerkingen vinden beantwoording in de bij deze Memorie gevoegde Nota van Wijziging, waarnaar ondergetekenden zich, veroorloven te verwijzen.

Omtrent de punten, welke in die Nota niet worden behandeld, moge het volgende worden opgemerkt.

Ook de Regering acht meer continuïteit in de bezetting van de post van Hoge Commissaris van zeer grote waarde. Zij streeft er dan ook naar deze bij de benoeming van de opvolger van de huidige ambtsdrager tot gelding te brengen.

Dat de Regering zich nog geen volledig beeld heeft kunnen vormen van de taak van het Hoge Commissariaat, is een gevolg van verschillende omstandigheden. In hoeverre de bemoeiingen van de Nederlandse Regering en Haar vertegenwoordiging in Indonesië zich zullen uitstrekken op onderwijsgebied, op cultureel gebied en ten aanzien van de hulpverlening aan Nederlandse behoeftigen in Indonesië, in hoeverre binnen afzienbare tijd de noodzaak zal worden gevoeld aan uitbreiding der consulaire bevoegdheden en bevoegdheden tot het verrichten van buitengerechtelijke handelingen, valt op dit ogenblik nog niet te overzien. Anderzijds zijn er thans werkzaamheden door het Hoge Commissariaat te verrichten, b.v. ten aanzien van de repatriatie van Nederlanders, ter uitvoering van de Toescheidings-overeenkomst Staatsburgers, met betrekking tot de uitvoering der Garantiewet en andere aangelegenheden, de Nederlandse ambtenaren in dienst van de R.I.S. betreffende, waarvan wel vaststaat dat zij van tijdelijk aard zijn, doch omtrent de duur waarvan bezwaarlijk thans voorspellingen kunnen worden gedaan.

Ten aanzien van de rechtspositie van het aan het Hoge Commissariaat verbonden personeel, kan worden medegedeeld, dat een ontwerpregeling is opgesteld, waaromtrent thans interdepartementaal overleg plaats heeft, waaraan de thans voor korte tijd hier te lande vertoevende 1e plaatsvervangende Hoge Commissaris en het betrokken afdelingshoofd van het Hoge Commissariaat deelnemen. Voorzover het Hoge Commissariaatspersoneel niet bestaat uit van Nederland uitgezonden Rijksambtenaren of uit ambtenaren van de Buitenlandse Dienst, is het voorshands in tijdelijke Rijksdienst te werk gesteld, zonder dat hun enige toezegging is gedaan omtrent hun toekomstige rechtspositie, behoudens het voorlopig behoud van hun tevoren genoten inkomsten. Daaraan is in vele gevallen voorafgegaan een ontslag uit de vaste dienst van Indonesië al dan niet met toekenning van voortijdig evenredig pensioen. Velen hebben derhalve hun carrière als ambtenaar in dienst van Indonesië voortijdig afgebroken in het vertrouwen, dat hun rechtspositie uiteindelijk naar bevrediging zou worden geregeld. In verband met deze onzekerheid was de animo om bij het Hoge Commissariaat in dienst te treden niet zo groot, als vele leden blijkbaar veronderstellen. Verscheidene personen, vanwege hun capaciteiten voor indienstneming bij het H.C. gepolst, hebben gemeend dit risico niet te moeten aanvaarden.

De werving van dit personeel uit de Indonesische dienst is overigens geschied op basis van selectie, in het eerste stadium door de laatste Hoge Vertegenwoordiger van de Kroon in Indonesië, daarna door de huidige Hoge Commissaris. Directe overname van personeel uit R.I.S.-dienst vindt sinds enige tijd niet meer plaats.

De financiering van de huisvesting van het Hoge Commissariaat der V.S.I. in Nederland geschiedt, evenals van alle andere door die Republiek in Nederland te doene uitgaven, uit gelden, welke door het Departement van Financiën te Djakarta via de voor het betalingsverkeer tussen beide landen geopende rekening, naar Nederland worden geremitteerd.

De vraag of het juist is, dat de Amerikaanse Ambassadeur een groot kantoor heeft in Indonesië met een grote personeelsbezetting en affiliaties over geheel Indonesië, moet blijkens ambtelijke inlichtingen ontkennend worden beantwoord.

Cultureel contact

De gemengde culturele commissie heeft nog geen aanvang met haar werkzaamheden gemaakt. Het ligt in de bedoeling, dat deze commissie voor het eerst zal samen komen tegelijk met de aanstaande Ministers-conferentie van de Nederlands-Indonesische Unie.

In October 1949 is in gezamenlijk overleg met de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen een commissie ingesteld, die in het bijzonder de bevordering van de Indonesische taal hier te lande op haar programma heeft staan. Deze commissie is met haar werkzaamheden zover gevorderd, dat haar rapport betrekkelijk spoedig kan worden tegemoet gezien.

ALGEMENE BESCHOUWINGEN OVER HOOFDSTUK XIII B

Over de opmerkingen in het Voorlopig Verslag met betrekking tot een vernieuwing en reorganisatie van de departementale structuur kan worden verwezen naar hetgeen in de Memorie van Antwoord terzake is geschreven bij Hoofdstuk XIII A.

Staatkundige ontwikkeling

Zelfbeschikkingsrecht; motie-Oud. Bij de beantwoording van de beschouwingen, welke in het Voorlopig Verslag gehouden zijn met betrekking tot het zelfbeschikkingsrecht meent de Regering goed te doen, zonder alle gemaakte opmerkingen op de voet te volgen, in hoofdlijnen haar eigen standpunt in deze belangrijke zaak uiteen te zetten.

Het lijkt voor de Regering geen twijfel, dat de in Indonesië toegepaste liquidatie van deelstaten in strijd is met artikel 2 van de Overgangsregeling. Zij heeft daarom al zeer spoedig nadat de eerste verschijnselen van deze ontwikkeling duidelijk werden, van haar opvattingen tegenover de R.I.S. doen blijken en niet, zoals verscheidene leden blijken te menen, eerst na 8 Mei jl.

Het ligt voor de hand, dat na de soevereiniteitsoverdracht van de aanvang af een frequent en nauw diplomatiek contact met de Regering van de R.I.S. is onderhouden en het schijnt welhaast overbodig er hier op te wijzen, dat bij een dergelijk contact veelal met meer vrucht zaken kunnen worden behandeld in besprekingen dan door officiële en formele stappen. Het is niet gebruikelijk om aan dergelijke besprekingen in ruime kring bekendheid te geven en de Regering is ook niet voornemens in dit geval van deze gedragslijn af te wijken aangezien Zij — zoals gezegd — in deze vorm van contact en uitwisseling van gedachten in het algemeen gesproken het nog steeds meest werkzame middel ziet om tot bevredigende resultaten te komen.

Dit klemmt te meer, waar, zoals in de verhouding tussen Nederland en Indonesië de aanrakingsvlakken groot en talrijk zijn en dus ook het aantal regeling behoevende vraagstukken zeer aanzienlijk is. De feitelijke onderlinge verhouding tussen beide staten na de soevereiniteitsoverdracht moest echter nog worden gevormd. Hieraan moest met inspanning en beleid worden gearbeid, omdat tenslotte deze verhouding de sfeer bepaalt, waarin de zich voordoende kwesties kunnen worden behandeld. Toen bij de debatten over de soevereiniteitsoverdracht van de zijde van de Regering en van een aantal leden van de volksvertegenwoordiging met nadruk de verwachting werd uitgesproken, dat na de soevereiniteitsoverdracht nog grote moeilijkheden overwonnen zouden moeten worden, werd zeker niet in de laatste plaats gedacht aan het feit, dat deze onderlinge verhouding — welke moest worden een verhouding van vriendschap tussen de beide volkeren — in de praktijk nog geheel moest worden opgebouwd.

Deze omstandigheid bepaalt mede de keuze van de vormen van het verkeer tussen de beide regeringen en het is zeker niet een bewijs van zwakheid wanneer men aan beide zijden bijzondere waarde hecht aan een veelvuldig persoonlijk contact, waarin duidelijk en openhartig kan worden gesproken met behoud van een juiste sfeer. Met name ook in zaken, die sterk het sentiment der volkeren beroeren, zal deze vorm veelal de voorkeur verdienen boven een meer formeel optreden, zolang dit laatste niet onvermijdelijk wordt. Ook dan zal deze laatste vorm onder omstandigheden meer kans bieden op resultaat, wanneer zij voorafgegaan en begeleid wordt door een persoonlijk overleg, hetwelk geen twijfel toelaat omtrent de wederzijdse bedoelingen. Het besluit van de Ministerraad van 8 Mei jl. waarop in het Voorlopig Verslag wordt gedoeld, betekende dus slechts een nieuwe fase in het overleg van beide regeringen over deze zaak en niet, zoals blijkbaar door sommigen wordt gemeend, het begin van overleg.

Nu kan men van mening verschillen over de vraag of dit meer formeel optreden reeds op een eerder tijdstip had moeten geschieden, maar aan de zijde van de Regering bestaat hieromtrent geen twijfel. De Regering is er van overtuigd, dat de zaak, waarom het hier gaat, niet beter gediend zou zijn geweest met een dergelijk Haars inziens voortijdig optreden, maar veeleer zou zijn benadeeld.

Tenslotte gaat het om het waarborgen van een bepaalde categorie van belangen, in de eerste plaats de belangen van bepaalde groepen van de bevolking van Indonesië, maar in onmiddellijk verband hiermede, het belang dat voor Nederland en de democratische wereld in het algemeen gelegen is in de vorming van een Indonesische rechtsstaat, waarin het recht der onderscheiden organisch gegroeide bevolkingsgroepen om ook in staatkundig opzicht binnen redelijke grenzen zelfstandig te kunnen leven, in beginsel wordt geëerbiedigd. Dit belang te waarborgen — hetgeen voor Nederland een der morele

premissen was voor de soevereiniteitsoverdracht — was de bedoeling van de bij de R.T.C. met veel inspanning tot stand gebrachte regeling van het zelfbeschikkingsrecht.

Door de ontwikkeling, die het staatkundig bestel in Indonesië vertoonde, moest worden geconstateerd, dat niet alleen het in de Overgangsovereenkomst aangegeven procédé voor de uitoefening van dit zelfbeschikkingsrecht onuitvoerbaar dreigde te worden, maar dat ook de materiële verwezenlijking van dit beginsel in gevaar werd gebracht. Dit betreurenswaardige feit legde op de Regering de plicht om alles in het werk te stellen opdat tenslotte de hierbij betrokken belangen zelf zouden worden gered, zij het ook misschien op andere wijze dan men ter Ronde Tafel Conferentie was overeengekomen.

Het feit, dat ter Ronde Tafel Conferentie merkwaardigerwijze een aantal Indonesische deelnemers, waarvan men zou hebben verondersteld dat zij voor een uitdrukkelijke erkenning van het zelfbeschikkingsrecht geporteerd zouden zijn geweest, de pogingen van Nederlandse zijde om dit recht in de overeenkomsten vastgelegd te zien, het hevigst hebben bestreden, heeft de Regering er destijds niet toe gebracht haar pogingen in dit opzicht te staken, evenmin als het feit dat thans vele van deze zelfde belanghebbenden bij de toen ingenomen houding volharden de Regering ervan kan afbrengen om voor de verwerkelijking van dit grote belang met alle deugdelijke middelen te blijven strijden.

Dat het beste middel om dit doel te bereiken zou zijn geweest aanstonds een formeel protest bij de Indonesische Regering in te dienen en deze zaak bij een internationaal forum aanhangig te maken, kan de Regering niet inzien. Zij is er integendeel van overtuigd dat zij daarmede de goede onderlinge verhoudingen, die tot ontwikkeling gebracht moeten worden, grondig zou hebben bedorven, en de Indonesische Regering of in een positie van openlijk conflict met Nederland zou gedrongen hebben, of haar intern ernstig zou hebben verzwakt zonder dat daardoor de belangen waarom het ons te doen was, wezenlijk zouden zijn gediend. Men bedenke in dit verband, dat aan Indonesische zijde — zij het naar de mening der Regering ten onrechte — sterk het gevoel leeft, dat de bemoeiingen van Nederland ten aanzien van het zelfbeschikkingsrecht in wezen een inmenging vormen in interne Indonesische aangelegenheden.

De Regering meent bovendien, dat ook op internationaal niveau formele stappen onzerzijds niet gewaardeerd zouden zijn, wanneer niet tevoren van onze zijde met alle middelen gestreefd was naar een oplossing in de geest van vriendschap en van begrip voor de positie van de Indonesische Regering. Het enige resultaat van een dergelijk, naar het oordeel van de Regering praematuur optreden, zou zijn geweest een breuk met nadeel voor alle belanghebbende partijen. Der Regering zou alsdan met recht verwaarlozing van hoge staatsbelangen en morele verplichtingen kunnen worden verweten.

Het is te algemeen bekend hoeveel onzekerheid de tegenwoordige fase, waarin de Indonesische staat na lange periode van strijd zoekt naar en innerlijk strijdt voor een eigen gevestigde staatsorde, met zich brengt, dan dat hier zou moeten worden uiteengezet hoezeer juist deze omstandigheid van de Nederlandse Regering een beleid vraagt, dat het streven der constructieve elementen steunt. Wanneer men dit feitelijk gegeven wil wijten aan de Nederlandse Regering, dan kan dit slechts betekenen dat men meent, dat dit alles zou kunnen zijn voorkomen wanneer de soevereiniteit niet was overgedragen.

De Regering kan zich intussen op deze plaats niet begeven in een herhaling van een beschouwing over de al of niet gerechtvaardigheid van de soevereiniteitsoverdracht. De motivering van deze daad is in meer dan één fase van de parlementaire behandeling van deze zaak uitvoerig uiteengezet. De Regering volstaat daarom in dit verband met het uitspreken van haar overtuiging, dat wanneer de soevereiniteit niet zou zijn overgedragen, wij ons nog steeds zouden hebben bevonden in een situatie van strijd en vernieling, groeiende moeilijkheden en toenemende verbittering, welke situatie de krachten van Nederland en Indonesië zou hebben uitgeput, zonder dat men een uitweg zou hebben kunnen aanwijzen. Bovendien zouden wij dan geïsoleerd het hoofd hebben moeten bieden aan een internationaal conflict, waarin wij zelfs onze beste vrienden niet meer aan onze zijde zouden hebben gevonden.

De Regering had, toen zij het besluit nam tot de soevereiniteitsoverdracht, te rekenen met een aantal onzekere factoren in de ontwikkeling van de interne situatie in Indonesië. Zij aanvaardde de verantwoordelijkheid voor het feit, dat Zij de soevereiniteit heeft overgedragen met het vooruitzicht, dat deze onzekere factoren zich in de toekomst op vaak pijnlijke wijze zouden doen gevoelen. Zij heeft echter dit alles aanvaard om de zekerheid van een catastrophale ontwikkeling voor beide landen te voorkomen. Zij heeft, aldus handelende, tevens aanvaard dat Zij bij haar beleid rekening zou moeten houden met de waarschijnlijkheid, dat eerst op langere termijn voor

beide partijen waarlijk bevredigende resultaten van de nieuwe verhouding zouden mogen worden verwacht.

Het is der Regering bekend, dat aan Indonesische zijde nog steeds het wantrouwen bestaat, dat de Nederlandse Regering streeft naar een machtspositie in Indonesië, welke niet in overeenstemming is met de soevereiniteitsoverdracht. Zij wijst dit verwijt met even grote stelligheid af als het verwijt van bepaalde groepen in Nederland, dat Zij met meer dwang tegenover Indonesië had moeten optreden.

Uit het vorenstaande blijkt, dat de Regering zeker niet minder dan welke groep ook in het Parlement belangstellend is in de materiële verwezenlijking van het recht van zelfbeschikking der verschillende Indonesische bevolkingsgroepen. Dat de Regering, juist in het belang van deze zaak zelf, afwijzend staat tegenover methoden, welke naar haar mening deze zaak alleen maar zouden hebben geschaad, moge eveneens zijn gebleken.

De gedachtenwisseling met de Indonesische Regering over deze zaak — waarin ook de U.N.C.I. is betrokken — is nog steeds gaande. De Regering acht het niet verantwoord daaraan op dit ogenblik een ruimere bekendheid te geven. Wel kan hierbij worden aangetekend dat de Regering van de R.I.S. niet in onzekerheid verkeert over de vraag hoe de Nederlandse Regering denkt over het feit, dat Haars inziens een belangrijke bepaling in de R.T.C.-overeenkomsten niet is nagekomen.

De Regering mag intussen ook niet nalaten te verklaren, dat Zij ondanks de bezwaren, welke Zij zelf heeft tegen het procedé, dat is toegepast bij de oprulling van de deelstaten, geen instemming kan betuigen met revolutionair optreden van bepaalde groepen in Indonesië, welke langs deze weg pogen hun eigen inzichten te realiseren. Hiermede is de grote zaak van het zelfbeschikkingsrecht niet gediend. De legale democratische opbouw van een Indonesische rechtsstaat kan bezwaarlijk geschieden door illegaal optreden te beantwoorden met revolutie.

Het spreekt wel vanzelf, dat in een zo belangrijke zaak als deze de Regering in haar geheel is betrokken. De Regering neemt daarom met even grote verrassing kennis van de opmerking in het Voorlopig Verslag (blz. 8), dat de motie-Oud zich niet uitliet over het regeringsbeleid in algemene zin als Zij destijds, bij de behandeling van deze motie in de Tweede Kamer, kennis nam van de mededeling van de eerste voorsteller van deze motie, dat, waar de motie sprak van „ernstige teleurstelling” over „de houding der Regering”, dit niet sloeg op het Kabinet in zijn geheel, maar slechts op de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen. Zelfs zo bezien, zou de Regering deze uitspraak niettemin op zich zelf als geheel moeten betrekken, daar, zoals bekend, de belangrijke zaken in het Indonesisch beleid al sinds jaar en dag een onderwerp uitmaken van diepgaand overleg in de boezem van het Kabinet. Wanneer de Regering dan ook de motie van de heer Oud gevoelt als een verwijt tegen haar algemeen beleid — immers men kan zich wel nauwelijks een belangrijker punt van algemeen regeringsbeleid voorstellen dan de verhouding met Indonesië — dan berust dit niet op een onjuist begrip omtrent de door de voorsteller der motie-Oud zelf als te ruim gequalificeerde term „Regering” in zijn motie, en nog minder op een „ongeproportioneerde lichtgeraaktheid van een Kabinet”, maar uitsluitend op het feit, dat het Kabinet als geheel zich dit verwijt moet aantrekken en ook bereid was en is daarvan de volle consequenties te aanvaarden.

Naar aanleiding van de geuite verbazing, dat de Minister van Buitenlandse Zaken de Memorie van Toelichting van Hoofdstuk XIII A mede ondertekend heeft en niet de Staatssecretaris voor Buitenlandse Zaken, werd terecht door andere leden aangevoerd, dat de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris die van de Minister niet vermindert. De Staatssecretaris had deze stukken kunnen mede-ondertekenen, doch in een zo belangrijke aangelegenheid schijnt in de eerste plaats de ondertekening door de Minister zelf van belang. In verband met het bovengezegde omtrent de verantwoordelijkheid hadden de beschouwingen in het verslag onder het hoofd Staatkundige Ontwikkeling wellicht beter kunnen zijn ondergebracht onder de Algemene Beschouwingen over Hoofdstuk XIII A.

Wat betreft de kwestie van Ambon kan de Regering op de desbetreffende vragen mededelen, dat Haar tot Haar leedwezen, behoudens onbevestigde berichten, waarover nadere inlichtingen zijn gevraagd, in deze zaak nog niet van nieuwe ontwikkelingen is gebleken. De Regering blijft zich intussen inspannen om enerzijds te voorkomen, dat dit probleem met geweld van wapenen verder wordt vertroebeld en anderzijds, dat Ambon verkrijgt datgene, waarop iedere bevolkingsgroep met eigen karakter in het kader van een Indonesische rechtsstaat aanspraak kan maken.

Tenslotte zij hierbij aangetekend, dat over de vraag in het Voorlopig Verslag hoeveel moorden en gevangennemingen sinds de overdracht van de soevereiniteit hebben plaats gevonden, inlichtingen zijn

gevraagd aan de Hoge Commissaris van het Koninkrijk der Nederlanden in Indonesië.

Communisme in Indonesië. Naar aanleiding van de vraag van een lid naar gegevens over de ontwikkeling van het communisme in Indonesië moge worden medegedeeld dat de Regering gaarne bereid is eventueel door de Kamer gewenste meer concreet aan te duiden gegevens, voor zover Zij daarover de beschikking heeft, te verschaffen. Wat betreft de in aansluiting daarop gestelde vraag omtrent het nog in leven zijn van vooraanstaande communisten als Tan Malakka en het oud-lid der Kamer Setiadit, moge dienen dat de berichten dienaangaande aan een zelfde graad van onzekerheid lijden als de vroeger vernomen berichten, dat zij niet meer in leven zouden zijn.

De vraag of de bovengenoemde figuren tot de zogenaamde Moskou-communisten dienen te worden gerekend lijkt in het licht van de huidige ontwikkeling, waarbij de volgelingen van Tan Malakka en de P.K.I. elkaar in een gemeenschappelijk front hebben gevonden, van minder belang geworden. Een vereenzelviging van radicaal-gezinden met communisten zou de Regering overigens zeker onjuist achten.

De Regering kan de opvatting van sommige leden, dat het vrijheidsstreven van Soekarno en Hatta sterk op Amerika zou steunen, niet delen en derhalve evenmin de daaraan vastgeknoopte conclusie omtrent een Amerikaanse uitbuiting.

Wat het gesignaleerde streven betreft om de grond aan de bevolking te geven, zou de Regering willen opmerken, dat dit een binnenlandse aangelegenheid is, waarvoor, als gevolg van de soevereiniteitsoverdracht, de Regering van Indonesië verantwoordelijk is. Het ligt derhalve niet op Haar weg, Zich over de al dan niet wenselijkheid daarvan uit te spreken.

Dat het communisme in Oost-Azië een bedreiging vormt, zal de Regering zeker niet ontkennen. Deelneming aan een debat te dezer plaatse over het wezen en doel van de communistische leerstellingen zou Haar evenwel te ver voeren.

Nieuw-Guinea

De Regering sluit zich gaarne aan bij de vele leden, die na het laatste Indonesische debat thans geen behoefte hebben aan een nadere gedachtenwisseling over het vraagstuk Nieuw-Guinea, doch is uiteraard bereid om tegemoet te komen aan de wens, om, waar mogelijk, meer voorlichtingsmateriaal over dit gebiedsdeel aan de Kamer te verstrekken.

Naar aanleiding van de vraag, of de Regering enig inzicht heeft in de economische perspectieven van Nieuw-Guinea, o.a. voor visserij, mijnbouw, grootlandbouwbedrijf, bosexploitatie, handel en industrie, de mogelijkheden van economische openlegging, het arbeidersvraagstuk en of de Afdeling Nieuw-Guinea van het Departement voldoende op economische planning is ingesteld, kan het volgende worden medegedeeld.

De Regering heeft, er van uitgaande, dat verhoging van het geestelijk, sociaal en economisch peil der autochtone bevolking haar voornaamste doel moet vormen, zich als uitgangspunt voor haar algemeen beleid ten aanzien van Nieuw-Guinea gesteld:

- een geleidelijke uitbreiding van het bestuur over het gehele territoir en
- geleidelijke intensivering en uitbreiding van de Overheidszorg voor de bewoners, waarbij medische zorg en onderwijs een belangrijk plaats innemen.

Op economisch terrein acht zij het mede noodzakelijk, dat dit gebiedsdeel zelf ten spoedigste komt tot het produceren van de allernoodzakelijkste voedingsmiddelen en bouwmaterialen. Daartoe vinden mede de bosbouw, tuinbouw, veeteelt en visserij de nodige aandacht.

Hiertoe moeten vooraf verschillende onderzoeken en proefnemingen worden verricht, welke intussen zijn aangevat of op korte termijn de aandacht zullen verkrijgen.

Mogelijkheden op het gebied van visserij, mijnbouw, grootlandbouw, bosexploitatie, handel en industrie worden aanwezig geacht. Welke de perspectieven hiervan zijn, kan echter eerst na uitvoerig voorafgaand (verder) wetenschappelijk onderzoek worden bepaald. Voor de oorlog werd b.v. door Japanners in de wateren ten noorden van Nieuw Guinea de tonijnvisserij met succes beoefend. De vraag, in hoeverre dit vanuit dat land zelf mogelijk is, is thans in onderzoek. De bevolkingsvisserij wordt door het aangeven van betere methoden en het verwerken van de resultaten van onderzoeken aange-moedigd.

Op mijnbouwgebied is het bestaan van aardolie en andere mineralen aangetoond. Voor het vaststellen van de economische exploi-

tatie-mogelijkheden is een uitgebreid geologisch onderzoek noodzakelijk. Deze aangelegenheid heeft de aandacht. Hetzelfde geldt evenzeer voor het landbouwbedrijf, dat een uitgebreid bodemkundig onderzoek vraagt, terwijl tot dusverre slechts resultaten van verkenningen beschikbaar zijn.

Aan bosexploitatie is ook in het verleden aandacht besteed. De houtstand op Nieuw-Guinea is echter zeer uiteenlopend van soort en kwaliteit en het aantal soorten met waarde voor de wereldmarkt of voor intern gebruik is beperkt. De opbrengst daarvan per H.A. mag volgens de beschikbare gegevens daarom in het algemeen dan ook niet hoog geschat worden, zodat alleen terreinen met een behoorlijke afvoergelegenheid voor directe exploitatie in aanmerking komen. Een onderzoek naar afzetmogelijkheden van z.g. merbauhout buiten Nieuw-Guinea is gaande.

De economische openlegging van Nieuw-Guinea en de voorbereiding daarvan kan niet door het kleine Regeringsapparaat daar te lande worden verzorgd. De Regering meent, dat zulks van Nederland uit zal moeten worden geregeld. Haar gedachten gaan uit naar een speciaal voor dit doel op te richten Stichting, met de leiding waarvan een econoom van erkende naam zou kunnen worden belast, bijgestaan door verschillende deskundigen o.m. op het gebied van landbouw, visserij, mijnbouw.

Reeds thans kan gesteld worden, dat in verband met het arbeidersvraagstuk bij deze openlegging op grote schaal gebruik zal moeten worden gemaakt van gemechaniseerde middelen. Mocht het aantal beschikbare arbeidskrachten onvoldoende zijn, dan zou de Regering zich nader dienen te beraden over de wijze van aanvulling daarvan. Met nadruk zij er op gewezen, dat de bovengeschetste economische mogelijkheden inderdaad niet meer dan „mogelijkheden” zijn en dat haar ontwikkeling — zoal — slechts stap voor stap zal kunnen plaatsvinden na gedegen voorbereiding en rekening houdende met alle moeilijkheden van klimaat, bodem, arbeidsverhoudingen, ligging en kapitaal aantrekking.

De vraag, of de Afdeling Nieuw-Guinea van het Departement wel voldoende op de economische planning is ingesteld, moge met het bovenstaande mede zijn beantwoord.

De hier aan het woord zijnde leden hebben ook enige vragen gesteld ten aanzien van het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea (*Staatsblad* J 599), hierop neerkomende of de artikelen 51 en 177 der Indische Staatsregeling buiten werking zijn gesteld door de artikelen 39 en 150 t/m 154 der Bewindsregeling. Dit dient bevestigend te worden beantwoord op grond van het bepaalde bij artikel III van de Algemene Bepalingen der Bewindsregeling, waaruit kan worden afgeleid, dat de Indische Staatsregeling slechts van kracht blijft voor zover zij niet bij het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea is gewijzigd.

Voorts is gevraagd in hoeverre artikel 125 der Bewindsregeling reële betekenis heeft. Dit is in volstrekte zin het geval, aangezien over geheel Nieuw-Guinea inheemse rechtspleging voorkomt. Deze is wat de onderafdelingen Merauke en Boven Digoel betreft gebaseerd op de „Regeling inheemse rechtspraak in rechtstreeks bestuurd gebied” (*Staatsblad* van Indonesië 1932 No. 80) en op de uitvoeringsvoorschriften daarvan (besluit van de Resident der Molukken van 24 Augustus 1935 No. J 72/1/28). Voor het overige gebied van Nieuw Guinea, dat deel uitgemaakt heeft van het landschap Tidore, zijn van toepassing de artikelen 12 en 13 van de Zelfbestuursregelen 1938 en de Zelfbestuursrechtspraak-verordening 1—38 van de Molukken. Het ligt in de bedoeling t.z.t. deze voorschriften te herzien, teneinde te geraken tot één samenstel van bepalingen, de inheemse rechtspraak betreffende, voor het gehele grondgebied van Nieuw Guinea.

De Regering sluit zich gaarne aan bij het oordeel van zeer vele leden, die een zo spoedig mogelijke instelling van de Nieuw Guinea Raad bepleiten. De moeilijkheden, thans nog aan die instelling verbonden, mogen evenwel niet onderschat worden. In de eerste plaats tocht dient voorzien te worden in de instelling en uittliding van een behoorlijk functionnerend overheidsapparaat, alsmede in een bevredigende bevoorrading van dit verafgelegen gebied met zijn spaarzame verbindingen. Uitermate remmend werken in dit opzicht het gebrek aan huisvesting en het wegvallen van verschillende verbindingen ten gevolge van de onrust in het oostelijk deel van Indonesië. De Regering is van oordeel, gelet op de primitieve situatie in een groot deel van Nieuw Guinea, dat de politieke opvoeding van het volk in eerste aanleg het beste gediend wordt middels de adviesraden voor inheemse aangelegenheden, bedoeld in artikel 70 der Bewindsregeling, waarvan reeds enkele in werking zijn. Overigens is Zij gaarne bereid toe te zeggen, dat de instelling van de Nieuw Guinea Raad niet langer zal worden uitgesteld dan strikt geboden wordt door de omstandigheden.

Ondergetekenden kunnen niet de mening delen van vele andere leden, die de opzet van het bestuur over Nieuw Guinea als zwaar

qualificeren. Integendeel is bij de opzet van het bestuur niet verder gegaan dan nodig was om in Nieuw-Guinea zelf die organen te scheppen, welke onontbeerlijk zijn om de bevoegdheden en werkzaamheden op te vangen, die vóór de soevereiniteitsoverdracht over Indonesië door de Regering, de departementen van algemeen bestuur en het Hooggerechtshof te Batavia ten behoeve van dit gebiedsdeel uitgeoefend, e.q. verricht werden.

Inmiddels is, ter uitvoering van het bepaalde in artikel 2, lid 1, van de Machtigingswet Nieuw-Guinea (*Staatsblad* J 576) op 27 Juni van dit jaar een ontwerp van wet ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal, strekkende tot bevestiging van de bij het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea getroffen voorlopige maatregel. Het wil de Regering voorkomen, dat een verdere gedachtenwisseling omtrent de opzet van het bestuur over Nieuw-Guinea wellicht beter tot haar recht kan komen bij de behandeling van vorenbedoeld wetsontwerp.

Op soortgelijke overweging komt het eveneens juister voor thans niet nader in te gaan op beschouwingen, betrekking hebbende op de toekomstige status van Nieuw-Guinea. Op 20 Juni j.l. heeft eerst-ondergetekende in de Eerste Kamer der Staten-Generaal een eerder gedane toezegging herhaald, nl. dat de Regering het rapport van de Nieuw-Guinea-Commissie aan de beide Kamers der Staten-Generaal zal aanbieden en dat Zij zich bereid verklaart, desgewenst met de Kamers daarover van gedachten te wisselen (*Handelingen Eerste Kamer, Zitting 1949—1950, 1259, blz. 785*). Indien thans reeds bij de behandeling van Hoofdstuk XIII B van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1950 op die gedachtenwisseling voortuitgelopen wordt, zal zulks ongetwijfeld daaraan afbreuk doen en die gedachtenwisseling minder goed tot haar recht doen komen.

Naar aanleiding van de opmerking van verschillende leden, dat in de kostenraming voor Nieuw Guinea nog zou moeten worden opgenomen het bedrag van de kosten der Koninklijke Marine, moge worden medegedeeld, dat dit overeenkomstig het bestaande gebruik is geraamd onder de uitgaven bij Hoofdstuk VIII B der begroting.

De indruk, dat behoudens maatregelen voor bestuursorganisatie, administratie en bevoorrading de zaken in het besproken gebiedsdeel slechts op gang worden gehouden, kan door ondergetekenden niet worden gedeeld. Zij mogen erop wijzen, dat in dit land op het moment van de soevereiniteitsoverdracht slechts weinig aanwezig was op het gebied van goederen, materialen, gebouwen woningen, enz., voorts dat dit gebied voor wat betreft bevoorrading, verbindingen, technische hulp op sobere wijze werd voorzien vanuit Indonesië en dat thans moet worden opgebouwd een apparaat, dat een volledige en tot op zekere hoogte zelfstandige Regeringstaak op elk gebied moet kunnen opvangen.

Daarvoor was en is in de eerste plaats nodig een aanvulling van de meest noodzakelijke levensbehoeften der bevolking, het bouwen van woningen voor het personeel, van magazijnen en inrichtingen, het toegankelijk maken en openstellen van havens, het scheppen van verkeersverbindingen, enz. enz. Het hiervoor nodige moet voor een overwegend deel van Nederland worden aangevoerd en aanschaffing en vervoer kosten enkele maanden.

Aan de verdere ontwikkeling van dit land moet een bewoonbaar maken voorafgaan en op dit punt is thans in het bijzonder de aandacht gericht.

De algemene lijn, welke de Regering bij de openlegging denkt te volgen, werd hiervoor reeds weergegeven: Zij wijst er echter nogmaals op, dat daaraan onderzoeken op velerlei terrein vooraf moeten gaan en de resultaten niet op zo korte termijn kunnen worden verkregen als misschien door sommige leden wordt verondersteld. Intussen kan worden medegedeeld, dat met een groep belanghebbenden op mijnbouwgebied besprekingen zijn geopend over exploraties en exploitatie.

Aan de leden, welke er hun bevreemding over uitspraken, dat een bijdrage groot f 20 000 000 aan de geldmiddelen van Nieuw Guinea werd gevraagd, zonder dat een globale raming van uitgaven ter kennis van de Kamer werd gebracht, kan worden medegedeeld, dat de Gouverneur op zo kort mogelijke termijn begrotingen voor 1950 en 1951 zal indienen, welke op de gebruikelijke wijze bij de Kamer aanhangig zullen worden gemaakt.

Ook hier spreekt het feit van de nog zeer gebrekkige outillage van het Gouvernementale apparaat als gevolg van de gebrekkige huisvesting en een overkropt zijn met werk van de Gouverneur en zijn ambtenaren.

De Regering kan naar aanleiding van de opmerking van sommige leden, dat zij het zouden betreuren, indien hangende de statuskwestie niet intensief aan voorbereidingsplannen voor de openlegging zou worden gewerkt, mededelen, dat Zij — gelijk ook reeds uit het bovenstaande moge blijken — daaraan bij voortdurend aandacht schenkt en blijft schenken.

De vraag, welke maatregelen zijn genomen naar aanleiding van klachten over de bevoorrading — dergelijke klachten werden niet ontvangen van de Gouverneur — is hierboven in feite reeds beantwoord. Doordat voedingsmiddelen niet meer konden betrokken uit het R.I.S.-gebied, moest de bevoorrading via andere kanalen geschieden en het is uiteraard mogelijk, dat in de daarvoor nodige aanlooptijd — ook als gevolg van een wilde immigratie — een schaarste aan bepaalde artikelen is ontstaan, welke sedert echter is opgeheven.

De vraag, wat de Regering denkt te doen op het gebied van het, waar mogelijk, produceren in eigen land van de eerste levensbehoeften, vond hiervoor reeds beantwoording. Zij onderschrijft de bezwaren, geuit tegen wilde immigratie van Indische Nederlanders zonder bestaansmogelijkheden, maar schenkt blijvende aandacht aan deze groep voorzover zij kan worden ingeschakeld in het systeem van productieve arbeid.

In antwoord op de vraag, in welk stadium het overleg met de R.I.S. over de soevereiniteit van Nieuw Guinea verkeert, moge worden medegedeeld, dat in afwachting van het gereedkomen van het rapport van de ingestelde Nieuw Guinea Commissie nader overleg met de Regering van de R.I.S. plaatsvindt omtrent plaats en tijd van de definitieve onderhandelingen, bedoeld in artikel 2 van het Charter van Soevereiniteitsoverdracht.

De organisatie van diensten in Nieuw Guinea vertoont de volgende indeling:

- a. dienst van Binnenlands Bestuur en Justitie;
- b. dienst van Financiën.
- c. dienst van Economische en Technische aangelegenheden en
- d. dienst van Gezondheidszorg, Sociale en Culturele Aangelegenheden.

De indruk, dat hiervoor verzuimd is een kern van Indonesische ambtenaren, die stellig beschikbaar zouden zijn, tijdig over te brengen naar Nieuw Guinea, is niet juist.

Op personeelsgebied is voorlopig aangetrokken het meest noodzakelijke personeel, voor zover daarvoor huisvesting was te vinden. Uiteraard zal bij de verdere ontwikkeling en personeelswerving, evenals tot dusver, zoveel mogelijk profijt worden getrokken van het beschikbaar zijn van ambtenaren, die een geëigende en waardevolle ervaring hebben opgedaan in Indonesië.

Vele leden hebben om uitvoerige inlichtingen verzocht over de kolonisatie en de immigratie. Aan hetgeen terzake is medegedeeld hierboven en op blz. 9 (5e alinea) van de Memorie van Toelichting, moge nog het volgende worden toegevoegd.

In het bijzonder na het bekend worden van de resultaten van de R.T.C. werd de aandrang van een deel der Indo-Europese gemeenschap in Indonesië naar een uitweg op het nog onder Nederlandse soevereiniteit blijvende gebied van Nieuw-Guinea zeer groot, mede tengevolge van vaak op onverantwoordelijke wijze gevoerde propaganda-acties. Met name werd voorgespiegeld, dat op Nieuw Guinea plaatselijke organisaties aanwezig waren om de kolonisten op te vangen en dat op korte termijn woningen gereed gemaakt zouden kunnen worden. Bij herhaling heeft de Regering doen waarschuwen tegen overhaaste en niet behoorlijk voorbereide emigraties, aangezien op Nieuw-Guinea noch behuizing, noch voldoende voedselvoorraden aanwezig waren.

Niettemin zijn vóór en in de eerste maanden na de soevereiniteits-overdracht toch een aantal Indische Nederlanders onvoldoende voorbereid en ongeorganiseerd op Nieuw-Guinea aangekomen, in hoofdzaak te Manokwari en onmiddellijke omgeving. Deze mensen kunnen slechts voor een klein deel als reële kolonisten worden aangemerkt; voor het overgrote deel zijn het in wezen vluchtelingen, die zich om al of niet gegronde redenen van lijfsbehoud naar Nieuw Guinea hebben begeven.

Op 31 December van het vorig jaar bracht de „Waibolong” tijdens hevige regenbui 550 immigranten aan op het strand van Manokwari met hun bezittingen. Met de „Reael” van 16 Januari 1950 arriveerden nogmaals 128 kolonisten met hun gezinnen, terwijl sedertdien met elke scheepsgelegenheid enige tientallen landverhuizers aankwamen, waarvan de meesten in het bezit waren van een in 1949 verstrekte huisvestingsvergunning voor Manokwari. Waar verdere toelating onder deze omstandigheden volstrekt onverantwoord was, verbood de Gouverneur van Nieuw Guinea verdere binnenkomst van kolonisten. Deze maatregel werd echter verzacht door een uitzondering te maken voor directe gezinshereniging en voor werkers, gebonden aan de voorwaarden van het aanwezig zijn van huisvesting en van verzekerde bestaansmogelijkheden.

Inmiddels werd met de beschikbare middelen zo goed als dat mogelijk was de huisvesting geregeld. Voor zover het geringe aantal bestaande woningen geen personen meer kon bergen, werden

loodsen verbeterd en opgericht om daklozen onder te brengen, terwijl de medische verzorging eveneens werd geregeld. Berging en aflevering van aangebrachte goederen had de aandacht, zodat naast het haven terrein een ontvangloods en opslagplaatsen zijn verzezen. Daarnaast is door het plaatselijk bestuur ingezet een registratie van alle kolonisten, controle en eventueel herverkaveling der reeds onwettig geoccupeerde gronden, in kaart brengen van uitgegeven en aangevraagde percelen, zomede inrichting van een kadaster.

De registratie gaf de volgende cijfers te zien (op ult Maart 1950): 578 gezinshoofden met een totaal van 1409 zielen, waarvan 475 jonger dan 18 jaar en 204 boven de 50 jaar. Van de 578 gezinshoofden bezitten er 185 niets. Slechts 26 van hen zijn thuis op het gebied van de landbouw of veeteelt, terwijl 213 een technische loopbaan achter de rug hebben. 208 willen met landbouw of veeteelt beginnen, 96 zoeken het op technisch gebied en 274 hebben geen vast doel voor ogen. Onder deze kolonisten zijn 132 gepensioneerden.

Mede gelet op de hiervoren gegeven cijfers, mag gesteld worden, dat ten minste 50 % tot de non-valeurs gerekend moet worden uit een oogpunt van kolonisatie. Het percentage, geschikt voor zware landbouwarbeid is zeer gering. Op het inhuren van inheemse werkrachten, zoals door de meeste vooroorlogse kolonisten geschiedde, mag hier niet gerekend worden door de zeer dunne bevolking in dit gebied (tijdens de Japanse bezettingsperiode zouden in Manokwari en omgeving ± 1500 Papoea's gedood zijn).

Bij een deel dezer kolonisten moest arbeidsschuheid geconstateerd worden. Wegens het ontbreken van inheemse werkrachten verleenden Nederlandse militairen assistentie bij het lossen van de goederen der kolonisten, waarbij velen van dezen werkeloos bleven toezien. Toen in Mei j.l. een schip met petroleum voor de kolonisten arriveerde, melde zich op de oproep van het plaatselijk bestuur aanvankelijk niemand vrijwillig aan om te helpen lossen, zodat dit wederom grotendeels door militairen is moeten geschieden. Aan het ziekenhuis te Hollandia werd gelegenheid geboden tot opleiding van 12 meisjes tot verpleegster; geen enkele der kolonistenmeisjes heeft zich daarvoor opgegeven.

Het is verheugend aan de andere kant te mogen constateren, dat de bona-fide kolonisten over het algemeen van aanpakken weten. Tot ultimo April 1950 was 1200 ha bouwgrond uitgegeven, waarvan 150 ha met de hand opgelegd en 70 ha beplant. Naast deze arbeid moesten de kolonisten zelve hun tijdelijke woningen van rondhout, bilik en atap bouwen, hun waterputten slaan en, kampend met transportmoeilijkheden, hun goederen overbrengen.

Het bestuur doet wat het kan om verbetering te brengen in de levensomstandigheden der kolonisten. Helaas moet daarbij geconstateerd worden, dat veelal — zoals hiervoren werd uiteengezet — weinig medewerking wordt ondervonden van de betrokkenen zelve. Saamhorigheid, gemeenschapszin en onderlinge hulpverlening zijn weinig ontwikkeld. Zij, die in het geheel geen inkomsten hebben, ontvangen steun van het bestuur, doch hiertegenover zullen van degenen, die in staat zijn om te werken, ook arbeidsprestaties gevorderd worden teneinde onproductieve steunverlening tot een minimum te beperken.

Het is niet wel mogelijk thans reeds aan te geven, welke perspectieven de kolonisatie op Nieuw Guinea voor de naaste toekomst biedt. De gang van zaken bij de kolonisatie Manokwari bewijst eens te meer, dat alleen een zorgvuldige voorbereiding gepaard aan selectie der kolonisten, kans van slagen biedt. Voorts lijken kolonisatieplannen slechts dan verantwoord, indien zij bezien worden in groter verband, met name in het kader van een overall-plan, waarbij alle economische mogelijkheden van een bepaalde streek grondig en wetenschappelijk verantwoord zijn onderzocht, waarbij in de eerste plaats en ten volle rekening dient te worden gehouden met de belangen van de inheemse bevolking.

Thans overgaande tot een beantwoording der meer in details tredende vragen — voorzover in het voorgaande niet reeds beantwoord — moge nog het volgende worden medegedeeld.

De politieke delinquenten, die uitsluitend te werk gesteld zijn geweest bij de liquidatie van de basisgoederen te Hollandia en Biak, zijn alle naar Nederland teruggekeerd wegens beëindiging der werkzaamheden, op enkele uitzonderingen na, die overgegaan zijn in dienst van het Gouvernement van Nieuw Guinea.

Inderdaad bestond tot voor kort voor de immigranten — doch uiteraard ook voor anderen op Nieuw-Guinea gevestigd — geen gelegenheid tot overmaking van gelden uit Indonesië. Zulks was een gevolg van het feit, dat tussen de R.I.S. en Nieuw-Guinea nog geen betalings-overeenkomst bestond, tengevolge waarvan het gehele geld- en goederenverkeer tussen Indonesië en Nieuw-Guinea stagneerde. De terzake door het Hoge Commissariaat te Djakarta gevoerde onderhandelingen hebben inmiddels geleid tot een overeenkomst, welke evenwel geen kapitaaltransfer mogelijk maakt.

De immigratie van voormalig K.N.I.L.- en K.L.-personeel werd niet georganiseerd, aangezien de mogelijkheid tot inschakeling in het arbeidsproces op Nieuw-Guinea voorshands nog zeer beperkt is. Immigratie van bedoeld personeel heeft zich dan ook beperkt tot incidentele gevallen.

Voorzover van enige organisatie van de Nieuw-Guinea-immigratie gesproken kan worden is die uitsluitend uitvloeisel geweest van particulier initiatief, van verschillende Nieuw-Guinea verenigingen in Indonesië, met plaatselijke afdelingen te Manokwari en Hollandia. Zoals hiervoren reeds medegedeeld heeft de Regering bij herhaling in Nederland en in Indonesië gewaarschuwd tegen de onverantwoordelijke wijze, waarop vele van deze kolonisatieplannen werden gepropageerd.

Zij zijn noch door de Nederlandse Regering noch door het voormalige Departement van Sociale Zaken te Djakarta aangemoedigd of voorbereid. De vertegenwoordiging van Nieuw-Guinea te Djakarta en het Ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen verlenen slechts bemiddeling voor de aanwerving en opzending van arbeidskrachten op aanvraag van de Gouverneur van Nieuw-Guinea.

Er is der Regering niets bekend van moeilijkheden, welke bij de ontschepping van de „Karaton” zouden zijn ontstaan met op contract naar Nieuw-Guinea uitgezonden jongelieden. De Gouverneur is terzake om inlichtingen verzocht.

De mening van vele leden, dat voorlopig geen wijziging gebracht had moeten worden in de munteenheid, kunnen ondergetekenden niet delen. Hoewel het volledige rapport van de Gouverneur over de invloed van de ondernomen geldsanering nog niet is ontvangen, is al reeds gebleken, dat daarvan een gunstige invloed is uitgegaan op de kosten van levensonderhoud van de bevolking, terwijl eveneens een stimulerende invloed op het gebied van export van bevolkingsproducten te constateren valt.

Ondergetekenden zijn gaarne bereid na ontvangst van volledige inlichtingen de Kamer nader van het effect van een en ander op de hoogte te stellen.

Verscheidene leden stellen het op prijs een overzicht te mogen ontvangen van het schoolwezen in Nieuw-Guinea. Aan de hand van recent verkregen gegevens moge daaromtrent het volgende worden medegedeeld.

Bijna het gehele onderwijs aan de autochthone bevolkingsgroepen berust bij Missie en Zending.

Noord Nieuw-Guinea is hoofdzakelijk arbeidsterrein van de Zending, Zuid Nieuw-Guinea van de Missie, terwijl in West Nieuw-Guinea zowel Zending als Missie werkzaam zijn.

Werd pas in 1911 de eerste school in Nieuw-Guinea geopend, nu nog geen veertig jaar later liggen er — ondanks de oorlog, die in vele streken het onderwijs jaren lang volkomen deed stagneren — over het gehele eiland verspreid meer dan 500 scholen en schooltjes, waarbij de volgende typen kunnen worden onderscheiden:

1. *Beschavingsschool* (B.S.). Wanneer een bepaald gebied onder bestuur is gebracht, wordt zo spoedig mogelijk overgegaan tot het oprichten van schooltjes van dit type. In het verleden was de gang van zaken vaak andersom; eerst kwam Zending of Missie met een beschavingsschooltje, daarna volgde het Bestuur.

In de eerste periode valt de nadruk op beschaving. Bij de aanname van leerlingen wordt niet op leeftijds grenzen of leerplan gelet. Tastend wordt gewerkt, met eigen voorbeeld onderwezen: tuinarbeit, handenarbeid, het bijbrengen van enig gevoel voor hygiëne, fluitspelen, aanleren van eenvoudig Maleis. Wanneer enige orde is aangekweekt, het schoolbezoek regelmatig is geworden, wordt overgegaan tot een beetje lezen, rekenen en schrijven. Langzamerhand wordt het accent meer naar onderwijs verlegd, in welk stadium op het ogenblik vrijwel alle B.S.'en verkeren. Alsdan wordt wel een leerplan gevolgd, waarbij in drie opeenvolgende klassen de leerstof wordt verwerkt, overeenkomende met die in de eerste twee jaren van een lagere school met Maleis als voertaal. Na een zeker aantal jaren, afhankelijk van allerlei factoren, kan de stap gewaagd worden, van de B.S. naar de

2. *Volksschool* (V.S.), waarin het „aanleren van gepaste en nuttige vaardigheden” en „opvoeding tot Christelijke en maatschappelijke deugden” op de voorgrond treedt. Dit is een echte school; de leerlingen zijn gebonden aan leeftijds grenzen, er is een vast omlijnd leerplan, zoveel mogelijk aangepast aan de behoefte van een bepaalde streek. De leerstof wordt verwerkt in drie opeenvolgende leerjaren en komt ongeveer overeen met de stof, die in de eerste drie klassen van een lagere school met Maleis als voertaal wordt behandeld. Deze driejarige volksschool is voorlopig voor de grote massa der autochthonen voldoende. Incidenteel, b.v. in de grotere kampongs in het Noorden, kan mogelijk worden overgegaan tot het vormen van een 4de klas. Dit zal echter uitzondering blijven, want voor de bevolking in haar geheel is een dergelijke uitbreiding sociaal-economisch nog niet verantwoord.

Dit sluit echter niet in, dat voor de intelligente leerling hiermede de mogelijkheid tot verdere ontwikkeling is afgesloten. Integendeel, deze jongelui kunnen een plaats vinden op de

3. *Vervolgschool* (V.V.S.), bestaande uit een vierde, vijfde en zesde leerjaar, waarin dezelfde leerstof wordt behandeld als in de overeenkomstige klassen van een normale volledige lagere school. Op het ogenblik zijn er zeven van deze vervolgscholen, waarvan twee speciaal voor meisjes. Op 1 Augustus a.s. zullen er vijf nieuwe scholen van dit type worden geopend, waarvan één voor meisjes.

Deze scholen worden of zijn opgericht in streken, waar belangrijke scholen-concentraties zijn. Aan elke vervolgschool, is een internaat verbonden, hetgeen in dit gebied met zijn enorme afstanden noodzakelijk is. In de praktijk is reeds gebleken van hoe grote waarde deze internaten (die goed geleid worden) zijn voor de karaktervorming van de jonge Papoea.

Na de vervolgschool zijn er de volgende mogelijkheden voor verdere ontwikkeling:

4. *De Opleidingsschool voor Volksonderwijzers* (O.V.V.O.), welke twee jaren duurt.

Binnenkort doet de eerste groep leerlingen van een der twee bestaande instituten eindexamen, waarna de leerkrachtenformatie met ongeveer dertig jonge Papoea-onderwijzers kan worden uitgebreid.

5. *Normalisten-cursus* (N.S.) Dit is een twee-jarige opleiding tot het diploma-normaalschool voor de intelligente onderwijzers, die in het bezit zijn van het diploma van volksonderwijzer.

6. *Middelbare school* (S.M. = Sekolah Menengah) Deze wordt op 1 Augustus a.s. geopend.

7. *Lagere Nijverheidsschool*, een soort van ambachtsleergang, aangepast aan de locale behoeften. Eis voor toelating is eind vijfde klas vervolgschool.

8. *Bestuurschool* (B.O.S.), waar abiturienten van de vervolgschool worden opgeleid tot bestuursambtenaar.

9. *Opleidingscursus voor Mantri-verpleger*.

10. *Mantri-landbouwcursus*.

De onder 8 t/m 10 genoemde opleidingscursussen zijn niet confessioneel.

Overzicht van het aantal scholen in beheer bij Missie en Zending:

	B.S.	V.S.	V.V.S.	O.V.V.O.	N.S.	Totaal
Noord Nw.-Guinea ...	86	82	3	1	1	173
West Nw.-Guinea	99	73	2	—	—	174
Zuid Nw.-Guinea	173	8	2	1	—	184
Totaal	358	163	7	2	1	531

Van de beschavingsscholen in Noord en West Nieuw-Guinea hebben vele reeds een zodanig peil bereikt, dat zij in de eerstkomende jaren kunnen worden omgezet in volksscholen. De in Augustus a.s. te openen scholen zijn in bovenstaand overzicht niet opgenomen, evenmin de onder 8 t/m 10 genoemde niet-confessionele cursussen.

Leerkrachten. Aan de volks- en beschavingsscholen zijn verbonden:

1. Papoea-goeroes, vooral bij de Zending in het Noorden.

2. Ambonense goeroes en in mindere mate leerkrachten van Sangir enz. bij de Zending in Noord en West Nieuw-Guinea.

3. Keiese goeroes bij de Missie in het Zuiden en in mindere mate in het Westen en Noorden.

Een groot aantal van deze leerkrachten is nog onbevoegd en heeft gewoonlijk een vervolgschoolopleiding genoten. Aan de verbetering van het peil van de leerkrachten op de scholen wordt de grootste mogelijke zorg besteed. De aan de O.V.V.O.'s opgeleide krachten zullen dan ook in de eerstkomende jaren in de eerste plaats de onbevoegden moeten vervangen, terwijl pas in de tweede plaats aan uitbreiding wordt gedacht.

Een groot bezwaar is, dat het onderwijs vrijwel niet de beschikking heeft over leerkrachten met hogere bevoegdheden dan het diploma van volksonderwijzer. Daarom zijn de hoofden der vervolgscholen Europese onderwijzers met Hoofdakte, evenals op de O.V.V.O.'s. Nog altijd zijn op verschillende vervolgscholen volksonderwijzers werkzaam, maar deze zullen zo spoedig mogelijk vervangen worden door bevoegde leerkrachten.

Overzicht van de Ambonnese e.a. en Papoea leerkrachten, werkzaam op scholen van Missie en Zending:

	Ambonn.			Papoea		
	Onbevoegd	Volksond.	Norm.	Totaal	e.a.	Papoea
Noord Nw.-Guinea ..	105	153	4	262	81	181
West Nw.-Guinea ...	75	131	4	210	153	57
Zuid Nw.-Guinea ...	84	125	4	216	215	1
Totaal ...	264	412	12	688	449	239

Van de 239 Papoea's zijn 139 bevoegd.

Leerlingen. De huidige onderwijsvoorziening is kwantitatief gesproken gunstig. Het aantal autochthonen in de thans onder bestuursvoering geplaatste gebieden bedraagt ongeveer 250 000, het aantal autochthone leerlingen, dat lager onderwijs geniet 25 000. Dit betekent, dat 10 % van de totale bevolking onderwijs geniet, zodat verreweg het grootste gedeelte van de kinderen, dat de schoolplichtige leeftijd heeft, ook werkelijk een school bezoekt.

Ook gerekend met het totaal aantal scholen op het totale aantal zielen komt de relatief gunstige onderwijsvoorziening van Nieuw-Guinea duidelijk uit, nl. een school op elke 500 zielen. Hierbij mag echter niet uit het oog worden verloren, dat de meeste scholen klein zijn in verband met de geringe dichtheid en het zeer verspreid wonen van de bevolking.

Het aantal leerlingen bedraagt:

	Jongens	Meisjes	Totaal
Noord Nieuw-Guinea	6 468	3 889	10 357
West Nieuw-Guinea	3 912	2 099	6 011
Zuid Nieuw-Guinea	5 350	4 165	9 515
Totaal	15 730	10 153	25 883

Behalve bovenvermelde specifieke scholen voor autochthonen, voorziet het onderwijs op Nieuw-Guinea voor de niet-autochthonen bovendien nog in enkele Hollands-Indonesisch en Europese lagere scholen en een M.U.L.O.-school.

Verscheidene leden vroegen of de mededeling, dat de uitbreiding van het onderwijs afhankelijk is van het tempo, waarin leerkrachten kunnen worden opgeleid, in die zin moeten worden verstaan, dat deze opleiding achterblijft bij de voorzieningen, die het Bestuur bereid is te treffen. Deze vraag moet bevestigend worden beantwoord: het tempo wordt vertraagd, doordat men enerzijds afhankelijk is van het aantal geschikte abiturienten van vervolgscholen, terwijl anderzijds de jaarlijks af te leveren opgeleide volksonderwijzers niet in hun geheel beschikbaar komen voor uitbreiding van het onderwijs, doch in belangrijke mate dienen om niet-opgeleide krachten of afvloeiende Indonesische onderwijzers te vervangen. Deze Papoea volksonderwijzers kunnen bezwaarlijk vervangen worden door Nederlandse leerkrachten.

Ter beantwoording van de vraag van enige leden of het onderwijs aan de autochthone bevolking alleenlijk in handen van Missie en Zending zal worden gelaten, moge in eerste instantie verwezen worden naar voregegeven overzicht van het onderwijs, waaruit reeds kan blijken, dat enkele onderwijsinrichtingen niet-confessioneel zijn. De vraag en de gegeven motivering daarvan houden overigens, naar het voorkomt een niet geheel juiste appreciatie in van de wel zeer bijzondere omstandigheden, waaronder in een zo grotendeels primitief gebied als Nieuw-Guinea onderwijs moet worden gebracht. Het gaat hier immers niet om onderwijs alleen, het gaat in de eerste plaats om een acculturatie-proces, om een wijziging van fundamentele levenshouding. Dit kan een overheid de primitieve mens minder goed brengen dan de Kerk, die door middel van Zending en Missie hem nieuwe waarden geeft en hem steunt bij zijn aanraking met de Westerse beschaving. De geschiedenis der primitieve bevolkingsgroepen leert, dat deze uitsterven of met ondergang bedreigd worden, indien het acculturatie-proces niet zorgvuldig en behoedzaam wordt geleid. Ondergetekenden zijn dan ook van oordeel, dat Zending en Missie op Nieuw-Guinea, die in dit opzicht prachtig werk en beschavingsarbeid van de eerste orde hebben geleverd en nog leveren, te dien opzichte voorshands een taak hebben te vervullen, welke niet — althans niet in belangrijke mate — door de Overheid kan worden overgenomen.

Ondergetekenden zeggen gaarne toe de positie der z.g. Indische Kerk in dit gebiedsdeel nader in beschouwing te nemen; zij zullen terzake in overleg treden met de Gouverneur van Nieuw-Guinea.

Aan de vele leden, die gaarne ingelicht zouden worden over de redenen, die de Regering er toe geleid hebben de import aan één handelshuis op te dragen, kan worden medegedeeld, dat deze beslissing haar ingegeven is door de daaraan direct voor Nieuw-Guinea verbonden belangen.

De import van Nieuw-Guinea is beperkt. Van de ca. 250 000 onder bestuur gebrachte inwoners neemt een gedeelte nog niet en een groot deel slechts in beperkte mate deel aan het geld- en goederenverkeer. Dit is vermoedelijk de reden dat in het verleden van de zijde van importeurs geen belangstelling werd getoond voor dit gebied, in dien zin dat geen van hen daar vestigingen hadden. Deze belangstelling werd eerst merkbaar en dan nog op zeer bescheiden schaal, toen de hier besproken overeenkomst was aangegaan.

Uitgangspunt daarvan was de wens zo snel mogelijk te geraken tot een goed geoutilleerd import- annex distributie- en export apparaat in Nieuw-Guinea ten dienste van de volkshuishouding. Een bescheiden importeursmarge mag slechts op de goederen drukken. De betrokken firma moet strikt de hand houden aan aanwijzingen van de Gouverneur op het gebied van de import en moet op zo kort mogelijke termijn een tot dusverre niet of in onvoldoende mate bestaande detailhandel helpen opbouwen.

De behoeften van het Gouvernement zelf werden buiten de overeenkomst gehouden evenals die van de Nieuw-Guinea Petroleum Mij. N.V., die haar eigen import verzorgt.

Zoals uit het vorenstaande blijkt, kan de positie welke het handelslichaam tijdelijk is verleend, niet beschouwd worden als een monopolie. Voor ervaringen vroeger in Indonesië met monopolieën opgedaan, behoeft dan ook niet te worden gevreesd.

De vraag of andere handelsmaatschappijen niet benadeeld zijn, kan in het algemeen ontkennend worden beantwoord. Voor de oorlog hadden deze geen vestigingen op Nieuw-Guinea en na afloop daarvan geschiedde de zeer gebrekkige bevoorrading van dit gebied via allocaties uit Djakarta en Makassar.

Welk aandeel andere firma's, waaronder verschillende kleine Chinese zaken in Indonesië daarin hadden, is niet bekend en kon ook bij navraag aan een der grotere handelslichamen, niet worden aangegeven.

Met betrekking tot de luchtverbindingen met Nieuw-Guinea, moge worden medegedeeld, dat door de Garuda Indonesian Airways na de soevereiniteitsoverdracht de luchtlijn Djakarta—Biak—Hollandia — een wekelijkse verbinding — werd voortgezet. Na de onlusten te Makassar en op Ambon werd deze dienst echter gestaakt en er zijn geen aanwijzingen voor een spoedige hervatting. Tot medio Juni jl. werd de verbinding daarop verzorgd met militaire vliegtuigen, waarna ook deze verbinding in verband met de liquidatie en de overdracht van materieel aan de R.I.S. moest worden gestopt.

Overleg met de K.L.M. heeft nog niet tot een definitieve oplossing kunnen leiden. Begin Juli heeft deze maatschappij in charter een vlucht gemaakt van Darwin naar Biak voor postvervoer en van Biak naar Singapore v.v. voor post- en passagiersvervoer.

Omtrent verdere mogelijkheden bestaat nog geen zekerheid. Volle aandacht wordt echter geschonken aan het tot stand brengen van een regelmatig verbinding tussen Nederland en Nieuw-Guinea.

Naar aanleiding van het voorstel van verschillende leden om op de begroting een post op te brengen voor subsidie ten behoeve van de Stichting „Het Nationaal Nieuw-Guinee Comité”, moge worden opgemerkt, dat een daartoe strekkend verzoek van de zijde van dit comité niet werd ontvangen. De eventuele verlening van een subsidie zal uiteraard nauwkeurig op haar merites moeten worden beoordeeld.

Tenslotte is om een uitspraak verzocht met betrekking tot de spelling van de naam van het hier besproken gebiedsdeel, aangezien ook wel gepleit wordt dit te schrijven Nieuw-Guinee conform de oud-Nederlandse benaming. In dit verband kan worden medegedeeld, dat volgens een in 1926 tot stand gekomen besluit van de Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië de officiële benaming van dit gebiedsdeel werd vastgesteld als te zijn Nieuw-Guinee. Het spraakgebruik heeft evenwel steeds vastgehouden aan Nieuw-Guinea, zo-zeer zelfs, dat in vrijwel alle officiële stukken van de Nederlandsch-Indische administratie laatstvermelde schrijfwijze werd aangehouden, die dan ook gebezigd is in de Machtigingswet Nieuw-Guinea en in het Besluit Bewindsregeling Nieuw-Guinea. De Regering ziet geen voldoende aanleiding om wijziging in deze schrijfwijze te brengen.

Financiële, economische, deviezenrechtelijke en monetaire aangelegenheden

Algemeen. Naar aanleiding van de opmerking van vele leden, dat het juist zou zijn geweest, indien men volledig inzicht in de betekenis van de wederzijdse economische relaties tussen Nederland en Indonesië vroeger en nu had gegeven, moge worden opgemerkt, dat de Regering er naar heeft gestreefd om bij voorkomende gelegenheden op grond van de Haar ter beschikking staande gegevens naar vermogen de Staten-Generaal hieromtrent van voorlichting te dienen.

Ter illustratie zij hier melding gemaakt van de in de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet nopens de credietverstrekking

aan Indonesië (zitting 1947—1948—776) verstrekte gegevens, de bij brieven van de Minister zonder Portefeuille van 11 Februari 1948 en van 14 Juni 1949 overgelegde nota's over de financiële en economische toestand van Indonesië (stuk 600-XIII-13 en Zitting 1948—1949—1000) alsmede de in de Memorie van Toelichting op het wetsontwerp overdracht van de soevereiniteit over Indonesië bij de behandeling van de ontwerp-Financiële en Economische Overeenkomst verwerkte gegevens. (Zitting 1949—1950—1478).

De Regering was van mening — op grond van het terzake met de Kamer gevoerde overleg, dat in de hierbedoelde nota behandeling zou vinden de ontwikkeling van zaken in Indonesië in zoverre de verhoudingen binnen de Nederlands-Indonesische Unie en de belangen van Nederland daarbij betrokken zijn — te kunnen volstaan met nog eens in het bijzonder in een kort overzicht de positie der Nederlandse ondernemers te belichten, hetwelk juist in verband met de ontwikkelingen in Indonesië na de soevereiniteitsoverdracht en de daaraan voor Nederland verbonden belangen bijzonder dienstig werd geacht. Uiteraard kan Zij het oordeel der leden onderschrijven, die te kennen gaven, dat de ontwikkeling van de economische toestand van de bevolking mede van grote invloed is op de economische betrekkingen met het buitenland in het algemeen en met Nederland in het bijzonder.

Ter nadere informatie volgen hieronder nog gegevens omtrent het exportverloop van enkele specifieke bevolkingsproducten.

Gewicht × 1000 kg
Waarde × 1000 gulden

tot hogere welvaart geraken. Daarbij dient bedacht te worden dat het uitsluitend tot de verantwoordelijkheid van de Indonesische Regering behoort om bovengestelde voorwaarden tot gelding te brengen.

Dat men in de afgelopen jaren wat kapitaalsinvesteringen betreft zich van Nederlandse zijde terughoudend heeft betoond blijkt uit het feit, dat na de oorlog van Nederlandse particuliere zijde slechts een bedrag van f 24,5 miljoen in Indonesië werd geïnvesteerd.

Ook naar het oordeel van ondergetekenden — tijdens de behandeling van meerbedoelde nota had eerste ondergetekende reeds de gelegenheid zulks op te merken — zal de ontwikkeling met betrekking tot de wijze waarop de Indonesische Regering uitvoering zal geven aan de voorschriften neergelegd in artikel 33 van de Grondwet der Republiek Indonesia, ingeval dit artikel in de Grondwet van de R.V.S.I. zou worden opgenomen, nauwlettend moeten worden gadeslagen.

Op zichzelf behoeft dit wetsvoorschrift nog geenszins te betekenen, dat de particuliere eigendommen en ondernemingen aan het gevaar van nationalisatie op grote schaal zouden blootstaan. In dit verband dragen wellicht de berichten omtrent recente uitspraken van de Minister President van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië een geruststellend karakter. Minister-President Hatta deed deze mededelingen in het voorlopige parlement, naar aanleiding van gestelde vragen omtrent de te voeren buitenlandse politiek, waarbij deze ambtsdrager te kennen gaf, dat het geenszins de bedoeling was om zonder meer tot onteigening van ondernemingen over te gaan, aangezien het daartoe benodigde kapitaal ontbrak. Ook aanwending van buitenlandse leningen voor dit doel werd niet verantwoord ge-

Producten		Uitvoer in						
		1938	1948	1949	1950			
					Januari	Februari	Maart	April
Bevolkingsrubber	Gewicht	149 100	176 435	245 123	13 694	17 387	37 148	31 495
	Waarde	59 300	144 939	183 469	12 082	15 934	39 762	65 289
Copra	Gewicht	565 400	242 246	315 978	27 804	12 388	19 482	16 374
	Waarde	39 100	157 045	155 628	17 729	7 937	22 735	22 588
Peper	Gewicht	55 500	1 805	2 810	6	8	19	174
	Waarde	8 600	4 184	9 651	76	104	400	3 302
Kapok	Gewicht	16 300	5 796	8 233	389	477	273	373
	Waarde	6 500	8 962	13 585	813	1 220	1 100	1 942
Harsproducten	Gewicht	22 500	6 808	8 643	641	505	610	856
	Waarde	3 200	4 538	6 037	475	323	585	1 521
Rotan	Gewicht	36 000	17 765	21 111	1 338	1 441	1 318	1 872
	Waarde	2 500	9 588	10 204	636	649	855	1 682
Huiden en vellen	Gewicht	5 500	2 483	1 854	64	17	36	190
	Waarde	3 800	8 205	6 797	471	228	475	1 795
Citronella-olie	Gewicht	2 300	459	446	24	6	12	16
	Waarde	2 300	1 779	2 162	236	56	211	381
Nootmuskaat en foelie	Gewicht	4 700	3 246	3 396	234	172	93	120
	Waarde	2 000	6 462	4 588	331	314	311	508

Bij de beoordeling van de waardecijfers over een deel van de maand Maart en voor April 1950 dient bedacht te worden, dat in de exportwaarde de deviezencertificaten zijn verdisconteerd, waardoor deze waarde een geflatteerd beeld te zien geeft.

Een gunstige factor, welke voor de bevolking eveneens een belangrijke rol speelt, is de aanzienlijke stijging van de wereldmarktprijzen voor rubber, welke, in vergelijking met een prijs voor ribbed smoked sheet rubber I te New York in 1949 van gemiddeld 17.56 dollarcenten per pound tegen een notering per 28 Juni jl. van rond 31 dollarcenten, welhaast een verdubbeling te zien geven.

Daartegenover staan als ongunstige factoren de sterk teruggelopen copra-exporten als gevolg van de ongeregelde heden in Indonesië (de gemiddelde maandexport in 1949 bedroeg 25.690 tons tegenover een gemiddelde van 17.452 tons gedurende Januari tot en met April 1950) alsmede de smokkelhandel op Singapore en de Philippijnen, waardoor maandelijks voor miljoenen deviezen aan de Indonesische economie worden onthouden.

Naast herstel van orde en rust en handhaving van de arbeidsvrede op een economisch verantwoorde basis zal een doelmatige bestrijding van de illegale exporten een eerste vereiste zijn, willen land en volk

acht, daar dit geld beter voor investering in nieuwe projecten kon worden gebruikt, bijv. voor nieuwe industriën. Nationalisatie van landbouwondernemingen was onverantwoordelijk, vermits de cultuurproducten op de wereldmarkt al te conjunctuurgevoelig zijn, zodat de Regering daardoor een onverantwoord groot risico voor haar rekening zou nemen, terwijl de buitenlandse leiding in de ondernemingen vooralsnog niet kon worden gemist.

Eveneens moge nog melding worden gemaakt van het standpunt, hetwelk de invloedrijke Indonesische Centrale Economische Raad (Dewan Ekonomi Indonesia Pusat) tijdens een onlangs gehouden vierdaags congres in Djakarta naar bekomen berichten heeft ingenomen met betrekking tot buitenlands kapitaal. Deze Raad, welke op de Inter-Indonesische Conferentie te Jogja werd ingesteld, beoogt een vertegenwoordiging te zijn voor het gehele economische leven en moet beschouwd worden als een niet officieel orgaan op dit gebied met grote politieke invloed.

Volgens de Secretaris-Generaal van de Economische Raad gaat de Dewan ervan uit, dat buitenlands kapitaal nog nodig is zowel voor de wederopbouw als voor de instandhouding van de Indonesische staatshuishouding, waarbij evenwel spoed dient te worden betracht

met het opnemen van Indonesische krachten in staf en directie der buitenlandse ondernemingen.

Voor bestaande bedrijven zou voorlopig kunnen worden volstaan met opnemings van deze krachten in staf en directie, terwijl de nationalisatie beperkt zou dienen te blijven tot zuiver vitale bedrijven, in de eerste plaats de nutsbedrijven en grote vervoersmaatschappen, welke zo spoedig mogelijk zouden dienen te worden genationaliseerd.

Deze gematigde uitingen geven aanleiding tot de verwachting, dat men zich er in verantwoordelijke Indonesische kringen zeer wel van bewust is, dat, nog afgezien van het ontbreken van de nodige middelen daartoe, een nationalisatiepolitiek à outrance het buitenlandse kapitaal blijvend zou afschrikken om tot de voor de wederopbouw en verdere ontwikkeling van Indonesië zo noodzakelijke investeringen over te gaan. Opgemerkt dient echter dat voor het oprichten van nieuwe bedrijven aangedrongen werd op het stellen van de eis van deelname van Indonesisch kapitaal.

Met betrekking tot de vraag, welke invloed de omvangrijke stakingsbeweging op de economische positie van Nederland in Indonesië heeft gehad zij vermeld, dat moeilijk in concreto is uit te drukken wat daarvan de consequenties zijn geweest. Dat in verschillende sectoren van het Westers bedrijfsleven door de stakingen aanzienlijk nadeel is ondervonden staat intussen wel vast. Zo heeft de staking in de cultures ter Oostkust van Sumatra, naar verluidt, een verlies van $\pm 30\%$ van de tabaksoogst van dit jaar tengevolge gehad, waardoor, gerekend naar de huidige prijsverhoudingen, 20 à 25 miljoen gulden (Ned. Crt.) aan deviezen voor Indonesië is verloren gegaan. In de overjarige cultures aldaar is voorts gedurende de staking, welke 10 dagen duurde, omstreeks 1 miljoen gulden (Ned. Crt.) per dag aan deviezen gederfd.

In het algemeen kan dus worden gesteld, dat de productie door deze stakingen zeer nadelig werd beïnvloed. Niet alleen betekende dit het verlies van miljoenen aan deviezenontvangsten voor Indonesië, maar evenzeer een terugslag voor de ondernemers. In hoeverre de als gevolg van deze stakingen verkregen loonsverhogingen en inwilliging van andere sociale eisen het voor de ondernemers mogelijk maakt om in de toekomst op redelijke voorwaarden te blijven produceren wordt mede in hoge mate bepaald door het prijsverloop op de wereldmarkt der ondernemingsproducten.

Deze factor, gevoegd bij de ook in ondernemerskringen levende onzekerheid ten aanzien van de interpretatie van artikel 33 maakt, dat men van particuliere zijde voorts nog een afwachtende houding aanneemt met betrekking tot nieuwe investaties.

Voorts valt nog te releveren, dat door de stakingen in verschillende belangrijke havens, waaronder Tandjong Priok en Makassar niet alleen de export van ondernemingsproducten, doch mede die van volkingsproducten ernstig werd getroffen.

Tenslotte dient nog te worden opgemerkt, dat de ten gevolge van deze stakingen sterk ten achter gebleven productie en export vanzelfsprekend eveneens zijn ongunstige neerslag zal vinden in het handelsverkeer Nederland—Indonesië.

De betekenis van de geldzuivering ligt in de eerste plaats op monetair gebied. Door deze operatie vond een eenmalige vermindering van de actieve geldcirculatie plaats met naar schatting ongeveer 40 %. Op zich zelf zou deze maatregel dientengevolge in belangrijke mate deflatoir hebben moeten werken. Dat niettemin geen daling van het prijzen- en kostenpeil het gevolg is geweest, moet waarschijnlijk voor een belangrijk deel aan psychologische oorzaken worden toegeschreven, terwijl voorts de omstandigheid een rol heeft gespeeld, dat men geen kans heeft gezien de monetaire maatregel te doen samenvallen met een ruime beschikbaarstelling van goederen. Doordat het de Regering van de R.I.S. nog niet gelukt is een eind te maken aan de inflatoire deficit financiering, is het effect van de geldzuiveringsmaatregelen inmiddels praktisch weer te niet gedaan hetgeen blijkt uit de weekbalansen van de Javasche Bank. Andere gegevens zijn niet beschikbaar.

Het is nog te vroeg om een definitief oordeel te kunnen uitspreken over de invloed van de deviezenmaatregelen op de ontwikkeling van de handelsbalans. De aanvankelijke toeneming van de export moet voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan liquidatie van voorraden, welke in afwachting van de maatregelen waren aangehouden. Uiteraard hebben de genomen deviezenmaatregelen in beginsel een exportstimulerende werking, doordat de opbrengst van de exporten in Ind. crt. wordt verdubbeld. Daartegenover staan evenwel enkele kostprijs-verhogende effecten: hogere loonkosten, hogere kosten voor transfer t.b.v. buitenlandse werknemers, hogere kosten voor aan te schaffen buitenlandse bedrijfsstoffen en kapitaalgoederen e.d. De importhandel in Indonesië heeft na de deviezenmaatregelen een afwachtende houding aangenomen. De gezamenlijke deviezen- en saneringsmaatregelen, waardoor de cijfers der importgoederen in feite werd verdrievoudigd en de bij de importeurs aanwezige liquide middelen werden gehalveerd, hebben in deze sector liqui-

teitsmoeilijkheden doen ontstaan. Teneinde hieraan tegemoet te komen, stond de Minister van Welvaart deze importeurs bij een schrijven van 28 Maart 1950 aan de Vereniging van Importeurs-Groothandelaren in Indonesië toe de prijs der certificaten in hun calculatie te verwerken, ook voor wat betreft voorraden en zeilende goederen, zulks evenwel met uitzondering van een hoeveelheid textiel voor werkersdistributie (± 50 m/m meter), courantenpapier en meel. Deze toepassing van het vervangingswaarde-principe geeft deze importeurs gelegenheid een boekwinst te maken, welke al naar gelang de verkoop plaats vindt en afhankelijk van de gemaakte prijzen in geld wordt omgezet. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid, dat de importeurs na verloop van tijd de in Maart geleden verliezen weer zullen hebben ingehaald.

Gaarne zal van Nederlandse zijde bij het werk van de gemengde commissie en de werkcommissies, bedoeld in het besluit van de eerste Ministerconferentie MC 1/C III/G.T. gebruik worden gemaakt van de het bedrijfsleven ter beschikking staande gegevens, terwijl dit bedrijfsleven bij de Nederlandse delegatie in bedoelde commissie steeds een open oor zal vinden wanneer het gaat om de behartiging van zijn belangen. Bovendien besluit maakt het voorts mogelijk, dat de Nederlandse leden van de Gemengde commissie zich laten bijstaan door vertegenwoordigers van het bedrijfsleven als deskundigen. Daarmede wordt een reeds in het verleden bestaande praktijk gecontinueerd. Gedacht wordt in dit verband aan de inschakeling van deskundigen uit het bedrijfsleven bij de besprekingen van het voormalige Coördinatie College Nederland/Indonesië en de R.T.C.

Zoals ook door de dagbladen is medegedeeld, heeft de Regering van de R.I.S. het voornemen om te gaan tot oprichting van een Bank Negara Untuk Pembangunan, d.w.z. een zuiver Indonesische Herstelbank. Uit psychologische overwegingen heeft de Regering van de R.I.S. het plan van een gezamenlijke Nederlands-Indonesische Herstelbank voorshands niet voor verwezenlijking vatbaar geacht. In hoeverre de gedachte van hulpverlening van Nederlandse zijde bij de wederopbouw van het Westers bedrijfsleven in Indonesië voor uitvoering in aanmerking kan komen, maakt thans nog onderwerp van studie uit.

Regelingen oorlogsslachtoffers. Met betrekking tot het vraagstuk van het op de rehabilitatie-uitkering krachtens regeling B, behorende bij de ordonnantie van 17 Februari 1949 (*Staatsblad van Indonesië* No. 55), in mindering brengen van uitgaven, welke van Overheidswege aan buiten Indonesië verblijvende personen zijn gedaan, indien van deze uitgaven redelijkerwijze mag worden aangenomen, dat zij door het oorlogsslachtoffer zelf zouden zijn geschied, als het daartoe door bijzondere omstandigheden niet in de onmogelijkheid had verkeerd, is terecht ook in het Voorlopig Verslag onderscheid gemaakt tussen de periode, gedurende welke Nederland reeds door de vijand bezet was doch Indonesië nog niet zijn vrijheid had verloren enerzijds en het tijdvak na de vijandelijke overweldiging ook van Indonesië anderzijds.

Princiële vooropstelling van dit onderscheid komt noodzakelijk voor, aangezien het vraagstuk van de z.g. delegatieschulden voor beide perioden geheel verschillend ligt.

Vóór de oorlog was het gebruikelijk, dat ambtenaren van wie een of meer gezinsleden in Nederland vertoeften een bepaald gedeelte van hun bezoldiging ten behoeve van deze delegeerden; evenzeer hadden geregelde overmakingen van gelden plaats ter ondersteuning van ouders of andere familieleden. Waar zowel het Gouvernement van Indonesië als het toenmalige Ministerie van Koloniën voor de inhouding, overmaking en uitbetaling van deze gelden kosteloze bemiddeling verleenden, liep verreweg het grootste gedeelte van deze delegaties over ambtelijke instanties en werd slechts in uitzonderingsgevallen van de tussenkomst van een bankinstelling gebruik gemaakt. De procedure was daarbij deze, dat de ambtenaar ten behoeve van gezins- of familieleden, dan wel andere begunstigten, tot wederopzeggen een delegatie opende met de daartegenover staande korting op zijn salaris. Toen in Mei 1940 de verbindingen tussen Nederland en Indonesië werden verbroken, hebben de ambtenaren in meerderheid zich op het standpunt gesteld, dat, zolang het tegendeel niet zou blijken, aangenomen mocht worden, dat de delegatiebetalingen in Nederland voortgang zouden vinden. Een deel hunner deed aan de administratie weten, dat zij geen verdere korting op salaris uithoofde van vóór de oorlog geopende delegaties meer wenste. De werkelijke gang van zaken verschilt derhalve in zoverre van die, welke in het Voorlopig Verslag is geschilderd, dat het initiatief tot stopzetting van de maandelijksse inhoudingen op salaris van de betrokken ambtenaren is uitgegaan.

Van een weder bewerkstelligen van zodanige inhoudingen was slechts sprake ten aanzien van diegenen onder laatstbedoelde categorie, die na een verklaring van de Indische Regering, dat men terzake van de doorbetaling der delegaties in Nederland gerust kon zijn, de

stopzetting van de salarisinhouding herriepen. Voor die ambtenaren, die ook na de desbetreffende verklaring van de Regering op ongekorte uitbetaling van hun salaris bleven staan, geldt geen enkel redelijk argument, hetwelk zich tegen terugvordering van de delegatieschulden zou verzetten. Juist waar het Overheidspersoneel, behoudens een enkele uitzondering, voor zijn delegaties de bemiddeling van het ambtelijk apparaat genoot, mag als zodanig zeker niet worden aangevoerd de vrees, dat de met het oog op in Nederland lopende delegaties in Indonesië gevormde fondsen als direct gevolg van de oorlog eventueel verloren zouden gaan. Evenmin kan als zodanig gelden, dat het tevoren ingehouden salarisgedeelte bij de stijgende prijzen zeer wel door betrokkenen zelf kon worden gebruikt omdat in de periode Mei 1940—Maart 1942 de stijging van de kosten van levensonderhoud in Indonesië tot enkele procenten beperkt is gebleven.

Tot de verrekening van delegatieschulden over deze periode is dan ook waar mogelijk dadelijk na de bevrijding van Indonesië overgegaan door verrekening daarvan met de toen aan de ambtenaren toegedeschreven bezoldiging over de maanden Augustus 1945 tot en met Januari 1946. Waar zodanige verrekening, geheel of gedeeltelijk niet mogelijk was, had deze met de tweede rehabilitatie-uitkering plaats.

Erkend moet worden, dat de afwikkeling van het vraagstuk van de delegatieschulden voorzover betreft het tweede tijdvak, nl. dat gedurende hetwelk Indonesië door de vijand bezet was, voor het Overheidspersoneel een teleurstellend verloop heeft gehad.

Betrokkenen hebben geruime tijd — in het midden moet worden gelaten in hoeverre zulks in alle opzichten gemotiveerd was — de verwachting gekoesterd, dat invordering van de uit de bezettingsperiode daterende delegatieschulden achterwege zou blijven. Bevatte de regeling van de tweede rehabilitatie-uitkering oorspronkelijk slechts een verrekening van de delegatieschulden met deze uitkering, waarbij was bepaald, dat indien de schulden uit hoofde van uitkeringen gedurende de bezettingstijd aan gezinsleden a.a. het bedrag der uitkering zouden overtreffen, het meerdere ten laste van het Land zou worden genomen, in haar uiteindelijke vorm stelde de Ordonnantie, waarbij de tweede, tevens slotuitkering werd geregeld, de al dan niet navordering van dat meerdere afhankelijk van de financiële positie van betrokkene.

Deze en andere verslechteringen van de regeling, waarop in het Voorlopig Verslag wordt gedoeld, vinden haar oorzaak uitsluitend in het feit, dat de toestand van de Indonesische landsfinanciën steeds dringender tot bezuinigingsmaatregelen noopte en dat het beperkte bedrag, hetwelk tenslotte in maximum voor de rehabilitatie van de oorlogsslachtoffers, zonder dat onherstelbare schade aan andere algemene belangen zou worden aangericht, beschikbaar werd geacht, aan zovelen mogelijk hunner ten goede moest kunnen komen. Het ten laste van het Land nemen van het excedent der delegatieschulden zou, gebonden als de wetgever aan evenbedoelde maximum was, niet anders hebben kunnen geschieden dan ten koste van een verdere verlaging van de uitkering aan andere categorieën van oorlogsslachtoffers.

Ook ondergetekenden betreuren het, dat, als gevolg van verschillende omstandigheden — waaronder als voornaamste is te noemen dat men de regelingen voor die groepen van gevallen, welke minder ingewikkeld waren, heeft laten voorgaan — de rehabilitatie van de z.g. zelfstandigen onder de oorlogsslachtoffers uit Indonesië nog steeds niet tot een oplossing werd gebracht. Zij realiseren zich met de zeer vele hier aan het woord zijnde leden, dat dit vooral voor hen, die niet in staat zijn in Nederland of in Indonesië opnieuw te beginnen, een zwaar gelag is.

Evenwel is met de uitvoering van de rehabilitatie van die oorlogsslachtoffers, welke vallen onder regeling C in het *Staatsblad* van Indonesië 1949 No. 55, intussen een aanvang gemaakt. Daarbij bestaat n.h.v. geen voldoende grond voor de vooronderstelling als zouden daarvan diegenen, die in verband met hun leeftijd geen bedrijf of zaak meer hier te lande (of in Indonesië) opnieuw kunnen opbouwen, niet kunnen profiteren.

Met betrekking tot de O.V.I. (A.O.O.R.)-uitkering werd op de eerste Conferentie van Ministers van de Nederlands-Indonesische Unie overeengekomen, dat in afwachting van de beslissing van het Unie Hof van Arbitrage over de vraag of de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië bevoegd is deze uitkeringen op te schorten, te verminderen of te niet te doen, de betalingen voortgang zullen vinden, waarbij de kosten daarvan voorlopig gelijkelijk tussen Nederland en Indonesië worden verdeeld.

In de aanspraken van het dienst- en reserveplichtig K.N.I.L.-personeel op de slotrehabilitatie-uitkering is geen wijziging gebracht. Indien betrokkenen aan het criterium, gesteld in meerbedoelde regeling B, voldoen, hetgeen een rehabilitatie-uitkering van Overheids-

wege impliceert, is van een verwijzing van hen naar hun vóóroorlogse werkgever geen sprake. Het is juist, dat de rehabilitatie-uitkeringen, die thans gedaan zouden worden, ook indien de overschrijving en votering vóór de monetaire maatregelen plaats vonden, onder de tiërcering gebracht zijn. Het bericht, dat vorderingen op de R.I.S. na de tiërcering gecompenseerd worden met schulden a pari is in zoverre juist, dat het voornemen daartoe werd bekend gemaakt; tot de uitvoering werd echter, in afwachting van de uitkomsten van reeds geopend nader overleg, nog niet overgegaan.

Ondergetekenden mogen veronderstellen, dat de in het Voorlopig Verslag gemaakte opmerking, dat de afwikkeling van diverse betalingsverplichtingen ernstig is getraineerd, waardoor de effectuering is komen te vallen na de devaluatie, niet bedoelt, dat de hier aan het woord zijnde leden van mening zouden zijn, dat deze afwikkeling doelbewust zou zijn vertraagd. Inderdaad hebben de uitkeringen uit hoofde van de rehabilitatie-uitkeringen, en ditzelfde geldt ten aanzien van andere betalingen, ten gunste van in Nederland gevestigde rechthebbenden, niet steeds die voortgang gehad, welke, gezien het daarmede beoogde doel, mocht zijn gehoopt. Men vergete hierbij echter niet, dat het ambtelijk apparaat in Indonesië na de bevrijding met een dusdanig tekort aan personeel te kampen had, dat zelfs het op gang houden van de bestuursvoering in haar meest noodzakelijke vorm reeds de grootste moeite gaf. Daarbij kwam nog, speciaal bij het naderen van de soevereiniteitsoverdracht, als verdragende factor de technische verwickelingen, waartoe het bestaande verrekenstelsel tussen Nederland en Indonesië aanleiding gaf. Ook de Regering betreurt het, dat als gevolg van een en ander een in tal van gevallen schrijnende tegenstelling in behandeling tussen verschillende oorlogsslachtoffers is ontstaan en zij zal niet nalaten, gelijk ook reeds eerder door haar werd gedaan, te trachten de gevolgen van de deviezen- en monetaire maatregelen van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië voor betrokkenen te doen verzachten.

Naar aanleiding van de door organisaties van belanghebbenden voorgebrachte kwestie van de overmaking naar Nederland van de premiereserves van levensverzekeringmaatschappijen, werd een onderzoek terzake ingesteld. Dit heeft ondergetekenden tot de overtuiging geleid, dat deze maatschappijen niet alleen in het algemeen de belangen harer verzekerden op alleszins behoorlijke wijze hebben behartigd, doch ook veelal door verzekerden in twijfelgevallen in de gelegenheid te stellen te opteren voor uitbetaling in Nederlands dan wel Indonesisch courant, meer voor dezen hebben gedaan dan strikt juridisch van haar mocht worden verwacht. Van enig door verzekerden ondervonden nadeel als gevolg van het niet benutten van transfermogelijkheden, is niets gebleken.

Ten aanzien van de opmerking, dat met betrekking tot de afwikkeling van het salarisfonds eindeloos is getraineerd, moge worden gesteld, dat, zoals ook elders, de omstandigheden, met name het personeelsgebrek bij de betrokken instanties in Indonesië zich verzetten tegen een eerdere algehele afwikkeling. Dat de administratie van dit fonds naar Indonesië zou zijn overgeheveld, omdat zij onder het K.N.I.L. zou vallen, is minder juist. Deze overheveling had slechts plaats, aangezien het hier een zuiver Indonesische aangelegenheid gold.

Backpay-pensioenen. Het recht op uitbetaling achteraf van de over de Japanse bezettingstijd achterstallige pensioenen is, hoezeer daarmede een zware last op 's lands budget zou worden gelegd, door de Regering van Indonesië nimmer ontkend. Het is niettemin begrijpelijk, dat de autoriteiten daar te lande bij de uiterst beperkte middelen, welke voor de afdoening van de diverse uit de oorlogstijd daterende claims ter beschikking stonden, ook ten deze hebben omgezien naar een regeling, welke, zonder de bestaande financiële mogelijkheden tot tegemoetkoming aan andere oorlogsslachtoffers te zeer te schaden, in algemeen opzicht ten aanzien van de categorie dezer gepensioneerden verantwoord was te achten.

Dat met de hiervoor gekozen regeling, welke beoogde via belastingheffing de met de uitbetaling aan achterstallige pensioenen gemoeide landsuitgaven in zekere mate te beperken, zou zijn afgestapt van een algemeen, overal en te allen tijde gehuldigd beginsel van belastingpolitiek, kan niet worden onderschreven. Ook volgens de Nederlandse belastingwetgeving bijv. geldt sinds 1941, dat belasting is verschuldigd over de inkomsten, waarover in een bepaald jaar de beschikking wordt verkregen, ongeacht — gelijk voordien het geval was — het tijdstip waarop het recht op deze inkomsten ontstond. Dat bij de tarifiering hier te lande daarbij een zekere matiging wordt toegepast en dat zulks in Indonesië ten aanzien van de belastingheffing over achterstallige pensioenen niet geschiedde, was wederom terug te voeren tot de bestaande noodzaak ook in dit opzicht op 's Lands uitgaven zo veel doenlijk te bezuinigen.

De mogelijkheid van aanwending van gurni-saldi voor de vol-
doening van Indonesische belastingen bestaat reeds, voorzoveel be-

treft belastingen verschuldigd over 1948 en voorafgaande jaren. In verband met de overdracht van de belastingheffing over Indonesische bronnen van inkomsten van Nederlandse ingezetenen, per 1 Januari 1949, aan de Nederlandse belastingadministratie, kan deze regeling niet zonder meer voor 1949 en volgende jaren worden toegepast. Over deze aangelegenheid is nog overleg gaande.

De regeling van de betaalbaarstelling van de achterstallige pensioenen was een aangelegenheid, welke bij uitsluiting tot de competentie van de autoriteiten in Indonesië behoorde.

Transfer van Kapitaalbezit. Deviezen- en monetaire maatregelen als in Maart j.l. in Indonesië tot stand gekomen, zullen steeds in zoverre een discriminatoire werking hebben, dat bepaalde categorieën daardoor wel en andere nog juist niet worden getroffen. Bij het beoordelen van deze consequenties mag niet worden voorbijgezien, dat de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië tot het nemen van deze, door haar in het algemeen belang noodzakelijk geachte maatregelen, ook in haar verhouding tot Nederland, bevoegd was en dat zij daarmee geen inbreuk maakte op enige ter Ronde Tafel Conferentie gesloten overeenkomst.

Een aansprakelijkstelling van Nederland voor de gevolgen van deze maatregelen ten aanzien van bepaalde individuen of groepen van individuen, kan naar het oordeel van ondergetekenden noch in het algemeen, noch met een beroep op beweerde nalatigheid van de autoriteiten in Indonesië vóór de soevereiniteitsoverdracht, worden aanvaard.

Dit neemt niet weg, dat ook de Nederlandse Regering het zich tot haar taak rekent om, voor zover zulks in haar vermogen ligt, op de bres te staan voor de belangen van alle bij de door de Regering van de Republiek der Verenigde Staten van Indonesië gevoerde financiële politiek betrokken Nederlanders. De in het Voorlopig Verslag opgesomde voorbeelden van gevallen, waarin tot stappen harerzijds aanleiding zou bestaan, zullen dan ook in nauwgezette overweging worden genomen.

Maatregelen ten bate van particuliere werknemers en zelfstandigen. De door vele leden gestelde vraag, of reeds enig resultaat bekend is geworden van de ter eerste Ministersconferentie tot uiting gebrachte bereidheid van de Regering der Verenigde Staten van Indonesië om in overweging te nemen in hoeverre het alsnog mogelijk zou zijn in enkele groepen van gevallen de meest schrijnende gevolgen van de onlangs ingevoerde deviezen- en monetaire maatregelen ten aanzien van Nederlandse particulieren in Indonesië voor rekening van de Overheid te nemen, kan in bevestigende zin worden beantwoord.

Bij wijze van overgangsmaatregel heeft de Regering van de Verenigde Staten van Indonesië goedgevonden, dat enige groepen van remises, welke vóór 11 Juni 1950 werden uitgevoerd — o.a. voor delegaties aan gezinsleden en familieleden, voor verlofsalarissen, en z.g. nooddrufdelegaties — nog zonder deviezen certificaten konden worden overgemaakt.

Andere soortgelijke maatregelen behelsden het verlenen van tegemoetkomingen bij het overmaken van vóór 13 Maart j.l. gestorte premies voor levensverzekeringen en pensioenen, alsmede van tegoeden op bankrekeningen (om de transfer waarvan reeds vóór 18 Maart d.a.v. was verzocht), welke tegemoetkomingen in het algemeen hierin bestonden, dat geen tiërcering of halvering van de voor het aankopen van deviezencertificaten of het verplicht deelnemen in Staatsleningen benodigde gelden plaats had.

Tegen vervulling van de door dezelfde leden geuite wens om het op blz. 30 van de Nota vermelde verslag van de C.A.W.I. aan de Kamer over te leggen, hebben ondergetekenden geen bezwaar. Zij achten zich daartoe echter niet gerechtigd alvorens de instemming te hebben verkregen van de beide andere deelnemers aan het tripartite overleg, nl. van de Werkgevers- en van de Werknemersorganisaties. Deze instemming zal worden verzocht.

Het voorlichtingsorgaan, waarover op genoemde bladzijde van de Nota wordt gesproken is, naar men uit de desbetreffende publicatie in de dagbladen heeft kunnen lezen, inmiddels tot stand gekomen en op 1 dezer in werking gesteld. Inderdaad is tot dusverre nog geen arbeidsadviseur aan het Hoge Commissariaat verbonden. De Commissie Arbeidsvoorwaarden Werknemers in Indonesië (C.A.W.I.) heeft in haar tweede rapport een programma opgesteld voor de beveiliging van de positie van Nederlandse particuliere werknemers in Indonesië, welk programma o.m. behelst de instelling van een op tripartite basis samengesteld adviesorgaan in Nederland, dat kandidaten voor een werkkring in Indonesië omtrent aldaar heersende toestanden en omtrent te bedingen arbeidsvoorwaarden zou kunnen inlichten. Als complement van dat adviesorgaan was gedacht aan een in Indonesië te vestigen bipartite (gelijkelijk uit werkgevers en werknemers bestaande) commissie. Naar aanleiding daarvan is te Djakarta met de Hoge Commissaris overleg gepleegd, dat uiteindelijk geleid heeft tot

de conclusie, dat inderdaad aan een in Indonesië te vestigen complement van het Nederlandse adviesorgaan behoefte bestaat, doch dat, mede omdat de werknemers in Indonesië nog slechts voor een betrekkelijk gering percentage georganiseerd zijn, een evenwichtig samengaan van werknemers en werkgevers in Indonesië nog niet in redelijkheid verwacht kon worden en het daarom aanbeveling verdiende, de aan het Indonesische orgaan togedachte taak voorshands door een aan het Hoge Commissariaat te verbinden arbeidsconsulaat te doen vervullen. De instelling van zulk een arbeidsconsulaat is binnenkort te verwachten.

Financiële verhouding Kerk en Staat in Indonesië. Zoals verscheidene leden terecht opmerkten, zijn reeds vóór de laatste oorlog plannen ontworpen voor een volledige financiële scheiding tussen Kerk en Staat. Een in Mei 1940 daaromtrent door de hoofden van de departementen van Onderwijs en Eredienst en van Financiën in Indonesië opgestelde rapport, resulterende in het voorstel van een kapitaalsuitkering ineens, heeft als gevolg van de oorlogsomstandigheden geen verdere behandeling gevonden. Na afloop van de oorlog in Indonesië terzake opgestelde plannen zijn niet tot een bespreking op Regeringsniveau gekomen. Tijdens de Ronde Tafel Conferentie heeft de Nederlandse Delegatie deze kwestie weder aanhangig gemaakt in de in het voorlopige verslag vermelde vorm, doch ook daar is men niet tot afdoening daarvan gekomen.

Zoals uit het terzake gepubliceerd verslag is kunnen blijken, heeft de positie van de kerken in Indonesië op de recente Ministersconferentie geen onderwerp van bespreking uitgemaakt. Wel werd tijdens deze conferentie gelegenheid gevonden voor een informele gedachtenwisseling daaromtrent met enige leden van de Regering der V.S.I. Daarbij is gebleken dat men van deze zijde aan een benadering van dit vraagstuk alleen door genoemde Regering de voorkeur gaf.

Nadien is door de Regering van de V.S.I. een besluit uitgevaardigd, waarbij is bepaald, dat de regelmatige financiële hulpverlening door die Regering aan de Protestantse Kerk in Indonesië zal worden beëindigd en vervangen door een uitkering ineens ten bedrage van f 10 mm. Ind. Crt. uit te betalen in twee termijnen. Vertrouwd mag worden, dat met hulp van bedoelde uitkering ineens, de arbeid der zelfstandige Indonesische protestantse kerken voorlopig op bevredigende wijze kan worden voortgezet. Voor verdere hulpverlening aan deze Indonesische kerken vanwege de Nederlandse Regering zien ondergetekenden geen aanleiding.

Mag aldus het vraagstuk van de financiële scheiding tussen de Staat en het Indonesisch deel der protestantse kerken in Indonesië zijn oplossing hebben gevonden, datzelfde kan niet gezegd worden van het Nederlandse deel der kerken. In verband daarmee hebben tijdens het recente verblijf te Djakarta enige oriënterende besprekingen plaatsgevonden met het moderamen der Protestantse Kerk, waarbij dezerzijds verzocht werd om zoveel mogelijk feitelijke gegevens ter beoordeling van de financiële positie van evengenoemd Nederlands deel.

Deze gegevens vormen thans het onderwerp van een bespreking op de betrokken departementen, teneinde de Regering in staat te stellen te beoordelen op welke wijze en in welke mate het op haar weg zal liggen de gevolgen van de evengeschetste beëindiging van de regelmatige steun van de Indonesische Overheid aan de Nederlandse protestantse kerken in Indonesië te verzachten. Met de hier aan het woord zijnde leden erkent de Regering ten volle de zegenrijke arbeid dezer kerken, mede met het oog op de vele economische zwakken in Indonesië, welke zij onder haar leden tellen.

Nederlanders in Indonesië

De door vele leden naar voren gebrachte beschouwingen met betrekking tot de positie van de Nederlanders in Indonesië, kunnen ondergetekenden, voor wat de algemene strekking daarvan betreft, geheel onderschrijven. Op een andere plaats in deze Memorie van Antwoord — onder het hoofd „Repatriëring” — is uitvoerig melding gemaakt van de van overheidswege ten opzichte van repatriërenden getroffen en nog te treffen voorzieningen. Voor wat de materiële positie betreft van de in Indonesië vertoevende Nederlanders moge er op worden gewezen, dat deze niet zozeer een gevolg is van een tekort aan importartikelen, dan wel van de zeer belangrijke prijsstijgingen als gevolg van de getroffen monetaire maatregelen alsmede van het wegvallen van het distributiesysteem, waardoor deze artikelen buiten het bereik blijven van de lagere en middelgrote inkomens. Het is der Regering bekend, dat de R.I.S. maatregelen overweegt, om op korte termijn over te gaan tot verhoging van de duurteloeslagen op de ambtelijke salarissen, doch het is aan twijfel onderhevig, of deze maatregel, indien deze tot stand mocht komen, de bestaande moeilijkheden in dit opzicht in voldoende mate zal kunnen opheffen. De Regering is in nader overleg getreden met de Hoge

Commissaris te Djakarta, teneinde de praktische uitvoerbaarheid van eventuele maatregelen, die zouden kunnen leiden tot verzachting van de materiële moeilijkheden van vele in Indonesië vertoevende Nederlanders, te onderzoeken. De Regering is zich van de ernst van dit vraagstuk bewust en zoekt naar middelen om de noodtoestand van vele Nederlanders in Indonesië te lenigen. Hierbij dient echter te worden opgemerkt, dat een rechtstreekse verstrekking van goederen in natura aan in Indonesië vertoevende Nederlanders om velerlei redenen op bezwaren stuit, mede omdat een daartoe geëigend distributie-apparaat in Indonesië ontbreekt. De vraag of door verstrekking van goederen in natura in feite een verstandig financieel beleid zal worden gevoerd, omdat daardoor nog hogere uitgaven als gevolg van op ruime schaal te verwachten toepassing van de Garantiewet en andere sociale maatregelen in Nederland worden vermeden, menen ondergetekenden goeddeels in ontkennende zin te moeten beantwoorden. De drang, die bij vele groepen van Nederlanders bestaat om naar Nederland te repatriëren, vindt niet haar voornaamste oorzaak in de economische omstandigheden, doch veeleer in een veranderde sociale positie en in een gevoel van onzekerheid ten aanzien van de toekomst.

Met de uitspraak van vele leden, dat nauwgezet zorg dient te worden gedragen, dat niet door voorbarige maatregelen een angstpsychose onder de Nederlanders wordt gestimuleerd, hetgeen zou kunnen leiden tot het voor betrokkenen, i.e. voor vele Indische Nederlanders, ongewenst gevolg, dat zij tot hun schade en ellende onnodig tot vertrek naar en vestiging in Nederland overgaan, kunnen ondergetekenden zich ten volle verenigen. Zij zijn gaarne bereid bij het te plegen overleg met de R.I.S. ingevolge artikel 2 van de ter R.T.C. gesloten overeenkomst inzake het verlenen van personele bijstand door het Koninkrijk der Nederlanden ten behoeve van de burgerlijke overheidsdiensten der Republiek der Verenigde Staten van Indonesië zoveel mogelijk te bevorderen, dat naar Indonesië vertrekkende Nederlanders in de gelegenheid worden gesteld vooraf enige kennis op te doen van de Indonesische taal en van land en volk.

Dat het Bureau Veiligheidsdienst is ingeschakeld bij de contrôle van personen, die zich naar Nieuw-Guinea wens te begeven, behoeft geen verwondering te baren, aangezien deze contrôle vóór de soevereiniteitsoverdracht, toen geheel Indonesië nog tot het Koninkrijk der Nederlanden behoorde, eveneens plaats vond en wel ter voorkoming van het binnentreden van ongewenste elementen.

Onderwijs

Het tekort aan onderwijskrachten is, wat de scholen van de V.S.I. betreft, uiteraard een zaak van de Regering van de V.S.I.

Wat de particuliere scholen aangaat, dienen, zoals steeds gebruikelijk was, de schoolbesturen voor de aanvulling van het onderwijzend corps zorg te dragen, ook al kunnen daarbij officiële instanties hun medewerking verlenen. Dit zal voor een deel moeten geschieden door uitzending uit Nederland.

Inderaad is ook bij dit vraagstuk de komende subsidieregeling het kernprobleem.

Het is thans nog niet wel mogelijk concrete mededelingen te doen over hetgeen ten aanzien van de scholen met Nederlands als voertaal en de met Nederland concordante scholen zal dienen te geschieden. Daarover zal eerst met zekerheid kunnen worden gesproken, wanneer de inhoud van de komende subsidieregeling bekend zal zijn.

Daarbij ziet de Regering de taak van Nederland op dit punt niet als een zonder meer vanzelfsprekende zaak.

Deze opvatting heeft de Regering getracht tot uitdrukking te brengen in de op bladzijde 27, tweede alinea, der Nota voorkomende zin, die in het Voorlopig Verslag is aangehaald.

Daarmede heeft de Regering willen doelen op de omstandigheid, dat de Nederlandse Onderwijswet de principiële gelijkgerechtigdheid niet beperkt tot onderwijsinrichtingen voor Nederlandse kinderen, doch die eveneens uitstrekt over scholen met leerlingen van niet-Nederlandse nationaliteit.

Daarbij wijst het woord „noodgedwongen” er op, dat de Regering, van dit beginsel eveneens uitgaande ten aanzien van de taak, die de V.S.I. heeft ten opzichte van de scholen met Nederlands als voertaal in Indonesië, welke scholen bovendien bezocht worden door een groot — het getal der leerlingen van Nederlandse nationaliteit ver overtreffend — aantal Indonesische leerlingen, bereid is de helpende hand te bieden, doch slechts dan, wanneer op geen enkel andere wijze in het voortbestaan van deze scholen kan worden voorzien.

Het feit, dat in Indonesië zeer grote groepen Nederlanders zijn gevestigd, maakt deze zaak tot een uitermate belangrijke aangelegenheid, welke echter van een juist principieel standpunt uit benaderd moet worden.

De besprekingen, die de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in Indonesië heeft gehouden, zijn hier te lande door

Dr. Abu Hanifah en Prof. Rutten voortgezet. Definitieve mededelingen kunnen daarover nog niet worden gedaan.

Het grootste gevaar, dat het middelbaar onderwijs aan kinderen van Nederlandse nationaliteit bedreigt, is het grote tekort aan leraren en het daaruit voortspruitende hoge percentage van onbevoegde leerkrachten, die op deze scholen onderwijs geven. Hoewel sedert het einde van de oorlog dit tekort steeds heeft bestaan, is het door het vertrek van vele bevoegde leerkrachten in hoge mate verergerd.

De Regering is bereid al het mogelijk te doen om hierin verbetering te brengen, doch is daarbij afhankelijk van de ten aanzien van het onderwijs met Nederlands als voertaal door de Regering van de V.S.I. te nemen, thans nog niet bekende stappen. Daardoor kan thans nog niets worden medegedeeld over de rechtspositie van de leerkrachten na 1 Augustus a.s., hun salariering en de vraag of artikel 3 van de regeling van de positie van burgerlijke Overheidsdienaren op hen van toepassing blijft.

Wel kan de Regering toezeggen, dat harerzijds alles zal worden gedaan wat in haar vermogen ligt om de vrijheid van richting in het onderwijs zo veel mogelijk te doen behouden.

De Regering is bereid de detachering van Nederlandse leerkrachten bij het middelbaar onderwijs, met Nederlands als voertaal, te bevorderen.

In verband met het bovenstaande moge nog worden opgemerkt, dat Nederlandse organisaties in Indonesië ten aanzien van het vraagstuk van het Nederlands onderwijs aldaar ook actief zijn. Blijkens een Aneta-bericht uit Djakarta werd aldaar op 27 Juni j.l. in principe besloten een stichting voor dat onderwijs in het leven te roepen.¹⁾

De hulp, welke het Ministerie van Binnenlandse Zaken verleent aan degenen, die ten gevolge van de monetaire- en deviezenmaatregelen in moeilijkheden zijn geraakt, is beperkt tot een maximum van f 120 per maand; met deze hulpverlening is de Dienst Maatschappelijke Zorg belast.

De door Indonesië bekostigde, zogenaamde Malinobeurzen, zijn nog niet ingetrokken. De beslissing hierover berust bij de Hoge Commissaris van Indonesië in Nederland. De Regering beschikt niet over nadere inlichtingen terzake. De kwestie van de studenten in de Indologie heeft alle aandacht. Concrete maatregelen zullen, naar mag worden verwacht, niet lang meer uitblijven. Daarin zullen de tijdens de oorlog in Melbourne voorlopig opgeleide indologen, voorzover zij thans ter verdere opleiding in Nederland studeren, zo nodig worden betrokken.

Ten aanzien van de Indische juristen en de studenten in het Indisch Recht is door de zogenaamde Commissie-De Vries een advies ingediend bij de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, waarin het gehele vraagstuk wordt behandeld en waarin ook de mogelijkheid van de gelijkstelling van Indische en Nederlandse juristen onder het oog wordt gezien. Een spoedige beslissing terzake kan worden verwacht.

De Regering heeft, zoals reeds eerder werd medegedeeld, na rijp beraad besloten de studiegelegenheid te Utrecht op te heffen. Zij meent, dat gezien de toestand van 's Lands Financien meer dan één opleidingsinstituut te kostbaar zou zijn.

¹⁾ Dit Aneta-bericht luidt als volgt:

„De Ondernemersbond voor Indonesië, de Bond van neutrale scholen, de Vereniging voor protestants christelijk onderwijs, de Vereniging voor rooms-katholiek onderwijs en het Indo-Europees Verbond hebben in principe besloten, een stichting voor Nederlands onderwijs in Indonesië in het leven te roepen.

Het doel van deze stichting is, te bevorderen, dat het onderwijs in Indonesië op zodanige voet en met een zodanig leerplan komt, dat de leerlingen bij vertrek naar Nederland in staat zijn aan aldaar gevestigde onderwijsinstellingen hun opleiding zonder tijdverlies voort te zetten. Verder heeft de stichting ten doel, het onderwijs in Indonesië op zodanige voet en met een zodanig leerplan op te zetten en uit te rusten, dat leerlingen, die naar alle waarschijnlijkheid niet naar Nederland zullen vertrekken en voor wie om andere redenen Westers onderwijs gewenst is, daartoe in staat worden gesteld.

De zaken van de stichting worden behartigd door een algemeen bestuur, dat uit zijn midden een dagelijks bestuur aanwijst, bestaande uit tenminste drie en ten hoogste zeven leden, waaronder een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter. Iedere oprichter wijst een vertegenwoordiger aan, alsmede een plaatsvervanger, met dien verstande, dat de Ondernemersbond voor Indonesië een zodanig aantal vertegenwoordigers, alsook plaatsvervangers aanwijst, dat dit aantal steeds tenminste één hoger zal zijn dan het aantal van de door de andere oprichters aangewezen vertegenwoordigers. De geldmiddelen van de stichting zullen bestaan uit het stichtingskapitaal, eventuele subsidies van de overheid in Nederland of Indonesië, hetgeen wordt ontvangen aan schenkingen, erfstellingen of legaten, bijdragen van donateurs en van contribuanten, schoolgelden en vruchten van het stichtingskapitaal en andere middelen.

De stichting zal haar activiteit richten op het lager onderwijs, uitgebreid lager onderwijs, middelbaar onderwijs, het voorbereidend hoger onderwijs, zoodanig ook op het lager zowel als het middelbaar vakonderwijs. Geen onderscheid zal worden gemaakt naar wereldbeschouwing of godsdienstige richting, waarop het onderwijs is gegrond. De stichting zal tenslotte steun verlenen aan bestaande onderwijsverenigingen, of organisaties, waarbij de autonomie van die instellingen in beginsel in stand zal worden gelaten.”

Ambtenaren

Garantiewet. Ondergetekenden delen de voldoening van zeer vele leden, dat de Garantiewet op 2 Juni jl. het *Staatsblad* heeft bereikt. Het heeft hen evenwel bevreemd te moeten vernemen, dat de hier aan het woord zijnde leden verbaasd waren over het feit, dat de Regering zolang heeft gewacht met de ten uitvoerlegging van die wet. Indien deze leden, — naar ondergetekenden moeten aannemen — met de tenuitvoerlegging bedoelen de uitvaardiging van de algemene maatregelen van bestuur, als bedoeld in de artikelen 2 en 8 van de Garantiewet, wijzen zij er op, dat, juist omdat ook de Regering overtuigd was van de noodzaak deze materie zo spoedig mogelijk te regelen, de ontwerpbesluiten tot vaststelling van die algemene maatregelen van bestuur vóór de datum van afkondiging van de wet gereed waren, en dat onverwijld na die afkondiging, nl. op 3 onderscheidenlijk 8 Juni jl. aan Hare Majesteit de Koningin machtiging is verzocht om bij de Raad van State de overweging daarvan aanhangig te maken. Inmiddels zijn de bedoelde regelingen tot stand gekomen bij de Koninklijke Besluiten van 27 Juni 1950 No. 7 en van 22 Juni 1950 No. 117 (resp. *Staatsblad* nos. K 262 en K 268).

De mening van de hier aan het woord zijnde leden, dat zonder instelling van een commissie en zonder uitvaardiging van de vereiste algemene maatregel van bestuur ex artikel 2 deze wet voor de betrokken ambtenaren geen praktische betekenis heeft, geheel onderschrijvende, zal op korte termijn tot de samenstelling van die commissies worden overgegaan.

Bij de behandeling van de motie van de heer Kerstens c.s. in de Eerste Kamer is reeds medegedeeld, dat de Regering meende te moeten vasthouden aan het denkbeeld om ook in Indonesië een commissie in te stellen met beslissende bevoegdheid. De nadere overweging van de in die motie tot uiting gebrachte wens, heeft de Regering geen aanleiding kunnen geven Haar standpunt te dezen te herzien, doch Zij is aan de strekking van de motie tegemoetgekomen, door de bepaling op te nemen, dat de voorzitter, de tweede voorzitter en de leden van de commissie te Djakarta zullen worden benoemd uit in Nederland gevestigde personen, zulks teneinde een onafhankelijke instelling van de commissie zo goed mogelijk te waarborgen. Een uitzondering is gemaakt voor het lid, dat overeenkomstig een aanbeveling van de vakorganisaties wordt benoemd. Er bestaat, naar het voorkomt, geen aanleiding een persoon, die, in Indonesië verblijvend, het volle vertrouwen in zijn onafhankelijkheid geniet van de ambtelijke vakbeweging, van een benoeming tot lid der commissie uit te sluiten. (Verwezen moge worden naar artikel 5 van het Koninklijk Besluit van 22 Juni jl. No. 117).

Op de vraag, of en hoe de Regering gevolg denkt te geven aan de in de Eerste Kamer aangenomen motie van de heer Jonkman c.s. inzake de regeling van het beroep, mogen ondergetekenden het volgende antwoorden:

De Regering is voornemens een wettelijke regeling te doen voorbereiden, waarbij het beroep in handen wordt gelegd van een college, met administratieve rechtspraak belast. Aangezien op de tostandkoming hiervan evenwel niet kon worden gewacht, is voorshands de volgende regeling getroffen.

Als beroepsinstantie is de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen gehandhaafd, doch, alvorens een beschikking in beroep te nemen, zal het advies worden ingewonnen van een commissie van drie leden, te benoemen door de Kroon (artikel 22 lid 2 van het Koninklijk Besluit van 22 Juni jl. No. 117). De Regering is voornemens deze commissie zo mogelijk samen te stellen uit de Voorzitter en twee leden van de Centrale Raad van Beroep te Utrecht. Terzake is reeds in overleg getreden met de Voorzitter van die Raad.

De eerstondergetekende is bereid als regel de adviezen van die commissie als bindend te beschouwen.

Naar aanleiding van de vraag van de hier aan het woord zijnde leden, of van de ter eerste Ministersconferentie voorgenomen instelling van een commissie van advies over afvloeiing van overtollige ambtenaren nog iets naders is vernomen, kunnen ondergetekenden mededelen, dat deze Commissie op 27 Juni jl. door de Regering van de V.S.I. is ingesteld.

Wat betreft de suggestie van deze leden om de afvloeiingscommissies zo groot te maken, dat zij met verschillende kamers kunnen werken, merken ondergetekenden op, dat met deze mogelijkheid rekening is gehouden, zoals blijkt uit artikel 3 van het laatst genoemde Koninklijk Besluit, hetwelk het mogelijk maakt, dat tegelijkertijd door twee parallelcommissies kan worden gewerkt.

Aan de leden, die hebben gevraagd, met welke intensiteit de Regering uitvoering denkt te geven aan het ter eerste Ministersconferentie bekend gemaakte voornemen om binnen de grenzen der plaatsingsmogelijkheid er naar te streven de afgevoelde ambtenaren passende

functies in Nederland te verschaffen, mogen de ondergetekenden bekendstellen dat alles in het werk wordt gesteld om binnen de grenzen der mogelijkheden de uit Indonesië afgevoelde ambtenaren in het arbeidsproces in te schakelen. Als onderdeel van de interdepartementale Coördinatie-commissie voor gerepatriëerden is een subcommissie voor arbeidsbemiddeling ingesteld, die de mogelijkheden onderzoekt om de afgevoelde ambtenaren te herplaatsen. Of voor sommigen een oplossing kan worden gevonden door tewerkstelling op plaatsen, die thans vervuld worden door reeds gepensioneerden, zal nader worden onderzocht.

De mening van verscheidene leden, dat de huidige Garantiewet absoluut onvoldoende is, kunnen ondergetekenden niet delen, zodat zij geen voldoende grond aanwezig achten om met spoed nadere voorzieningen te treffen.

Wat de geraamde post aangaat van f 500 000 voor de uitvoering van die wet, merken ondergetekenden op, dat, toen in de aanvang van dit jaar van deze kosten een raming moest worden opgemaakt, bij benadering niet kon worden overzien, in welke mate een beroep op de Garantiewet zou worden gedaan. Op dat tijdstip bestond de verwachting dat de meeste ambtenaren er de voorkeur aan zouden geven nog enige tijd door te dienen. In verband hiermede werd gemeend, dat voorshands met een bedrag van f 500 000 als stelpost kon worden volstaan. Hoezeer nu sedertdien de omstandigheden zich zodanig hebben gewijzigd, dat het waarschijnlijk is te achten, dat een groter aantal ambtenaren dan oorspronkelijk voorzien onder vigueur van de Garantiewet zal afvloeien, acht de Regering het beter thans nog geen wijziging in genoemd bedrag aan te brengen, doch daarmede te wachten tot een beter inzicht in deze materie verkregen is. De post van f 25 000, bedoeld onder artikel 19 E, waaromtrent ook op blz. 29 van het Voorlopig Verslag vragen worden gesteld, is slechts bedoeld voor het verlenen van geldelijke steun in enkele zeer bijzondere gevallen, die buiten het kader vallen van de sociale voorzieningen, welke ten behoeve van de gerepatriëerden door het Ministerie van Binnenlandse Zaken worden getroffen. De algemene kosten ten behoeve van de noodzakelijke uitgaven als huisvesting, kleding en eerste levensbehoeften van uit Indonesië herwaarts komende personen, komen ten laste van het Departement van Binnenlandse Zaken.

Het is ondergetekenden niet geheel duidelijk, wat vele leden bedoelen met de door overheidsinstanties in Nederland op een P.V.-contract aangestelden. Wellicht hebben deze leden het oog op personen, die door het voormalige Commissariaat voor Indonesische Zaken voor de Bankatwinning op particulier verband zijn aangenomen. Nader zal worden onderzocht of deze groep in aanmerking komt om met toepassing van artikel 9 onder de werking van de Garantiewet te worden gebracht.

In artikel 4 van het Koninklijk Besluit van 22 Juni jl. No. 117 is bepaald, dat alvorens een voordracht te doen als bedoeld in artikel 9 de Commissie te 's-Gravenhage wordt gehoord. Deze aangelegenheid zal dus in de eerste plaats door die commissie moeten worden bezien.

Zoals reeds tevoren is betoogd, wordt de vraag van het verschaffen van arbeidsmogelijkheid aan afgevoelde ambtenaren door de eerdervermelde Coördinatie-commissie in beschouwing genomen. Dit geldt derhalve ook voor de jongere ambtenaren, die de Indonesische dienst moeten verlaten. Aan de suggestie om deze ambtenaren als „overtollige ambtenaren”, dus boven de formatie, bij de Departementen werkzaam te stellen, kan om personeels- en begrotings-technische redenen bezwaarlijk gevolg worden gegeven.

Bijstandscorps. De vraag, of tot de vorming van een bijstandscorps zal worden overgegaan, is afhankelijk van de verlangens, welke bij de Regering van de Republiek Indonesia Serikat inzake de uitzending van werkkrachten uit Nederland bestaan. Zolang hieromtrent nog geen overleg, als bedoeld in artikel 2 van de ter Ronde Tafel Conferentie gesloten overeenkomst tot het verlenen van personele bijstand, heeft plaatsgevonden, kunnen ondergetekenden geen nadere mededelingen doen over de wijze, waarop de positie van de Nederlanders, die op grond daarvan naar Indonesië zullen worden uitgezonden, zal worden geregeld.

Positie Indonesische ambtenaren. Inderdaad zijn enige Indonesische ambtenaren, die het op grond van de door hen voor de soevereiniteitsoverdracht beklede positie niet raadzaam achtten in Indonesië te blijven, tijdig naar Nederland vertrokken. Het ligt in de bedoeling hen, indien vaststaat, dat voor hen gegronde motieven bestonden voor dienstverlating, eventueel met toepassing van artikel 9 van de Garantiewet voor overeenkomstige garanties in aanmerking te brengen als voor de in gelijke omstandigheden verkerende Nederlandse ambtenaren gelden.

In afwachting van de definitieve regeling van hun positie ontvangen zij, die daaraan behoefte hebben, voorlopig bij wijze van voorschot

een tegemoetkoming naar dezelfde normen, welke voor de Nederlandse in overeenkomstige omstandigheden verkerende evacués gelden.

Kortverbanders 1926, 1945, 1947 en 1948. De afwikkeling van de aanspraken van de kortverbanders, die op grond van de regeling van 29 December 1926, No. 39, destijds voor de Gouvernementsdienst zijn aangeworven, is een zaak, welke thans ter beoordeling staat van de Regering van de Republiek Indonesia Serikat en welke in behandeling is bij de Dienst voor Algemene Personele Zaken te Djakarta.

Ondergetekenden zullen zich tot de Hoge Commissaris te Djakarta wenden met verzoek bij de betrokken instantie inlichtingen in te winnen over het stadium waarin die afwikkeling verkeert.

Het is ondergetekenden niet mogelijk, zonder over nadere gegevens te beschikken, een onderzoek te doen instellen naar het geval van iemand, die na zijn ontslag op 31 Juli 1947 nog steeds de hem toekomende uitkering niet zou hebben ontvangen, en wiens hier te lande berustende tegoed zonder zijn toestemming zou zijn overgeboekt op een gurnirekening. Indien de hier aan het woord zijnde leden de naam van de persoon, die zij op het oog hebben, willen mededelen, zijn ondergetekenden gaarne bereid ook aan dat geval de vereiste aandacht te schenken.

Ten aanzien van de bonus, welke aan sedert 1945 uitgezonden kortverbanders bij hun terugkeer hier te lande moet worden uitbetaald, is door de Regering van de Republiek Indonesia Serikat bepaald, dat de kosten van de daarvoor benodigde deviezencertificaten voor Haar rekening zullen komen. Dit betekent, dat de uitbetaling van die bonus hier te lande geschiedt à pari in Nederlands courant.

Met betrekking tot de in 1947 en 1948 op kort verband uitgezonden vrouwelijke werkrachten (verpleegsters e.d.), zij aangetekend dat, zoals ter Ronde Tafel Conferentie is overeengekomen, de werkrachten op kort verband met behoud van haar rechten en verplichtingen ingevolge deze overeenkomst, in dienst van de nieuwe staat zijn overgegaan. Zulks houdt in, dat zij gehouden zijn het verband uit te dienen en dat een voortijdig verbreken van dat verband tot gevolg heeft, dat de aan de uitzending ten laste gelegde gelden moeten worden terugbetaald, en het recht op uitkering van de kortverbandtoelage en de bonus komt te vervallen. Indien echter ter beoordeling van de Commissie bedoeld in artikel 8 van de Garantiewet, mocht blijken, dat van de betrokkenen redelijkerwijze niet kan worden verlangd, dat zij blijven doordienen, zal de uit een eigenmachtig voortijdig verbreken van het verband voortvloeiende schade voor rekening van het Rijk kunnen worden genomen.

Bij een ingesteld onderzoek naar aanleiding van een recente radio-berichtgeving inzake de ernstige moeilijkheden, waarin een 150-tal verpleegsters zou verkeren, is gebleken, dat deze moeilijkheden niet van zodanige aard zijn, dat aanleiding bestaat tot het treffen van bijzondere maatregelen door deze vrouwelijke werkrachten en bloc voor Rijksrekening te doen repatriëren. Dat vele van deze meisjes het bedoelde dienstverband zouden hebben aangegaan speciaal voor de verzorging van Nederlandse soldaten en ook burgers, kan, waar haar bekend was, dat zij voor de volledige verpleegdienst waren bestemd, hier bezwaarlijk als motief gelden.

Culturele aangelegenheden

De autonome culturele centra in Indonesië waren in verband met de omstandigheden, die destijds heersten, gesticht in de hoofdplaatsen van enige deelstaten.

De veranderingen, die na de overdracht van de soevereiniteit ten aanzien van deze centra zijn ingetreden, zijn nog niet ten volle te overzien. Evenmin kan aangegeven worden op welke wijze zij zich straks zullen aanpassen aan de nieuwe verhoudingen.

De culturele centra zijn namelijk op particuliere leest geschoeid, en door plaatselijk initiatief tot stand gebracht. Van moeilijkheden bij het culturele centrum te Bandung is aan de ondergetekenden niets bekend; dit sluit niet uit, dat die moeilijkheden zouden bestaan, nu immers deze centra in geen enkel opzicht binnen de kring van de bemoeienis van de ondergetekenden vallen.

Voorshands mag worden aangenomen, dat de veranderingen, die na de overdracht van de soevereiniteit in Indonesië zijn ingetreden, de werkmogelijkheden van de Stichting voor de Culturele Samenwerking eerder vermeerderd dan verminderd hebben, zodat daarin op zich geen reden ligt om een andere vorm voor haar werk te kiezen.

Ten aanzien van de vraag, of de culturele samenwerking tussen Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen al dan niet het best behartigd wordt door de gekozen stichtingsvorm, moge allereerst worden opgemerkt, dat de bevordering van deze samenwerking moeilijk een nationaal onderwerp bij uitstek kan worden genoemd sedert Indonesië door de overdracht van de soevereiniteit een onafhankelijke staat is geworden.

Wanneer het hierbij zou gaan om propaganda voor Nederland in Indonesië zoals die, welke door de U.S.I.S. voor de Verenigde Staten van Amerika aldaar wordt verzorgd, zou de Regering met de hier aan het woord zijnde leden van mening zijn, dat het overweging zou verdienen of niet een apparaat van de Regering meer dan een stichting het aangewezen orgaan voor deze werkzaamheid zou zijn.

De culturele uitwisseling tussen Indonesië en Nederland ligt in zijn wederkerigheid evenwel op een ander en hoger niveau, ook omdat daarbij onzerzijds niet van een eng nationaal Nederlands standpunt wordt uitgegaan, doch de Westerse cultuur als geheel daarbij is betrokken, al zal men in het bijzonder de betekenis van Nederlandse prestaties op dit gebied doen uitkomen.

In verband hiermede blijven ondergetekenden vooralsnog van mening, dat bij een dergelijke opvatting van de culturele uitwisseling de vorm van een autonome stichting de voorkeur verdient.

Het bestuur der stichting weerspiegelt niet de politieke constellatie van het Nederlandse volk, maar behoort in overeenstemming met de beginselen, waarvan bij de oprichting van de stichting werd uitgegaan, de geestelijke stromingen in Nederland te representeren.

Bij de recente mutaties in het bestuur en de raad van bijstand is voor zover mogelijk rekening gehouden met de ten vorige jare gemaakte opmerkingen.

De beoordeling van een eventuele verhoging van de subsidie der Stichting dient te worden gebaseerd op de waardering van de arbeid der Stichting: een beoordeling, gegrond op de mate van invloed, die de Staten-Generaal en de Regering op de Stichting uitoefenen, zou een onjuiste maatstaf aanleggen.

Het jaarverslag van de stichting is bij de griffie der Kamer ter lezing gedeponeerd.

Het ligt voor de hand, dat de stichting overleg zal plegen met de gemengde culturele commissie over de plaats van de stichting in het geheel der culturele betrekkingen tussen de beide Uniegenoten.

Hetgeen door een functionaris van de stichting — niet als haar vertegenwoordiger — op de in het Voorlopig Verslag bedoelde bijeenkomst is gezegd, had weliswaar een minder afkeurenswaardige inhoud, dan in het Voorlopig Verslag is aangegeven, maar kon nochtans niet door de beugel. In verband hiermede heeft het bestuur der stichting aan de betrokken functionaris van haar afkeuring doen blijken.

De werkzaamheden der stichting en die van het Indisch Instituut liggen op verschillend terrein, zodat van dubbelures geen sprake is.

Ten aanzien van de werkzaamheden der stichting moge worden verwezen naar hetgeen terzake is medegedeeld bij artikel 50.

Naar aanleiding van de door enige leden gestelde vraag betreffende de Stichting „Pelita” kan worden medegedeeld, dat met de daarbij genoemde „reorganisatie” dier instelling alleen kan bedoeld zijn op het streven naar nauwere samenwerking met de bestaande, op soortgelijk terrein werkzame zusterorganisaties (Nederland Helpt Indië, en de N.I.B.E.G.) onder de naam „Hulp aan Gerepatriëerden”.

Deze samenwerking heeft op de werkingssfeer en de toekomst van voornoemde Stichting overigens geen invloed. Het niet voorkomen van gelden ten behoeve van Pelita op de begroting vindt haar oorzaak in het feit, dat deze instelling de hoop koestert haar uitgaven in het komende jaar zo al niet geheel, dan toch grotendeels uit het restant van de haar tot dusver toegewezen middelen (in totaal 6 miljoen gulden, waarvan 4 miljoen bestemd voor huizenbouw), alsmede uit de haar daarnevens toegekende giften van particuliere zijde te kunnen bekostigen.

Militaire aangelegenheden

Aantal gesneuvelden. De Regering is nog niet in staat om de Kamer op korte termijn reeds volledig in te lichten omtrent het aantal gesneuvelden, geworden, verminkten van K.L., K.N.I.L., L.S.K. en K.M. sedert 1945.

Zulks geldt in het bijzonder ten aanzien van de verminkten en geestelijk verminkten, daar de statistiek hierop niet is ingericht en het verzamelen van deze gegevens derhalve een compilatie vereist uit de persoonlijke bescheiden (ziektageschiedenissen) van de betrokkenen. Voorts zijn in Indonesië de desbetreffende archieven reeds geruime tijd verzendgereed gemaakt en bereids gedeeltelijk naar Nederland opgezonden, voorzover het de K.L.-militairen en de Europese militairen van het K.N.I.L. betreft. De gegevens betreffende de Indonesische militairen van het K.N.I.L. zijn voorts geëmballeerd in Indonesië aangehouden ten behoeve van het archief van de Nederlandse Militaire Missie.

Hierdoor is verwerking van de verzochte gegevens voorshands niet mogelijk.

Teneinde echter aan het verlangen van de Kamer zoveel mogelijk tegemoet te komen, volgen — onder het nodige voorbehoud — hieronder enkele gegevens, voorzover deze alhier bekend zijn:

Aantal gesneuvelden in Indonesië c.q. aan bekomen verwondingen overleden in het tijdvak vanaf de capitulatie van Japan (17 Augustus 1945) tot ultimo Juni 1950.

Koninklijke Landmacht (K.L.)	1531
Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (K.N.I.L.)	743
Koninklijke Marine (K.M.)	223
Totaal	2497

In deze cijfers zijn de verliezen van L.S.K. gerekend bij de K.L., die van de Militaire Luchtvaart (M.L.) bij het K.N.I.L. en die van de Mariniers bij de K.M. Een nadere uitsplitsing is voorshands nog niet mogelijk.

Voorts werden van de Nederlandse Legerleiding in Indonesië nog telegrafisch de volgende gegevens ontvangen over het tijdvak van 1 Januari 1946 t/m 30 Juni 1950, onder mededeling dat over 1945 aldaar geen gegevens beschikbaar zijn omdat de afdeling statistiek van het Hoofdkwartier van de Militair Geneeskundige Dienst toen nog niet was opgericht.

a. *Gesneuveld of aan bekomen verwondingen overleden:*
K.L.: 1427; K.N.I.L.: 677;

b. *Oorlogsverwondingen:*
K.L.: 4166; K.N.I.L.: 1626;

c. *Overleden door ongeval:*
K.L.: 553; K.N.I.L.: 430;

d. *Overleden door ziekte:*
K.L.: 313; K.N.I.L.: 668.

In bovengenoemde cijfers zijn de L.S.K. inbegrepen bij de K.L. alsmede de M.L. bij het K.N.I.L.

Ten aanzien van de K.M. is een dergelijke uitsplitsing voor het ogenblik nog niet te geven.

De vraag of het juist is, dat op Onrust een groot aantal geesteszieke militairen ondergebracht is, die als vermist zijn opgegeven, wordt ontkennend beantwoord. Er is op Onrust niet één zodanige militair ondergebracht.

Op Onrust zijn ondergebracht: 123 K.N.I.L.-militairen in voorlopig arrest wegens het betrokken zijn bij de Apra-coup te Bandung, alsmede 31 K.N.I.L.-militairen, afkomstig van de Riouw Archipel, in voorlopig arrest wegens dienstweigering.

Militaire Missie in Indonesië. Ingevolge artikel 7 van de concept-overeenkomst Militaire Missie (Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië (Nederlandse Staatsblad J 570), zal de samenstelling van deze missie in gemeenschappelijk overleg door de Regering van de R.V.S.I. en de Nederlandse Regering worden vastgesteld.

De Nederlandse Regering kan daarom niet eenzijdig de stellige verzekering geven, dat bij de definitieve samenstelling van de Nederlandse Militaire Missie bij de R.V.S.I. geen ex-K.N.I.L.-militairen zullen worden ingeschakeld, daar de mogelijkheid dient te worden opgehouden, dat de R.V.S.I. de voorkeur geeft aan bepaalde ex-K.N.I.L.-militairen, in verband met hun ervaring en hun kennis van de Indonesische taal en van land en volk.

Overgang K.N.I.L.—K.L. De bedoeling van de in de Algemene richtlijnen onder A in punt 1 gebezigde woorden „voor zover de formatie van de K.L. zulks toelaat” zal duidelijk worden uit het dezer dagen te verwachten antwoord op de vragen van het lid van de Tweede Kamer, de heer J. J. Fens.

Hierbij kan nog worden aangetekend, dat bijv. in de zeer uitzonderlijke gevallen waarin iemand niet in zijn functie bij het K.N.I.L. door de K.L. zou kunnen worden overgenomen omdat die functie bij dat leger niet bestaat, toch steeds naar een oplossing wordt gestreefd. Omtrent deze en andere zaken wordt steeds onderling overleg gepleegd tussen de betrokken instanties van beide Departementen.

Het behoeft wel geen nader betoog, dat de belangen van de K.N.I.L.-militairen de bijzondere aandacht hebben van de daarvoor verantwoordelijke instanties en dat deze voor die belangen zullen blijven opkomen tot de reorganisatie volledig zal zijn voltooid.

Het is niet wel mogelijk een uitsplitsing te geven van het in stuk 1657 op blz. 15 genoemde aantal van 8000 militairen in officieren, onder-officieren, korporaals en soldaten. Dit aantal is het resultaat van een momentopname, hetgeen wel blijkt uit het te zelfder plaats tevens vermelde aantal van 21 000 „nog te reorganiseren” militairen. Juiste cijfers kunnen nog niet worden verstrekt, omdat de enquêteering zowel in Indonesië als hier te lande bij het opstellen van deze Memorie van Antwoord niet geheel haar beslag heeft gekregen.

Een mogelijk door het verschil tussen de cijfers 8000 en 3690 verwekte ongerustheid zal — naar mag worden aangenomen — door het antwoord op de vragen van de heer Fens worden weggenomen. Mede dient hierbij te worden bedacht, dat in het evengenoemde getal van 8000 ook begrepen zijn korporaals en soldaten van het K.N.I.L., van welke militairen van de aanvang af reeds bekend was, dat zij slechts in zeer beperkte mate voor de overgang naar de K.L. in aanmerking zouden komen.

Afvoer Europese K.N.I.L.-leden. Met betrekking tot de afvoer van Europese K.N.I.L.-leden met gezinnen dient wel te worden bedacht, dat verschillende schepen waarmede troepen kunnen worden getransporteerd, zich niet lenen voor vervoer van gezinnen.

De situatie op de wereldscheepmarkt biedt vooral ten aanzien van wel voor dit vervoer bruikbare schepen zo weinig keus, dat door het inschakelen van dit vervoer als bepalende factor, troepentransportschepen waarover thans met veel moeite de beschikking is gekregen, zouden moeten worden losgelaten. Bezien in het raam van de afvoer van de K.L. en de reorganisatie van het K.N.I.L. als geheel is dat loslaten niet aanvaardbaar. Hoewel ten overvloede, kan hieraan worden toegevoegd, dat ondanks de hiervoor aangeduide ongunstige aspecten inzake het verkrijgen van scheepsruimte voor vervoer van gezinnen, alles wordt gedaan om deze te verwerven.

Ook om andere redenen is het niet mogelijk K.L.-troepen aan te houden tot alle K.N.I.L.-gezinnen zullen zijn vertrokken. Er mag immers worden verwacht, dat verschillende van deze gezinnen niet of voorshands niet zullen willen vertrekken, zoals de gezinnen van militairen die bij de Missie zullen worden of zijn tewerkgesteld of voor de afwikkeling van de reorganisatie voorlopig in Indonesië blijven.

De kampen, waarin militairen in afwachting van hun inscheeping zijn ondergebracht, voldoen in het algemeen niet aan eisen, welke men zou stellen aan kampen voor permanent verblijf. Nog afgescheiden van het feit, dat een opvoeren tot laatstbedoeld peil redelijkerwijs niet mag worden geëist ook gezien de onevenredige hoge kosten, welke hieraan zouden zijn verbonden, moet worden opgemerkt, dat een dergelijke verbetering zou hebben geroepen tot het tijdelijk buiten gebruik stellen van de kampen met als gevolg vermindering van legeringsruimte, terwijl deze door de uit de reorganisatie en afvoer voortvloeiende concentratie juist moet worden opgevoerd. Neemt men daarbij de op het stuk van legering en woonruimte in en nabij de grote steden in Indonesië bestaande moeilijke toestanden in aanmerking — toestanden, welke zeker niet onderdoen voor die hier te lande — dan zal het duidelijk zijn, dat onmogelijk kon worden voorzien in ruimte welke aan hogere dan normaal aan tijdelijke verblijven te stellen eisen kon voldoen. Gegronde klachten meer in het bijzonder de voeding betreffende hebben de ondergetekenden tot dusverre niet bereikt.

Nederlandse militairen in Oost-Indonesië. De positie van sommige Nederlandse militaire detachementen is inderdaad enige tijd als gevolg van de ongeregeldeheden te Makassar en omstreken en door de gebeurtenissen in de Minahassa (Noord Celebes) door het optreden van de Indonesische sergeant Mengko aldaar, min of meer hachelijk geweest.

De militaire kwestie te Manado kan thans als gevolg van de bemoeienissen van de naar Manado vertrokken gemengde militaire afwikkelingscommissie¹⁾ als op bevredigende wijze opgelost worden beschouwd. Op 31 Mei werden 7 officieren, 2 vrouwen en 5 kinderen afgevoerd. Op 16 Juni werd door de Commissie gemeld, dat voor voorzieningen in de bewaking van de doorgangskampen, die te Manado evenals elders zijn opgericht met het oog op de afvloeiing van Indonesische K.N.I.L.-militairen (waar de Nederlandse militairen en hun gezinnen blijkbaar verbleven) maatregelen in uitvoering waren. In de avond van 17 Juni is voor het eerst een radiografische verbinding Makassar—Manado ten behoeve van het doorgangskamp te Manado tot stand gebracht kunnen worden.

Voorts hebben op de navolgende data de daarbij vermelde evacuatieplaats gevonden:

3 Juni per s.s. „Both”: 79 militairen, totaal 263 zielen, ex-Manado;
13 Juni, per s.s. „Swartenhondt”: 102 militairen, totaal 345 zielen, ex-Manado;

19 Juni per s.s. „Bontekoe”: 182 militairen, totaal 489 zielen, ex-Manado;

26 Juni per s.s. „Thedens”: 139 militairen, totaal 395 zielen, ex-Manado.

Volgens telegrafisch bericht van de Hoge Commissaris van het Koninkrijk der Nederlanden te Djakarta zijn bovenstaande getallen

¹⁾ Zie Nota omtrent de ontwikkeling van zaken in Indonesië, enz. (Stuk 1657, Zitting 1949—1950, blz. 19, 7de alinea van boven).

Vaststelling van de hoofdstukken XIII A en XIII B der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1950

niet verkregen uit nominatieve opgaven, zodat dus hieruit voorschijns geen gegevens over aantallen Europese militairen zijn te distilleren.

Voor wat betreft de toestand van de militaire detachementen in Zuid-Celebes kan worden vermeld, dat Makassar-stad een rustig beeld geeft, hoewel de criminaliteit aldaar de kop begint op te steken.

Buiten de stad Makassar, in geheel Zuid-Celebes, heerst nog in meerdere of mindere mate guerilla-activiteit, welke door de Apris-leiding nog niet ten volle is kunnen worden bedwongen.

Het militaire detachement te Bonthain is 29 Mei j.l. aan de Apris overgedragen. Voorts waren naar de toestand van medio Juni nog militaire detachementen aanwezig te Pare Pare, Enrekang en Watampone, welke detachementen echter van tijd tot tijd in meerdere of mindere mate overlast ondervonden van guerillastrijders.

Militairen op Nieuw-Guinea. Ten behoeve van de handhaving van orde en rust werd reeds vóór de soevereiniteitsoverdracht een bataljon infanterie van de Koninklijke Landmacht ter sterkte van rond 900 man uit Indonesië naar Nieuw-Guinea overgeplaatst.

Aangezien de landmachtstroepen op Nieuw-Guinea na de soevereiniteitsoverdracht een zelfstandige eenheid zouden vormen, welke voor de legerverzorgingsdiensten niet meer zou kunnen terugvallen op de legerverzorgingsapparatuur van de Nederlandse strijdkrachten in Indonesië, werd eveneens vóór de soevereiniteitsoverdracht een omringing van hoofdzakelijk K.N.I.L.-personeel, ter sterkte van rond 400 man gezonden — met inbegrip van rond 100 man geniepersoneel — voor voorziening in de behoefte aan staven en diensten.

Na de soevereiniteitsoverdracht heeft slechts enige aanvulling plaats gehad van hoofdzakelijk administratief en technisch personeel ter voorziening in bestaande tekorten en leemten in de organisatie.

Met inbegrip van de z.g. Papoea-compagnie bedraagt de huidige sterkte van de landmacht op Nieuw-Guinea rond 1500 man.

Het te Nieuw-Guinea geplaatste K.L.-bataljon, dat in Augustus a.s. voor aflossing in aanmerking komt, teneinde in het schema voor de repatriëring van de K.L.-troepen uit Indonesië te kunnen worden ingepast, zal alsdan worden vervangen door naar de K.L. overgaand K.N.I.L.-personeel, voorzover nodig aangevuld door K.L.-personeel, waaronder eventueel dienstplichtigen op basis van vrijwilligheid. Een punt van overweging maakt nog de vraag uit, of in de verdere toekomst de bezetting van Nieuw-Guinea wellicht beter aan mariniers kan worden opgedragen.

Het voor de Landmacht te Nieuw-Guinea aangevraagde bedrag van 10 miljoen is gegrond op ervaringscijfers welke zijn opgedaan bij de Landmachten in Suriname en de Nederlandse Antillen, rekening houdende met het vermoedelijke prijspeil van de levensomstandigheden. Aangezien de omstandigheden een nog te weinig stabiel karakter vertoonden, was het niet mogelijk reeds dadelijk een uitgewerkte begroting op te maken.

Voorts moest ermede rekening worden gehouden, dat verscheidene artikelen (voedingsmiddelen en materialen) voorshands nog moeten worden ingevoerd.

In algemene zin kan worden gesteld, dat voor personele uitgaven (soldijen, salarissen, lonen voor plaatselijk ingehuurde werkkrachten enz.) een bedrag van rond 4,5 miljoen benodigd zal zijn, terwijl het bedrag aan materiële uitgaven t.w. voor voeding, kleding, uitrusting, welzijnsverzorging, geneeskundige verzorging, transportkosten, onderhoudskosten, legeringsvoorzieningen e.d. voorlopig is geraamd op rond 5,5 miljoen. Als eerste aanloop is het totaal bedrag ad rond 10 miljoen zeker niet te hoog te noemen.

Maatregelen zijn getroffen om vorengenoemde bedragen begrotings-technisch op overeenkomstige wijze uit te werken als zulks voor de Landmachten in Suriname en in de Nederlandse Antillen geschiedt.

N.I.W.I.N. Het voor de N.I.W.I.N. op deze begroting uitgetrokken bedrag is berekend op de behoeften, die de aflopende taak alsnog dient te vervullen en als zodanig niet te hoog.

De ondergetekenden achten het totaal bedrag, dat aan verschillende subsidies op deze begroting is uitgetrokken, niet overmatig groot, wanneer wordt bedacht, dat deze subsidies nagenoeg uitsluitend worden gegeven voor doeleinden, die door de Regering en Haar organen niet of zeer veel minder goed zouden kunnen worden verricht. Als voorbeelden hiervoor mogen worden genoemd de subsidies voor de N.I.W.I.N., voor de stichting voor culturele samenwerking en voor het Indisch Instituut.

De Regering zal bevorderen, dat jaarverslagen en werkprogramma's der gesubsidieerde lichamen zo spoedig mogelijk worden overgelegd.

Diverse vragen en opmerkingen. Zoals reeds bleek uit de antwoorden welke werden gegeven op de door het lid van de Tweede Kamer, de heer De Graaf, op 28 April 1950 gestelde vragen, is met

betrekking tot de afwikkeling van de militaire nalatenschappen inderdaad sprake van een betreurenswaardige vertraging, welke als gevolg van de door de R.I.S.-regering getroffen monetaire maatregelen bovendien voor de betrokken nabestaanden dreigt uit te lopen op een belangrijk verlies. In aansluiting op het in het antwoord op bedoelde vragen vermelde overleg met de Hoge Commissaris van de Republiek Indonesia Serikat in Nederland, werd aanleiding gevonden deze aangelegenheid mede voor te brengen bij de Hoge Commissaris van het Koninkrijk te Djakarta met verzoek ook onzerzijds een en ander onder de aandacht te brengen van de R.I.S.-Regering.

Indien met de reglementaire uitkeringen aan nabestaanden de toegekende Weduwen- en Wezenpensioenen en onderstanden worden bedoeld, kan worden medegedeeld, dat deze bedragen in Nederland à pari worden uitbetaald.

Met betrekking tot de uitbetaling van het aan K.N.I.L.-militairen nog toekomende salaris over de maand Maart 1942, wordt opgemerkt, dat uitbetaling hiervan waarschijnlijk binnenkort in Nederland mogelijk zal zijn. De R.I.S.-Regering eist echter voor de overmaking van deze te Haren laste komende bedragen de aankoop van deviezen-certificaten, zodat betrokkenen inderdaad hier te lande slechts een derde van het nominale bedrag hunner vordering zullen ontvangen.

De leden die in aansluiting op de mededeling van de Staatssecretaris van Oorlog in de openbare zitting der Kamers op 26 Mei gaarne zouden vernemen, wat de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen voornemens is te doen ten aanzien van de behandeling van op 26 Juli 1950 nog niet genezen militairen van het K.N.I.L., kan het volgende worden medegedeeld.

Overleg is gaande om daartoe te geraken dat op 26 Juli nog niet herstelde militairen een zodanige status wordt gegeven dat zij op de voet van de voor de K.L. bestaande bepalingen militaire geneeskundige behandeling blijven genieten met behoud van inkomsten.

Ten aanzien van de oorlogsgewonden blijven de bestaande voorschriften van kracht.

De medische verzorging van gezinsleden van K.N.I.L.-militairen zal, voor zover deze militairen overgaan naar de K.L., geschieden op de voet van de te dien aanzien bij dat leger bestaande bepalingen, terwijl ten aanzien van hen, die niet naar de K.L. overgaan, overleg gaande is inzake opnemings in ziekenfondsen zonder wachttijd en andere beperkende bepalingen.

Repatriëring

Aan de beantwoording van de onder dit hoofdstuk gestelde vragen en gemaakte opmerkingen moge — mede ter voldoening aan een in het Voorlopig Verslag dienaangaande gestelde vraag — voorafgaan een nadere uiteenzetting inzake de van overheidswege ten opzichte van gerepatriëerden getroffen voorzieningen, zulks in aansluiting op de mededelingen in de Regeringsnota omtrent de ontwikkeling van zaken in Indonesië van 23 Mei j.l. (gedrukte stukken zitting 1949-'50, no. 1657, stuk 2, blz. 31 t/m 33).

De onder voorzitterschap van de Secretaris-Generaal van het Ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen ingestelde interdepartementale Coördinatie-Commissie voor Gerepatriëerden, welke tot taak heeft de Regering van advies te dienen nopens alle vraagstukken, verband houdende met voorzieningen, door de Nederlandse Overheid te treffen ten behoeve van uit Indonesië repatriërende personen, heeft inmiddels haar werkzaamheden aangevangen.

In haar eerste vergadering is de Commissie overgegaan tot instelling van een 5-tal sub-commissies, nl. onderscheidenlijk voor wat betreft de huisvesting, het transport over zee, verlening van sociale bijstand, arbeidsbemiddeling en geneeskundige verzorging ten behoeve van gerepatriëerden, aan welke sub-commissies in een volgende vergadering werd toegevoegd een sub-commissie voor onderwijsvoorzieningen.

Deze sub-commissies hebben elk voor haar terrein overwogen, welke maatregelen van Overheidswege c.q. in aansluiting op de reeds bestaande voorzieningen dienen te worden getroffen, teneinde in de behoeften der repatriërenden hier te lande te voorzien.

Voor zover het nodig bleek om voor bepaalde maatregelen instemming van de Regering te verkrijgen, brachten de sub-commissies deze voor in de Coördinatie-Commissie voor Gerepatriëerden, welke zich vervolgens te dier zake tot de betrokken Ministers heeft gewend.

Van deze werkzaamheden van de Coördinatie-Commissie en haar sub-commissies kan het volgende worden medegedeeld.

1. Huisvesting gerepatriëerden

Zoals ook in het Voorlopig Verslag tot uiting komt, vormt het vraagstuk op welke wijze de grote aantallen gerepatriëerden hier te lande aan huisvesting kunnen worden geholpen, een der moeilijkste problemen, waarvoor de Overheid zich thans gesteld ziet.

De gegevens betreffende het aantal te verwachten repatriërenden, wijzen uit, dat dit jaar nog ongeveer 40 000 personen worden terugverwacht (ongerekend de militairen van de Koninklijke Landmacht met hun gezinnen). Rekening houdende met een gezinssamenstelling van gemiddeld 4 personen, zal derhalve aan ongeveer 10 000 gezinnen in de loop van dit jaar huisvesting moeten worden verleend.

Om dit doel te bereiken staan verschillende middelen ten dienste. Allereerst werd een aantal opvangcentra en woonoorden ingericht, waar de gerepatriëerden direct na aankomst onderdak kunnen vinden. Dit geschiedde door het inrichten voor gezinsbewoning van arbeiderskampen van de Dienst Uitvoering Werken, inrichting van zich daartoe lenende grote gebouwen, militaire kampementen, welke voor dit doel konden worden afgestaan, etc. Het streven is er op gericht om in deze opvangcentra de gerepatriëerden onder te brengen in gezinsverband.

Een opgave van deze centra en woonoorden, met vermelding van het aantal gezinnen, dat hierin kan worden ondergebracht, wordt — mede naar aanleiding van een desbetreffende in het Voorlopig Verslag gestelde vraag — aan deze memorie als bijlage toegevoegd. De inrichting van nog enkele andere opvangcentra is in voorbereiding.

De bedoeling is, dat de gerepatriëerden, die niet over een opvangadres hier te lande beschikken, in deze centra voorlopig huisvesting wordt verleend in afwachting van het verkrijgen van woongelegenheden in een gemeente. Voor wat de thans repatriërende Nederlanders betreft, moet rekening worden gehouden met een duurzaam verblijf hier te lande, weshalve opnemings in de Nederlandse gemeenschap het doel moet zijn.

In verband hiermede is een dringend beroep gedaan op de Nederlandse gemeenten, om zo enigszins mogelijk aan gerepatriëerden huisvesting te verlenen, welk beroep niet zonder resultaat is gebleven. Voorts zal, na vaststelling van de wet „Huisvesting gerepatriëerden 1950”, zo nodig gebruik kunnen worden gemaakt van de bevoegdheden, welke die wet aan de provinciale inspecteurs van de Dienst voor Maatschappelijke Zorg zal bieden om eventueel woonruimte te vorderen.

De Regering ziet hierbij geenszins voorbij, dat tengevolge van de bestaande woningnood de gemeenten reeds met grote moeilijkheden te kampen hebben. Teneinde hierin enigermate tegemoet te komen werd besloten om de gemeenten, welke huisvesting aan gerepatriëerden verlenen, extra-bouwvolume te verschaffen. Gebleken is, dat het mogelijk wordt geacht om aan deze gemeenten extra-bouwvolume toe te staan in die zin, dat voor elke 4 gezinnen van gerepatriëerden, die worden opgenomen, extra-bouwvolume van één eenheid, een duplexwoning of een dubbele woning, zal kunnen worden toegestaan; in totaal zouden voor huisvesting van gerepatriëerden tot dit doel 2200 extra-eenheden bouwvolume kunnen worden toegestaan.

2. Arbeidsbemiddeling

Getracht zal worden de gerepatriëerden in te schakelen in het arbeidsproces, waarbij rekening zal moeten worden gehouden met aanleg, opleiding en capaciteiten van de gerepatriëerden, die veelal op geheel andere verhoudingen gericht zijn.

Met het oog hierop zullen aan de gewestelijke arbeidsbureaux, welke voor het verkrijgen van werk hun bemiddeling zullen verlenen, adviseurs worden verbonden, die van toestanden en verhoudingen, waaronder in Indonesië wordt gearbeid, op de hoogte zijn.

Aan toevoeging van adviseurs bij deze bureaux wordt de voorkeur gegeven boven instelling van speciale adviescommissies, zoals in het verslag wordt aanbevolen.

3. Sociale bijstand

Uitgaande van het principe, dat de zorg voor hulpbehoevende gerepatriëerden overheidstaak is, werd bepaald, dat voor gerepatriëerden die bijstand nodig hebben de regelingen, geldende voor Nederlandse oorlogsslachtoffers, van toepassing zullen zijn. Van deze beslissing is aan de gemeentebesturen mededeling gedaan.

Gedurende hun verblijf in de opvangcentra en woonoorden wordt van Rijkswege voorzien in huisvesting en voeding der gerepatriëerden; voor kleding kunnen, indien nodig, voorschotten worden verstrekt. Deze voorzieningen blijven uiteraard beperkt tot noodzakelijke levensbehoeften.

Op het terrein van de sociale zorg liggen naar het de Regering wil voorkomen mogelijkheden voor kerkelijke en particuliere organisaties om de gerepatriëerden, die daartoe de middelen missen, de beschikking te geven over zaken, welke het leven in deze behuizingen kunnen veraangename. In deze zin is contact opgenomen met vertegenwoordigers van de Rooms-Katholieke Kerk en het Interkerkelijk overleg, van de stichtingen „Nederland helpt Indië” en „Pelita”, en van de Ned. Ind. Bond van Ex-krijgsgevangenen en Geïnterneerden.

De door deze organisaties te verlenen aanvullende hulpverlening zal zeer op prijs worden gesteld.

4. Transport over zee

Overwogen wordt op welke wijze het zeetransport zo doelmatig mogelijk kan worden geregeld, waarbij tevens aandacht wordt geschonken aan medische voorzieningen aan boord der repatriëringsschepen.

5. Geneeskundige verzorging

Getracht wordt de gerepatriëerden zo spoedig mogelijk te doen opnemen in ziekenfondsen. Teneinde lokale artsen bij te staan in de taak van de ziekenverzorging in de opvangcentra en woonoorden wordt voorts overwogen artsen met tropenervaring regelmatig deze centra te doen bezoeken.

6. Onderwijsvoorzieningen

Overwogen wordt welke maatregelen nodig zullen zijn om in de behoeften der gerepatriëerden aan onderwijs te voorzien, teneinde te geraken tot een volledige aanpassing aan het onderwijs hier te lande. Het wordt wenselijk geacht de kinderen der gerepatriëerden, c.q. na een periode van overbruggingsonderwijs, zo spoedig mogelijk op scholen met een normaal leerplan in te passen.

Voorzover in het voorgaande de in het Voorlopig Verslag gestelde vragen nog geen beantwoording vonden, zij nog het volgende mededeeld.

De vraag of de Regering maatregelen in overweging heeft om kleine zelfstandigen, in Nederland geworteld, die tengevolge van de omstandigheden van oorlog en na-oorlogse tijd financieel niet in staat zijn een overtocht naar Nederland te betalen, de helpende hand te bieden om toch naar Nederland te repatriëren, wordt bevestigend beantwoord. Terzake wordt overleg gepleegd met de Hoge Commissaris in Indonesië.

De cijfers, vermeld in het artikel „Mensen in Nood” in „De Maasbode” van 5 Juni 1950, hebben ten dele betrekking op kort na de oorlog gerepatriëerde (geëvacueerde) personen, anderdeels op diegenen, die na de soevereiniteitsoverdracht zullen repatriëren. De voorzieningen, waarop in het thans gegeven overzicht wordt gedoeld, hebben betrekking op de laatste categorie, welker aantal voor dit jaar — zoals reeds werd vermeld — op ongeveer 40 000 personen wordt geschat.

Inderdaad heerst op het ogenblik onder de Nederlanders, meer in het bijzonder de Indische Nederlanders in Indonesië, een zekere angstpsychose. Het is de Regering niet duidelijk op welke gronden de in dit verband in het verslag gemaakte opmerking berust, als zou zij van mening zijn voor al deze beangstigden overtocht naar Nederland te moeten regelen. Tot dusver bestond het overgrote deel van de passagiers der repatriëringsschepen, behalve uit terugkerende kortverbanders, uit Nederlanders, die als verlofgangers of gepensioneerden op kosten van de R.V.S.I. naar Nederland reizen, alsmede uit personen, die zelf hun overtocht hebben bekostigd.

De geestelijke verzorging van gerepatriëerden wordt in eerste instantie overgelaten aan de betrokken kerkgenootschappen. De vraag of het aanbeveling zal verdienen hiervoor speciaal de uit Indonesië teruggekeerde legeraalmoezeniers en -predikanten beschikbaar te stellen, zal in overleg met de betrokken Kerkelijke autoriteiten in overweging worden genomen. Ook op de gezinszorgorganisaties zal een beroep worden gedaan binnen het kader van de samenwerking met kerkelijke en particuliere instanties.

Het ligt in de bedoeling bij de regeling van de verzorging der gerepatriëerden mede contact op te nemen met die organisaties, welke geacht kunnen worden de betrokkenen te vertegenwoordigen en hun omstandigheden het beste te verstaan.

Aan de interdepartementale Coördinatie-Commissie moest een ambtelijk karakter worden gegeven, aangezien in beraadslagingen omtrent van Regeringswege te treffen voorzieningen bezwaarlijk niet-ambtelijke instanties stem kunnen hebben. Dit neemt niet weg, dat in de werkzaamheden der sub-commissies, welke de besprekingen in de centrale commissie moeten voorbereiden, ook vertegenwoordigers van belanghebbende organisaties deelnemen. De Regering is er op uit samenwerking in deze zin zoveel mogelijk te bevorderen.

Door verschillende leden werd de aandacht gevraagd voor de moeilijke omstandigheden, waarin Nederlanders zowel in Indonesië als hier te lande verkeren ten aanzien van de overlegging van bewijsstukken omtrent hun staat. Deze leden zouden gaarne vernemen welke stappen de Regering te dezen overweegt te ondernemen.

Uiteraard heeft de Regering een open oog voor de hiervoren bedoelde moeilijkheden. Nog voor de soevereiniteitsoverdracht is reeds getracht een overzicht te verkrijgen van de toestand, waarin de registers van de burgerlijke stand zich in Indonesië bevonden, doch tot dusver konden daaromtrent nog geen volledige inlichtingen worden verkregen. Zoals reeds door de evenbedoelde leden werd op-

gemerkt, is het intussen echter wel zeker geworden, dat verschillende van deze archieven in Indonesië in het ongerede geraakten. Het is vooral deze omstandigheid welke het niet eenvoudig maakt terzake van Nederlandse zijde een voorziening te treffen.

Intussen werd reeds, ter tegemoetkoming aan de bezwaren met betrekking tot de afgifte door het Nederlandse Hoge Commissariaat en de Commissariaten in Indonesië van verklaringen van Nederlanderschap een soepele gedragslijn in overweging genomen, waarbij genoeg zal worden genomen met bewijsstukken omtrent militieplichtigen, lidmaatschap van vóóroorlogse openbare colleges in de groep Nederlandse onderdanen-Nederlanders dan wel kiesgerechtigdheid voor dergelijke colleges, zomede van het bezit van vóóroorlogse Nederlandse paspoorten.

In breder verband heeft deze aangelegenheid reeds de aandacht van de Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken ten einde ook hier te lande te komen tot een bevredigende oplossing, waardoor mede de moeilijkheden welke door gerepatrieerden bij gemeentelijke instanties worden ondervonden, goeddeels zullen kunnen worden ondervangen. Hierbij wordt gedacht aan het openen van de mogelijkheid om ten overstaan van de ambtenaar van de burgerlijke stand een akte van bekendheid op te maken waarbij door getuigen verklaard wordt, dat betrokkene in Nederlandsch-Indië als Nederlander bekend heeft gestaan. Verwacht mag worden, dat een dergelijke akte als voldoende bewijs van het Nederlanderschap zal worden aanvaard.

Tenslotte wordt nog overwogen of nevens de hiervorenbedoelde voorzieningen een regeling met de Regering van de R.V.S.I. omtrent de beschikking over gegevens uit de registers van de burgerlijke stand noodzakelijk en mogelijk zal zijn, hetgeen echter niet op korte termijn tot stand zal kunnen worden gebracht.

Diverse vragen en opmerkingen

Wat de vragen van feitelijke aard betreft, door een lid gesteld in verband met de toestand in Oost-Indonesië, moet de Regering er de voorkeur aan geven met de beantwoording van een deel daarvan te wachten totdat de ontwikkeling van zaken aldaar zich duidelijker heeft afgetekend.

Bij de onlusten te Makassar is volgens de tot dusver ontvangen berichten 1 Nederlander omgekomen en werden 4 Nederlanders licht gewond. Van het K.N.I.L. sneuvelden 15 militairen en werden 37 gewond. Van de K.N.I.L.-gezinnen werden 4 vrouwen en 3 kinderen gewond en werd 1 kind gedood.

Wat de voedseltoestand op Ambon betreft moge verwezen worden naar het op 5 dezer door de Minister-President gegeven antwoord op de desbetreffende schriftelijke vragen van het lid der Kamer de heer Van de Wetering.

Een erkenning van de Regering van een Republiek der Zuid-Molukken kan niet in overweging worden genomen, aangezien Nederland gebonden is aan hetgeen ter Ronde Tafel Conferentie werd overeengekomen.

Het hier aan het woord zijnde lid heeft er voorts zijn verwondering over uitgesproken, dat de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen de indruk heeft helpen vestigen, dat een lid van de Raad van State aan de naam van de legercommandant in Indonesië de gedachte van landverrader zou hebben verbonden. Inderdaad kwam het woord „landverrader” in de betreffende brief niet voor en indien de eerste ondergetekende zich dit bij het uitspreken van zijn desbetreffende rede bewust was geweest, zou hij zeker de Kamer daarop gewezen hebben in plaats van, zoals thans tot zijn leedwezen is geschied, de bedoelde uitdrukking, welke door een der Kamerleden gebezigd was, te beamen. Wie evenwel mocht menen, dat terzake van deze ten onrechte gebezigde uitdrukking bedoelde Staatsraad een „amende honorable” zou toekomen, bedenke hoe uitermate grievend het voor iemand met hoge opvatting van zijn taak als de legercommandant in Indonesië moet zijn geweest een brief als de onderwerpelijke met hetgeen daarin voorkomt over het hoger moeten stellen van de eisen van het geweten dan de bevelen der Overheid te moeten ontvangen en daarna nog, in de open brief van dezelfde Staatsraad aan de Tweede Kamer, de vergelijking te moeten lezen met wat in Neurenberg is geschied.

Suriname en de Nederlandse Antillen

Algemeen. De Regering sluit zich gaarne aan bij die leden, die hun blijdschap uitspraken over het bezoek van Z.K.H. Prins Bernhard aan Suriname en de Nederlandse Antillen. Zij is met hen ervan overtuigd, dat de banden tussen de verschillende delen van het Koninkrijk hierdoor werden versterkt.

Met voldoening werd voorts vernomen, dat zeer vele leden de uiteenzetting van de Regering terecht beknopt oordeelden. Met deze leden acht zij het juist om de gedachtenwisseling in verband

met de bij afzonderlijke wet te regelen staatsrechtelijke hervorming en de daarmee gepaard gaande gevolgen bij de betreffende wetsontwerpen te doen plaats hebben.

Over de inrichting van de Kabinetten der beide Gouverneurs is overleg met dezen gaande. Er zal uiteraard worden gestreefd naar een goede en zo kundig mogelijke bezetting dezer organen. De Regering acht het juist een eventuele budgetaire voorziening ter zake te gelegener tijd bij aanvullende begroting voor te brengen.

Nederlandse Antillen. Met waardering namen ondergetekenden kennis van de voldoening van vele leden over de toekenning van een subsidie aan de Stichting „Voorlichtingsinstituut voor het welvaartsplan Nederlandse Antillen”.

De subsidie dient uiteraard niet hoger te worden gesteld dan noodzakelijk moet worden geacht. Een nadere berekening nu toonde aan dat met een bedrag van f 75 000 per jaar, voor een tijdvak van vijf jaar, kan worden volstaan. Dit bedrag kon daarop nog verminderd worden met f 15 000, toen met de Stichting Welvaartsplan Nederlandse Antillen te Willemstad overeenstemming werd bereikt ten aanzien van een werk- en kostenverdeling, waarbij de reiskosten van en naar de Nederlandse Antillen van door het Voorlichtingsinstituut aan te trekken deskundigen, begroot op f 15 000, door de Stichting werden betaald. Voor de plannen en werkzaamheden van het Voorlichtingsinstituut moge verder worden verwezen naar wat bij artikel 39 wordt medegedeeld.

Betreffende de Nederlandse handelsvertegenwoordiger op Curaçao moge worden medegedeeld, dat de heer G. A. Jonker als zodanig werd benoemd. Daar deze functionaris ressorteert onder het Departement van Economische Zaken, komen de aan zijn plaatsing verbonden kosten ten laste van de begroting van dat Departement. Voor Suriname acht de Regering de benoeming van een permanente handelsvertegenwoordiger van Nederland te Paramaribo niet opportuun. Suriname biedt betreffende beperkte afzetmogelijkheden, mede omdat er geen achterliggende markten zijn, waarheen zich een transitohandel zou kunnen richten. De Surinaamse markt is anders dan die van de Nederlandse Antillen in vele opzichten bv. met betrekking tot textiel, een uitgesproken prijzen- en geen kwaliteitsmarkt. Op het ongetwijfeld grote terrein waar Nederland aan Suriname tegen goede prijzen kan leveren, beschikt de Surinaamse handel over goede relaties met Nederland en informatie over Nederlandse producten. Diverse Nederlandse exporteurs ontwikkelen dan ook reeds een behoorlijke activiteit.

Ofschoon een handelsvertegenwoordiger in Suriname nog wel nuttig werk zou kunnen verrichten, wordt toch met reden betwijfeld of het resultaat van zijn arbeid de kosten zal rechtvaardigen, zodat de Regering meent voorshands niet tot benoeming van zulk een functionaris te moeten overgaan.

Suriname. Ondergetekenden waarden de door vele leden uitgesproken voldoening over de werkzaamheden in verband met het Welvaartsfonds Suriname.

Naar aanleiding van de door deze leden gestelde vraag of het niet op de weg ligt van de Regering het indertijd ter beschikking gestelde bedrag voor het Welvaartsplan, dat na de devaluatie omgerekend in Sur. Crt. aanzienlijk is gedaald, weer op hetzelfde niveau te brengen, moge het volgende worden opgemerkt.

In de door Nederland en Suriname goedgekeurde conclusies van het Coördinatie-College Nederland/Suriname, zitting 1948, werd de wenselijkheid uitgesproken om te komen tot de opstelling van een alomvattend ontwikkelings- en financieringsplan voor Suriname.

Voor dit doel is toen onder artikel 1.2.1 der begroting voor het Welvaartsfonds voor 1949 een bedrag opgebracht van f 125 000 voor personele en f 250 000 voor materiële uitgaven, in de eerste plaats ten behoeve van de vorming van een orgaan, dat belast zal zijn met het aangeven en leiden van de daartoe nodige research-werkzaamheden.

In 1949 waren de voorbereidende werkzaamheden nog niet voldoende gevorderd om een begin te kunnen maken met de uitvoering van dit plan, doch hiertoe zal thans worden overgegaan. In Suriname is daartoe een commissie gevormd bestaande uit de Gouverneur, de landsminister voor Onderwijs en Volksgezondheid, de heer L. Lichtveld, en dr. S. J. à Campo, onder wier leiding zulk een ontwikkelings- en financieringsplan zal worden uitgewerkt.

Ondergetekenden zijn van oordeel, dat de resultaten van deze arbeid zullen moeten worden afgewacht, alvorens kan worden bepaald op welke wijze de ontwikkeling van Suriname, voor zover zulks niet kan geschieden uit het Welvaartsfonds, kan worden gefinancierd.

Voor een uitvoerige toelichting op de plannen en vorderingen met betrekking tot de werken, uit te voeren in het kader van het Welvaartsplan menen ondergetekenden te kunnen volstaan met verwij-

zing naar het jaarverslag 1949 van het Welvaartsfonds, hetwelk aan de Voorzitter van de Tweede Kamer werd aangeboden bij schrijven van 21 Juni jl. Afdeling Suriname/Nederlandse Antillen No. 11/359.

Naar aanleiding van de opmerkingen van vele leden met betrekking tot de vertegenwoordiging van de Nederlandse landbouwpraktijk in de Raad van Beheer van de Stichting tot ontwikkeling van machinale landbouw in Suriname — in het Voorlopig Verslag wordt naar het voorkomt ten onrechte gesproken van de Raad van Beheer voor het Welvaartsfonds — merken ondergetekenden op, dat daaromtrent in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer van 9 Mei 1949, geen positieve toezeggingen zijn gedaan. Hierin toch was sprake van het vertegenwoordigen door deskundigen van de in de polders gevestigde landbouwers en zij, die zich tot vestiging in de polders hebben verbonden, dan wel hun organisaties, in een Raad van Advies, welk college de Raad van Beheer, aan wie de algemene leiding der Stichting zal worden toevertrouwd, bij de uitoefening van zijn taak zal bijstaan.

De Directie, belast met de dagelijkse leiding der Stichting is thans nog doende met de uitwerking van de technische plannen, weshalve tot nu toe geen behoefte werd gevoeld aan de instelling van een dergelijke Raad van Advies. Zodra de Directie haar taak dienaangaande zal hebben voltooid — en zulks zal naar alle waarschijnlijkheid over enige maanden het geval zijn — zal de Raad van Beheer overgaan tot indiening van een voordracht van personen, die naar zijn oordeel in aanmerking komen voor een benoeming, door de Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen en de Gouverneur van Suriname gezamenlijk, in de Raad van Advies.

Het heeft van de aanvang af in de bedoeling gelegen zowel van de Raad van Beheer als van de Regering om de belangstellende Nederlandse landbouwpraktijk in de Raad van Advies te doen vertegenwoordigen. Niet uit het oog mag worden verloren, dat de Stichting in Suriname te doen heeft met vraagstukken op het gebied van tropische landbouw, zodat deskundige adviezen aan de Raad van Beheer op dit stuk niet in de eerste plaats door hen, die met de praktijk van de Nederlandse landbouw op de hoogte zijn, zullen kunnen worden verstrekt.

Het verheugt ondergetekenden te kunnen mededelen, dat de pompinstallatie van het proefbedrijf (de Bernhard polder) geheel naar wens functioneert, zodat de waterhuishouding thans wordt beheerst. De stand van het voor de eerste maal geplante rijstgewas is uitstekend, oogstresultaten zullen eerst over enige maanden beschikbaar zijn. Het direct na de ontginning gezaaide maisgewas mislukte grotendeels door de toenmaals nog onvoldoende drainage en een plotseling optredende rupsenplaag, waartegen niet dadelijk de juiste bestrijdingsmiddelen konden worden aangewend.

Aangezien het proefbedrijf in de eerste plaats werd begonnen in het belang van de omwonende landbouwbevolking en eerst in de tweede plaats met het oog op het z.g. Eysvoegel-plan, wordt het gefinancierd uit de gewone middelen van het Welvaartsfonds. De leiding berust derhalve bij de Beheerder van dit fonds, in nauwe samenwerking met de Landsregering. De Directeur van Landbouw, Vee- en Visserij is belast met het technisch toezicht op de uitvoering van de werkzaamheden in de proefpolder.

Bij de uitzending naar Suriname van deskundigen door het Welvaartsfonds wordt rekening gehouden met het daar te lande heersende ernstige tekort aan getraind personeel en aan technische uitrusting. In verband met deze moeilijkheden kon aan diverse op het werkplan van het Welvaartsfonds gebrachte objecten, tot dusverre geen of slechts in beperkte mate uitvoering worden gegeven. De Regering van Suriname tracht aan deze bezwaren zoveel mogelijk tegemoet te komen, doch het zal duidelijk zijn, dat een achterstand van jaren niet op korte termijn kan worden ingehaald.

Artikelen Hoofdstuk XIII B

Artikel 5. De Veiligheidsdienst, die alleen voor de Overheid werkt, stelt een onderzoek in naar de antecedenten, zowel op politiek als op crimineel gebied, van hen, die zich in Suriname, de Nederlandse Antillen en Nieuw-Guinea wensen te vestigen.

De inhoud van de functie „Veiligheidsambtenaar” is dezelfde als die van de gelijksoortige functionarissen op de andere Departementen, namelijk de beveiliging van de gebouwen en de aan de Departementsambtenaren toevertrouwde overheidsgeheimen.

Artikel 7. Inderdaad is door het R.-K. Thuisfront een subsidie aangevraagd. De reden, dat deze niet op de begroting voorkomt, is gelegen in het feit, dat de Regering, gezien de in gang zijnde terug-

vloeiing van de K.L. uit Indonesië, het niet verantwoord acht meer gelden voor het doel, als door het R.-K. Thuisfront en de N.I.W.I.N. nagestreefd, op de begroting te brengen. Besprekingen met deze instanties vinden plaats met de bedoeling intern tot een regeling te geraken, zonder dat daartoe een verdere begrotingspost van node zal zijn.

De door de N.I.W.I.N. voor haar personeel vastgestelde wachtgeldregeling is voor een deel inderdaad gunstiger dan de Rijksregeling, omdat bij de N.I.W.I.N. wegens de tijdelijkheid der werkzaamheden geen sociale voorzieningen bestaan. Overigens wordt slechts ten laste van de Rijkssubsidie gebracht dat gedeelte van de wachtgeldregeling, hetwelk de Overheid onder dezelfde omstandigheden ook zou betalen. Het restant wordt gefinancierd uit een gift, die voor dit doel van particuliere zijde is geschonken.

Artikel 8A. Dit artikel is indertijd in de plaats gekomen van het uit de oorspronkelijke ontwerp-begroting voor 1950 in verband met bezwaren van de Kamer geschrapte artikel voor „vergoeding voor representatiekosten van de Secretaris-Generaal”. Het bedoelt de mogelijkheid te openen om aan deze functionaris een ambtstoelage te kunnen toekennen ter compensatie van de aan de vervulling van dat ambt verbonden kosten van representatieve aard. De tegenwoordige Secretaris-Generaal stelt op toekenning van een ambtstoelage voor dit doel geen prijs.

Artikel 19 D. Voor nadere toelichtingen moge worden verwezen naar de uiteenzettingen onder de hoofden „Ambtenaren” en „Reparatie” alsmede naar de bij deze Memorie van Antwoord overgelegde Nota van Wijzigingen.

Artikel 19 E. Voor nadere toelichtingen moge worden verwezen naar de mededelingen onder het hoofd „Ambtenaren” van deze Memorie van Antwoord.

Artikelen 21 en 26. De bij de landmachten in Suriname en in de Ned. Antillen ingedeelde K.N.I.L.-militairen zijn allen Nederlanders. Bij de landmacht in Suriname zijn voorts nog ingedeeld een sergeant en twee soldaten op kort dienstverband, die in Suriname zijn geboren, doch van Indonesische afkomst zijn. Op grond van art. 4, lid 2, van de Overeenkomst betreffende de toescheiding van staatsburgers (Wet Souvereiniteitsoverdracht Indonesië, *Ned. Stbl. J 570*) behouden deze de Nederlandse nationaliteit, met de bevoegdheid om binnen de gestelde termijn te verklaren, dat zij de Indonesische nationaliteit verkiezen.

Artikel 27. In hoeverre het nodig zal blijken om de wet van 4 Augustus 1947 inzake de uitzending van dienstplichtigen van de Koninklijke Landmacht over zee te verlengen, maakt nog een punt van overweging bij de Regering uit, aangezien hiermede nauw verband houdt de wijze waarop de overgang van het daarvoor in aanmerking komende deel van het K.N.I.L. naar de Koninklijke Landmacht zal geschieden.

Tevens wordt daarbij nagegaan in hoeverre het mogelijk is om dienstplichtigen op basis van vrijwilligheid uit te zenden.

Artikelen 29 A—C. De aldaar geraamde uitgaven zijn inderdaad stelposten, zoals reeds eerder uiteengezet.

De streefsterkte van niet meer dan 1000 man is gesteld teneinde voorshands over een werkbasis te kunnen beschikken.

Deze sterkte is uiteraard afgesteld op de militaire behoeften. Een vergelijking met de grootte van Nederland is niet wel door te voeren, daar de terreingesteldheid van het gebied en de militaire mogelijkheden uiteraard een doorslaggevende factor vormen.

In Nieuw-Guinea zijn mede onderdelen van de Koninklijke Marine geplaatst, welke ten laste van de Marine-begroting (Hoofdstuk VIII B) zijn gebracht.

Artikelen 29 D—H. De hier aan het woord zijnde leden mogen worden verwezen naar de beantwoording van het gestelde in dit verslag ad „Overgang K.N.I.L.—K.L.”, waarin deze aangelegenheid naar het voorkomt, genoegzaam wordt belicht.

Artikel 31. De diensten, welke het Hoge Commissariaat van Indonesië voor Suriname en de Nederlandse Antillen verricht, zijn:

a. aankoop en verzending van goederen door het Indonesisch Etablissement te Amsterdam;

b. aanschaffing van militaire goederen door de militaire aanschaffingsafdeling van genoemd Commissariaat;

c. geneeskundig onderzoek van voor de dienst in de West-Indische Rijksdelen bestemd personeel door de Geneeskundige Raad.

Artikel 32. Na de jongste verhoging kan de toelage voor representatiekosten van de Gouverneur van Suriname, ook naar het oordeel van de Landvoogd, voldoende worden geacht.

De toelage voor representatiekosten van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen, welke eveneens f 20 000 (N.A. Crt.) bedraagt kan in verband met de hogere levensstandaard in de Nederlandse Antillen echter niet als toereikend worden beschouwd. In verband daarmee is bij Nota van Wijziging voorgesteld ten behoeve van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen ter bestrijding van de kosten van de huishoudelijke dienst — welke goeddeels voortvloeien uit representatieve verplichtingen — een extra-bedrag van f 15 332 toe te staan.

In dit verband delen ondergetekenden nog mede, dat het in hun voornemen ligt om het Koninklijk besluit, regelende de bezoldigingen, pensioenen en de aan het ambt van Gouverneur verbonden verdere wettige voordelen, opnieuw in beschouwing te nemen.

Artikel 32B. Aan de Regeringscommissaris van de N.V. Bruynzeel Sur. Houtmaatschappij vallen uit hoofde van deze functie naast de Regeringstoelage geen andere inkomsten toe.

Artikel 32C. De vraag of het voor Dr. Huender noodzakelijk was in Zwitserland herstel van zijn gezondheid te zoeken, wordt door ondergetekenden bevestigend beantwoord.

Dr. Huender is bij Koninklijk besluit van 3 Augustus 1949 no. 43, met ingang van de dag, waarop hij het bestuur over Suriname zou neerleggen, wederom opgenomen in de Buitenlandse Dienst van het Departement van Buitenlandse Zaken.

In verband met de reden van zijn aftreden als Gouverneur, namelijk zijn door zijn verblijf in Suriname geschokte gezondheid, werd het juist geacht, dat gedurende de periode, waarin hij herstel van gezondheid in Zwitserland zoekt, zijn inkomsten ten laste van het Departement voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen zouden blijven. Dr. Huender had nl. ziekteverlof kunnen aanvragen en na ommekeer daarvan ontheffing uit het Gouverneursambt.

Aangezien het onder de toenmalige moeilijke omstandigheden ongewenst voorkwam de Landvoogdij langer dan nodig tijdelijk te doen waarnemen, werd door de Regering aan de gekozen oplossing de voorkeur gegeven, waaraan Dr. Huender bereid was mede te werken.

Het bovenaangehaald Koninklijk besluit bepaalt daarom tevens, dat Dr. Huender met ingang van de in dat besluit bedoelde dag — welke samenvalt, met die, waarop de tegemoetkoming ingaat — voor de duur van één jaar of zoveel korter als door de Minister van Buitenlandse Zaken zal worden bepaald, in het belang van de dienst ter beschikking wordt gesteld. Dit houdt in, dat hij als ambtenaar van de Buitenlandse Dienst gedurende dit tijdvak geen salaris geniet.

In dit verband zij nog medegedeeld, dat de maandelijksse tegemoetkoming van f 1000 gelijk is aan de bezoldiging van een Gouverneur, aan wie verlof wegens ziekte is verleend.

Artikel 39. Ondergetekenden zijn gaarne bereid rapporten betreffende de resultaten van het onderzoek van het Voorlichtingsinstituut voor het Welvaartsplan Nederlandse Antillen ter kennis van de Kamer te brengen.

Als de belangrijkste reeds in druk verschenen publicaties van dit Instituut kunnen o.m. worden genoemd de „Verzameling van wensen en mogelijkheden betreffende de Nederlandse Antillen” door A. N. Schütte; het „Rapport inzake de Waterhuishouding in Aruba en Curaçao” door Prof. W. F. J. M. Krul, Ir. G. Santing en Ir. W. C. Visser en een „Overzicht van de Geologische en Mijnbouwkundige kennis der Nederlandse Antillen”, van de hand van Dr. J. H. Westermann in samenwerking met het Indisch Instituut.

Voorts zijn te noemen het „Voorlopig verslag van een studie over het herstel van de voedsellandbouw op de Nederlandse Antillen” door Ir. F. Popping en een verslag van het Keramisch Instituut T.N.O. te Gouda, betreffende een onderzoek naar de bruikbaarheid voor keramische doeleinden van kleischalies uit midden Curaçao. Uit laatstgenoemd onderzoek is komen vast te staan, dat deze klei voor bedoeld doel van geringe betekenis is. Nog zal worden nagegaan of dit materiaal bruikbaar is voor verwerking tot cement en lichtgewicht bouwsteen.

De monsters van boringen verricht door de Landswatervoorzieningsdienst, worden onderzocht door het Mineralogisch Geologisch Instituut te Utrecht, onder toezicht van Prof. Dr. G. H. R. van Koeningswald. Deze sediment-petrografische gegevens zijn van belang met het oog op eventuele winning van water en de eigenschappen daarvan.

Een onderzoek ingesteld naar de bruikbaarheid van het kwartszand op Aruba voor de glasindustrie gaf teleurstellende resultaten.

De Directeur van het Instituut maakte in de eerste helft van dit jaar een oriëntatiereis naar de Nederlandse Antillen. Deze gelegenheid werd tevens benut om ten behoeve van de visserijbelangen van Curaçao, besprekingen te voeren met het National Fisheries Institution te Washington inzake het visserij-biologische onderzoek en met het Marine Laboratory of the University of Miami inzake een rationele teelt van schildpadden en kreeften. Dit laboratorium bleek bereid, ook aan het visserijonderzoek medewerking te verlenen.

Ten behoeve van de geologische kartering van St. Maarten werd contact gemaakt met het Geological Department.

De landbouwkundige Ir. A. P. van der Vlies stelde een voorlopig onderzoek in naar de landbouwkundige mogelijkheden op de Bovenwindse eilanden. Hij kwam tot de voorlopige conclusie, dat deze door klimatologische, markttechnische en sociologische factoren en ongunstige terreingesteldheid, voorshands geen belangrijke perspectieven openen. Om de mogelijkheden op het gebied van landbouw, veeteelt, visserij en industrie — voor zover aanwezig — te ontwikkelen, zal verbetering van het transport van de producten naar het afzetgebied o.a. de Benedenwindse eilanden onder de ogen moeten worden gezien.

Het Voorlichtingsinstituut zal binnenkort overgaan tot het uitzenden van een bodemkundige en een sociograaf naar deze eilandengroep. Eerstgenoemde zal alle aldaar voorkomende grondsoorten globaal in kaart brengen en onderzoeken voor welke cultuur van voedsel en vee-voedergewassen zij het meest zijn geëigend. Voorts zal hij de mogelijkheid bestuderen van landaanwinning van ± 250 ha op St. Maarten. De sociograaf zal een studie maken van sociale en economische verhoudingen, welke kennis nodig wordt geacht voor het uitstippelen van richtlijnen, langs welke verhoging van het levenspeil der bevolking kan worden bereikt.

Hoewel de vooruitzichten voor de landbouw op de Benedenwindse eilanden, naar gezegd, niet gunstig zijn, zal het Voorlichtingsinstituut, met behulp van een in het kader van de technische bijstand verkregen steun van de E.C.A., een landbouwkundige in staat stellen in de Verenigde Staten gedurende enige maanden een studie te maken van de cultuur van tegen droogte resistente gewassen. Daarna zal deze deskundige op bedoelde eilanden onderzoeken of met de cultuur van soortgelijke gewassen enig resultaat kan worden verkregen.

Artikelen 48 en 49. De opvatting, dat deze uitgaven bestemd zijn voor propaganda van het Regeringsstandpunt inzake het Indonesisch beleid, kan door ondergetekenden niet worden gedeeld.

De radio-uitzendingen, die door deze posten worden voorzien, hebben uitsluitend ten doel meer kennis en inzicht omtrent Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen te verspreiden. Nimmer heeft in deze rubrieken een uiteenzetting op politiek gebied een plaats gevonden; zonder uitzondering zijn instructieve onderwerpen door een grote verscheidenheid van deskundigen besproken. Het programma van deze rubrieken wordt reeds geruime tijd aan de Kamerleden toegezonden.

Artikel 50. Ten aanzien van de arbeid, tot dusverre verricht door de Stichting voor de Culturele Samenwerking, moge het volgende dienen.

De Stichting heeft in de ruim twee jaar van haar bestaan, hiertelnde de organisatie tot stand gebracht, die nodig was om het nieuwe werk der culturele samenwerking te entameren. Als bijzondere omstandigheid moge worden vermeld, dat daaraan een studie- en vertaalcentrum van de Indonesische taal is verbonden, als onmisbaar instrument voor de activiteit op het gebied van film en pers.

De ontwikkeling der omstandigheden leidde er toe, dat de Stichting medio 1949 er toe overging een vertegenwoordiging te Djakarta in te stellen, die aldaar een centrum voor cultureel contact heeft ingericht. Dit centrum beschikt thans over een representatieve uitleen- en naslag-bibliotheek van ongeveer 5000 delen, over een magazijn, waarin films, filmprojectoren, filmstrips en bijbehorende projectoren ter beschikking staan voor uitleening aan verenigingen, scholen en instellingen op cultureel gebied, en over een zich gestadig uitbreidende discotheek, terwijl binnenkort ook over een uitleenbibliotheek van muziek-partituren zal kunnen worden beschikt. Regelmatig worden

in dit pand tentoonstellingen gehouden van uiteenlopende aard, die in toenemende mate bezoekers trekken.

Voorts heeft de Stichting een aanvang gemaakt met researchwerk op cultureel gebied overzee.

Ten slotte heeft de uitwisseling van cultuurdragers een bevredigend verloop. Op het ogenblik zijn een tiental overzeese gasten van de Stichting in Nederland aanwezig, die werkzaam zijn op verschillende terreinen van het culturele leven.

Een deel van de middelen van de Stichting is aangewend om desgevraagd hulp te verlenen aan de culturele centra overzee, o.a. in de vorm van aanloop-subsidies. Als gevolg hiervan kan thans reeds een hoopvolle mate van zelfwerkzaamheid worden geconstateerd bij verschillende culturele centra, met name bij de oudste dezer organisaties, het Cultureel Centrum Suriname.

In het algemeen kan worden geconstateerd, dat de waardering voor het werk van de Stichting overzee groeit.

Dat de leiding der Stichting eenzijdig in zekere politieke richting is georiënteerd, moeten ondergetekenden bij gebreke van enige nadere aanwijzing ter zake ontkennen.

Het voorlopige en in zekere zin oriënterende karakter van het werk der Stichting maken een zekere terughoudendheid ten aanzien van de te bereiken resultaten wel eens wenselijk. Met een streven naar geheimhouding heeft dit verschijnsel overigens niets te maken.

Bij vergelijking van het werk der Stichting met dat van de „United States Information Service“ (U.S.I.S.) en „The British Council“ dient in aanmerking te worden genomen, dat de agentschappen van deze laatste lichamen in Indonesië kunnen beschikken over een apparaat in het moederland, dat reeds geruime tijd bestaat en derhalve over meer ervaring beschikt dan de Stichting, die nog slechts een paar jaar geleden is begonnen en eerst sedert medio 1949 over een vertegenwoordiger in Djakarta beschikt. Bovendien moet worden bedacht, dat althans de U.S.I.S. over veel ruimere geldmiddelen beschikt.

Daarbij komt, dat de doelstelling van de U.S.I.S. een geheel andere is dan die van de Stichting. Zoals hiervoren reeds gememoreerd beoogt de U.S.I.S. verbreiding van kennis over Amerika in Indonesië, een doelstelling, die zeer veel beperkter is dan die der Stichting.

Het werk der Stichting is eerder te vergelijken met dat der British Council, hoewel er ook bij deze vergelijking nog belangrijke verschillenpunten blijven bestaan. De resultaten van de Stichting doen zeker niet onder voor die van de British Council, terwijl de uitrusting van het centrum der Stichting te Djakarta in materieel opzicht niet ver meer ten achterstaat bij hetgeen door de U.S.I.S. en de British Council al is bereikt.

Bij dit alles blijft het evenwel van primair belang, dat de Stichting tracht te voldoen aan de in Indonesië bestaande behoeften met betrekking tot voortbrengselen van Westerse cultuur en wetenschap, terwijl daarnevens de Stichting cultuuruitingen van Indonesië naar Nederland tracht te leiden, doelstellingen, die in het geheel niet overeenkomen met die van de U.S.I.S. en de British Council.

Het algemene tekort aan boeken in Indonesië is het gevolg van de schaarste aan buitenlandse betaalmiddelen, een omstandigheid, die geheel buiten de macht der Stichting staat.

De mening, dat voor het Indisch Jeugdcentrum een memorie-post zou zijn uitgetrokken, berust op een misverstand. Het Centrum heeft overigens geen aanvraag om subsidie ingediend.

In verband met de geboden zuinigheid kon geen subsidie worden opgenomen voor de studiec commissie van de Algemene Vereniging „Oost en West“.

De overlegging van kwartaalverslagen van de werkzaamheden der Stichting ontmoet bezwaren in verband met de aard van deze werkzaamheden. In overweging moge daarom worden gegeven genoeg te nemen met de jaarverslagen.

Artikel 51 A. De uitvoering van de negende symphonie van Beethoven was, gelijk reeds in de Memorie van Toelichting werd medegedeeld, het laatste concert dat te Djakarta werd gegeven door het Radio-Philharmonisch Orkest vóór zijn ontbinding. De Regering achtte een dergelijke afsluiting van het zeer belangrijke werk op cultureel terrein, dat door genoemd orkest in Indonesië is verricht, van zodanig belang, dat Zij gemeend heeft dat er alle aanleiding bestaat om in de kosten daarvan tot een bedrag van f 6000 bij te dragen.

Artikel 55 A. De hier gestelde vragen vinden hun beantwoording in een bij de Kamer dezer dagen in te dienen nota, betreffende de Nederlandse bijdrage aan het programma der Verenigde Naties voor technische hulp aan economisch laagontwikkelde landen, welke nota

een toelichting inhoudt op artikel 109 van een aanvullende begroting voor 1950 van Hoofdstuk III der Rijksbegroting.

De Minister voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen,

J. H. VAN MAARSEVEEN.

De Minister zonder Portefeuille,

GÖTZEN.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

STIKKER.

1654 13

BIJLAGE VAN DE MEMORIE VAN ANTWOORD

Opvangcentra en contractpensions van de Dienst voor Maatschappelijke Zorg voor tijdelijke huisvesting van uit Indonesië gerepatrieerden

Naam	Adres	Capaciteit aantal gezinnen
A. In eigen exploitatie		
* De Wilde Zwanen	Laren	12
* Nuova	Zeist	13
* Heemraadssingel	Rotterdam	14
* Oranje de Braken	Fochtelo (Fr.) Vught	28 20
B. In exploitatie bij de D.U.W.		
* Wouw	Wouw	12
* Lingebrug	Opheusden	7
* Het Overbroek	Kesteren	22
* Snoodehoek	Elst O.B.	21
* De Bruynhorst	Ederveen	9
* De Biezen + dépendance	Barneveld	60
* De Sonnenberg	Oosterbeek	8
* De Elzenpasch	Drumpt	13
* Tollensstraat	Nijmegen	16
* Vierlingsbeek	Vierlingsbeek	10
* Conrad	Rouveen (O.)	24
* Rodenborch	Aardenburg	23
* Kleine Heide	Venlo	16
* De Haven	Breskens	13
* Echt	Echt (L)	18
* Genepium	Gennip	25
* Limburglaan	Eindhoven	21
* Schutsluizen	Tiel	29
* Tungelrooi	Tungelrooi	40
* Dorpstraat	Rotterdam	30
* Coehoorn	Muiderberg	30
* De Schattenberg	bij Hooghalen	350
* De Pietersberg	bij Hooghalen	40
* Militair complex	Woerden	80
* Militair complex	Oirschot	110
* Militair complex	Teuge	80
* De Schaffelaar	Barneveld	36
C. Contractpensions		
* Pension aan Zee	Noordwijk	8
* Panorama	Noordwijk	20
* De Luwte	Noordwijk	10
* Nieuwe Uitleg	Den Haag	11
* Vredesteyn	Sassenheim	10
* Geresteyn	Woudenberg	14
		1 303

* Op 30 Juni 1950 geheel of gedeeltelijk in exploitatie, de overigen in voorbereiding.